

ΟΤΑΝ ΕΛΛΗΝΑΣ ΣΥΝΑΝΤΑ ΕΛΛΗΝΑ

When Greek Meets Greek

«Η δόξα που ήταν
Ελλάδα»

«Η δόξα που
είναι Ελλάδα»

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗ ΣΥΜΜΑΧΙΚΗ ΝΙΚΗ ΚΑΤΑ ΤΟ Β΄ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ Β΄ Έκδοση, συμπληρωμένη

Σύντομη παρουσίαση από τον Υποναύαρχο ε.α. Σωτήριο Γεωργιάδη Π.Ν.
της Εταιρείας Μελέτης Ελληνικής Ιστορίας

Εισαγωγή

Οι Έλληνες στη νεώτερη εποχή διακρίνονται περισσότερο στο εξωτερικό, παρά μέσα στην ίδια τους την πατρίδα. Μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο (Β΄ ΠΠ), υπάρχουν σημαντικοί τομείς, στους οποίους οι Έλληνες διαπρέπουν στο εξωτερικό. Ενδεικτικά και χαρακτηριστικά παραδείγματα μεταξύ άλλων είναι:

- Η Ελληνόκτητη ποντοπόρος Εμπορική Ναυτιλία **διατηρεί συνεχώς σταθερά την πρώτη θέση σε συνολική χωρητικότητα πλοίων τα τελευταία 25 περίπου έτη**, ενώ η Ακτοπλοία μέσα στην Ελλάδα παραμένει προβληματική.
- Έλληνες Επιστήμονες αποτελούν κορυφαία στελέχη ξένων μορφωτικών και άλλων ιδρυμάτων σε όλο τον κόσμο, ενώ μέσα στην Ελλάδα η παιδεία δεν έχει ακόμη αναβαθμισθεί επαρκώς και πολλοί σπουδαστές καταφεύγουν στο εξωτερικό για να επιμορφωθούν.
- Ελληνικές Αθλητικές Ομάδες διακρίνονται επάξια στο εξωτερικό, παρά το ότι μέσα στην Ελλάδα, ακόμη και πολύ διαδεδομένα αθλήματα, όπως π.χ. το ποδόσφαιρο, προσπαθούν ανεπιτυχώς να επιλύσουν μακροχρόνια προβλήματα που τα κατατρέχουν.

Υπάρχει όμως μία σημαντική εξαίρεση στο πρόσφατο παρελθόν, κατά την οποία οι Έλληνες διέπρεψαν συλλογικά μέσα και έξω από τη χώρα τους. **Αυτό συνέβη στον Β΄ ΠΠ, κατά τον οποίο, η μικρή Ελλάδα έδωσε την πρώτη συμμαχική Νίκη, αμυνόμενη εναντίον του μέχρι τότε αήττητου Άξονα Γερμανίας-Ιταλίας και έκανε φίλους και εχθρούς να αναγνωρίσουν «ότι η ήρωες μάχονται σαν Έλληνες».** Η 7μηνη συνολικά Ελληνική άμυνα έναντι των Ιταλικών αρχικά και ακολούθως Γερμανικών επιθέσεων, συνέβαλε ουσιαστικά στη Συμμαχική Νίκη κατά τον Β΄ ΠΠ, όπως έχουν αναγνωρίσει εχθροί και φίλοι. Αξίζει να θυμηθούμε ότι αυτή η Ελληνική διάκριση, ήταν αποτέλεσμα προετοιμασίας, σύμπνοιας, ηγεσίας και μαχητικότητας.

Επειδή η ιστορική μνήμη είναι απαραίτητη για να μας διδάσκει, μια συνοπτική αναδρομή στη περίοδο του Β΄ ΠΠ, που επιχειρείται ακολούθως, θα επιτρέψει να επιβεβαιώσουμε, **χρησιμοποιώντας αδιαμφισβήτητα**

γεγονότα και ξένες πηγές, ότι οι Έλληνες δεν υστερούν κανενός και επιτυγχάνουν να διακριθούν στον αδυσώπητο παγκόσμιο ανταγωνισμό, όταν δημιουργούνται οι κατάλληλες προϋποθέσεις.

Η Μάχη της Ελλάδας 1940-41, κατά την οποία έπεσαν περί τους **14.000** Έλληνες μαχητές, για την απόκρουση των απρόκλητων Ιταλικών αρχικά επιθέσεων, αργότερα δε και των Γερμανικών, διήρκεσε συνολικά **216** ημέρες, ήτοι **7** μήνες, μέχρι να επιτευχθεί η ολοκλήρωση της καταλήψεως της πατρίδας μας από τις συνδυασμένες στρατιωτικές δυνάμεις του Ιταλο-Γερμανικού Άξονα, ο οποίος απώλεσε στην Ελλάδα περί τους **14.000** Ιταλούς και **14.000** Γερμανούς. **Αυτή η πρώτη Συμμαχική νίκη κατά του Άξονα στον Β΄ ΠΠ, προκάλεσε παγκόσμια κατάπληξη και έγινε αιτία πολλαπλού γενικευμένου θαυμασμού και εγκωμίων. Ήταν κάτι το μεγαλειώδες, το οποίο δικαίως θεωρήθηκε ως Ελληνικό θαύμα.** Κατ' αντιδιαστολή, όπως αναφέρει ο Peter Young στο βιβλίο του "WORLD ALMANAC BOOK OF WW II", για την κατάληψη της Γαλλίας ο Άξονας χρειάστηκε **45** ημέρες, παρά τη στρατιωτική βοήθεια που της εδόθη με την εκεί παρουσία ισχυρών Αγγλικών δυνάμεων, του Βελγίου **18** ημέρες, της Ολλανδίας **5** ημέρες, ενώ η Δανία υπέκυψε σε **12** ώρες και οι Αυστρία, Βουλγαρία, Ουγγαρία, Ρουμανία και Αλβανία προσεχώρησαν ή παραδόθηκαν **αμαχητί**.

Η απόφαση για την άμυνα της Ελλάδας κατά των αναμενομένων Ιταλικών και Γερμανικών επιθέσεων, δεν άρθηκε τη στιγμή που εκδηλώθηκαν οι αντίστοιχες επιθέσεις, **αλλά ήταν συνειδητή και προμελετημένη επιλογή της πολιτικής ηγεσίας από το φθινόπωρο του 1936**, η οποία έκτοτε συνοδεύτηκε από κάθε δυνατή προετοιμασία σε οχυρωματικά έργα, αμυντικούς εξοπλισμούς, εξύψωση ηθικού, εκπαίδευση προσωπικού, σχεδίαση επιστρατεύσεως και πολεμικών επιχειρήσεως κτλ. Στην Έκθεση επί της δράσεως του Β. Ναυτικού κατά τον πόλεμο 1940-44, την οποία συνέταξε βάσει επισήμων στοιχείων ο Αντιναύαρχος του Πολεμικού Ναυτικού Δ.Γ.Φωκάς και δημοσιεύτηκε το 1953, αναφέρεται ότι το φθινόπωρο του **1936** ο Πρωθυπουργός Ι. Μεταξάς πήρε μέρος στο Ανώτατο Ναυτικό Συμβούλιο, τονίζοντας τα ακόλουθα: **«Αυτό που θα σας είπω δεν θα το ανακοινώσετε σε κανένα. Προβλέπω πόλεμον μεταξύ του Αγγλικού και Γερμανικού συγκροτήματος. Πόλεμον πολύ χειρότερον από τον προηγούμενον. Εις τον πόλεμον αυτόν θα κάνω ό,τι μπορώ διά να μην εμπλακή η Ελλάς, αλλά τούτο δυστυχώς δεν θα είναι δυνατόν. Είναι περιττόν να σας είπω, ότι η θέσις μας στην σύρραξιν αυτήν θα είναι παρά το πλευρόν της Αγγλίας. Επαναλαμβάνω και πάλιν: το τελευταίο αυτό να μην εξέλθη της αιθούσης ταύτης»**.

Όπως είπα, εύκολα τον νικάω!

By courtesy of the "Lancashire Daily Post" and the Artist, Furnival.

Βοήθεια! Μου επιτίθεται!

"Help! He's attacking me!"

By courtesy of "Great Britain and the East" and the Artist, Ken.

Όταν εκδηλώθηκαν οι επιθέσεις, η μικρή και φτωχή Ελλάδα, με επαρκή υλική και ηθική προπαρασκευή, σύμπνοια, αυτοθυσία, αλλά και ικανή Πολιτική, Πνευματική, Θρησκευτική και Στρατιωτική Ηγεσία, **νίκησε** την κατά πολύ μεγαλύτερη και πανίσχυρη Ιταλία, αγωνιζόμενη **μόνη** επί **160** ημέρες. Ακολούθως, όταν της επιτέθηκε και η Γερμανία, συνέχισε μαχόμενη με τη βοήθεια μικρών Αγγλικών δυνάμεων στην ηπειρωτική χώρα, ενώ τις τελευταίες 11 ημέρες συμπολέμησε με στρατεύματα της Αγγλικής Κοινοπολιτείας στην άμυνα της Κρήτης.

Όπως προκύπτει από επίσημα ξένα ιστορικά αρχεία, η ήττα της Ιταλίας από την Ελλάδα, επισφράγισε τη διστακτικότητα του τότε ηγέτη της Ισπανίας Στρατηγού Φράνκο και του Στρατάρχη Πετέν, ηγέτη των εκτεταμένων μητροπολιτικών και αποικιακών εδαφών της μη υπό Γερμανική κατοχή Γαλλίας, να **μην** υποκύψουν στις εντονότερες πιέσεις του Χίτλερ, που επιζητούσε φορτικά να συμπράξουν στρατιωτικά με τη Γερμανία στην κατάκτηση του Γιβραλτάρ, της βορείου Αφρικής και μέσω αυτής της Μέσης Ανατολής, προκειμένου να προσβάλει τη Ρωσία και εξ ανατολών, και να κινηθεί περαιτέρω προς ανατολάς. Ιδιαίτερα χαρακτηριστική είναι η ακόλουθη δημόσια δήλωση του **Βρετανού Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας Philip Noel Baker, που έκανε την 28^η Οκτωβρίου 1942**, στην οποία μεταξύ άλλων τόνιζε, όπως αναφέρεται στο βιβλίο «Η Μεσόγειος κατά τον Β΄ ΠΠ - Η συμβολή της Ελλάδος προς αποτροπή της καταλήψεως της Μεσογείου υπό της Γερμανίας» του Α. Π. Ζολώτα, εκδόσεως Ερωδιδός, 2005:

«Εάν η Ελλάδα ενέδιδε στο τελεσίγραφο τον Μουσολίνι, κανείς δεν θα είχε το δικαίωμα να την κατηγορήσει. Το λέγω αυτό ενώ γνωρίζαμε τότε και γνωρίζουμε και σήμερα ακόμη καλύτερα, τι θα σήμαινε για μας και για τον αγώνα μας η συνθηκολόγηση αυτή. Ο Άξονας θα είχε από τότε στη διάθεσή του όλη την Ευρώπη για να αναπτύξει τις γραμμές των συγκοινωνιών του και τα αεροπλάνα και τα υποβρύχια του θα κυριαρχούσαν έκτοτε από τις ακτές της Ελλάδας σε ολόκληρη την Μεσόγειο. Το έργο της άμυνας μας στην Αίγυπτο θα γινόταν πολύ δυσκολότερο. Η Συρία, το Ιράκ και η Κύπρος θα καταλαμβάνοντο από τον Άξονα. Η Τουρκία θα εκυκλούτο. Οι πετρελαιοπηγές της εγγύς Ανατολής θα ήσαν στην διάθεσή του. Η οπίσθια θύρα του Καυκάσου θα ανοίγετο γι' αυτόν. Δεν δυσκολευόμαστε να πιστέψουμε ότι θα χάναμε ολόκληρη την Μέση Ανατολή και ίσως και αυτόν τον πόλεμο.

Χάρης στην Ελληνική άμυνα, μας δόθηκε ο καιρός να αποκρούσουμε αρχικά και να συντρίψουμε έπειτα την Ιταλική στρατιά που κινήθηκε από τη Λιβύη εναντίον της Αιγύπτου, να εκκαθαρίσουμε την Ερυθρά Θάλασσα από τα εχθρικά πλοία, να μεταφέρουμε την Αμερικανική βοήθεια προς την Εγγύς Ανατολή και να εξουδετερώσουμε έτσι την εχθρική απειλή εναντίον της.

Τα αποτελέσματα της Ελληνικής άμυνας γίνονται αισθητά ακόμη και σήμερα στους αγώνες μας. Εάν το Στάλινγκραντ και ο Καύκασος κρατούν σήμερα, αυτό δεν είναι άσχετο με την Ελληνική άμυνα, από την οποίαν επωφελούμεθα ακόμη, υστέρα από την πάροδο δύο ολοκλήρων ετών. Ο κόσμος, πραγματικά, δεν δικαιούται να λησμονήσει τα κατορθώματα των Ελλήνων κατά την ιστορική εκείνη στιγμή».

Ο Χίτλερ, βλέποντας την παταγώδη αποτυχία του Μουσολίνι να καταλάβει την Ελλάδα και τις δυσμενέστερες επιπτώσεις στα δικά του σχέδια και την προετοιμασία της Γερμανικής εκστρατείας κατά της Ρωσίας, επεχείρησε ανεπιτυχώς επανειλημμένα και μεθοδικά, να δελεάσει την Ελλάδα στο να αποδεχθεί επωφελείς για την Πατρίδα μας προτάσεις Ειρήνης προς την Ιταλία, με τη διαμεσολάβηση της Γερμανίας και, μεταξύ άλλων, να διατηρήσει η Ελλάδα τα εδάφη στην Βόρεια Ήπειρο, τα οποία ο Ελληνικός Στρατός είχε μέχρι τότε καταλάβει, καταδιώκοντας τους επιτεθέντες Ιταλούς. Λεπτομέρειες και ξένο κυρίως αρχειακό ιστορικό υλικό επί των εν λόγω προσπαθειών του Χίτλερ, πριν εξαναγκασθεί να προστρέξει στρατιωτικά στη βοήθεια του Μουσολίνι, επιτιθέμενος και αυτός κατά της Ελλάδας με τις πλέον επίλεκτες μονάδες που διέθετε, περιλαμβάνονται στο βιβλίο του Α. Π. Ζολότα «Γερμανικές Προτάσεις Ειρήνης Διαρκούντος του Β΄ ΠΠ – Η προσπάθεια της Γερμανίας προς τερματισμό του Ελληνοϊταλικού πολέμου», εκδόσεως Ερωδιός, 2005.

Τι έκανε το Χίτλερ να διατάξει την Γερμανική επίθεση κατά της Ελλάδας και τι του κόστισε αυτή η απόφαση; Τρεις ήταν οι βασικές αιτίες, που κορυφώθηκαν στα τέλη Μαρτίου 1941 και ωδήγησαν στην ταυτόχρονη Γερμανική εκστρατεία κατά της Ελλάδας και Γιουγκοσλαβίας, στις αρχές Απριλίου του 1941:

- 1) Είχε αποτύχει και η τελευταία μεγάλη Ιταλική ανοιξιάτικη Επίθεση “Primavera”, που επιμελημένα προετοίμασε ο ίδιος ο

Μετά την ψυχρολουσία που πάρετε στην Ελλάδα
εξ χρειάζεστε ένα χαμάμ!

The Turkish Prime Minister Ismet Inonu is inviting Hitler and Mussolini for a Turkish bath, while Stalin is inside the Bath's door. The legend goes: «Following the cold shower in Greece, you are in need of a hot Turkish bath».

Μουσολίνι με προσωπική του παρουσία στη Αλβανία και κατόπιν αυτού ο «Ντούτσε» είχε επιστρέψει **ηττημένος** στη Ρώμη.

- 2) Είχαν αρχίσει να αποβιβάζονται στην Ελλάδα κατά πανηγυρικό τρόπο μικρές Βρετανικές στρατιωτικές δυνάμεις, που δεν επαρκούσαν για να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην Ελληνική άμυνα και γι' αυτό τις είχε αρνηθεί όσο ζούσε ο Πρωθυπουργός Ι. Μεταξάς. **Αυτές οι δυνάμεις απέβλεπαν κυρίως στο να τονώσουν το ηθικό της Γιουγκοσλαβίας και Τουρκίας, στην προσπάθεια να μην συνταχθούν με τη Γερμανία. Η εμφάνισή τους σε Ελληνικό έδαφος, από τις αρχές Μαρτίου 1941, προκάλεσε φυσικά τον Χίτλερ.**
- 3) Η Γιουγκοσλαβία, που αρχικά προσχώρησε στον Άξονα στις 25 Μαρτίου 1941, δύο ημέρες αργότερα μεταπήδησε στο Συμμαχικό στρατόπεδο.

Η Ελληνική **7μηνη** συνολικά άμυνα κατά του Άξονα, επέφερε επίσης καθυστέρηση **5** εβδομάδων στην επίθεση του Χίτλερ εναντίον της Ρωσίας, ενώ παράλληλα η Βαλκανική εκστρατεία της Γερμανίας απησχόλησε το **ένα τρίτο** των στρατευμάτων, των πολεμικών αεροπλάνων και των αρμάτων μάχης που συγκέντρωνε ο Χίτλερ, για να επιτεθεί στη Ρωσία. **Η επτάμηνη Μάχη της Ελλάδας, όπως αναγνώρισαν και ξένοι πρωταγωνιστές της περιόδου, συνέβαλε ουσιαστικά στη συμμαχική Νίκη κατά τον Β΄ ΠΠ.** Αυτή τη πραγματικότητα μερικοί εχθροί και φίλοι έχουν κατά καιρούς αβάσιμα αμφισβητήσει. Ενδεικτικά σημειώνεται η αρνητική άποψη που εκφέρει στη σελίδα 162 στο μεταφρασμένο Ελληνικά το 1998 από το Γενικό Επιτελείο Στρατού βιβλίο του, ο Άγγλος Ιστορικός Basil Liddell Hart, ως προς την επελθούσα καθυστέρηση της Γερμανικής εισβολής στη Ρωσία: **"Οποσδήποτε όμως η εκστρατεία κατά της Ελλάδας δεν ήταν αιτία της αναβολής"**. Εν τούτοις αρκεί να αναζητήσουμε αδιαμφισβήτητες ξένες πηγές πρωταγωνιστών της περιόδου εκείνης, που αναγνωρίζουν και αποδεικνύουν περίτρανα την ουσιαστική Ελληνική επίδραση στην νικηφόρα για τους Συμμάχους μας έκβαση του Β΄ ΠΠ. Περιοριζόμενοι εδώ μόνο ενδεικτικά στα λεχθέντα από τον ίδιο το Χίτλερ, διαπιστώνουμε ότι:

- Στην Πολιτική του Διαθήκη, αλλά και στην περίφημη Γερμανίδα φωτογράφο και κινηματογραφίστρια Λένι Ρίφενσταλ, όπως αναφέρει η ίδια στα απομνημονεύματά της, ο Χίτλερ είχε δηλώσει:

«Η είσοδος της Ιταλίας στον πόλεμο αποδείχτηκε

καταστροφική γιά μας. Εάν οι Ιταλοί δεν είχαν επιτεθεί στην Ελλάδα και δεν χρειάζονταν τη βοήθειά μας, ο πόλεμος θα είχε πάρει διαφορετική τροπή. Θα είχαμε προλάβει να κατακτήσουμε το Λένινγκραντ και τη Μόσχα πριν μας πιάσει το Ρωσικό ψύχος».

- Σε λόγο του στο Ραϊχσταγκ την 4-5-41, που διασώζεται ηχογραφημένος στα αρχεία της ΕΡΑ, ο Χίτλερ είπε:

Η ιστορική δικαιοσύνη με υποχρεώνει να διαπιστώσω ότι από όλους τους αντιπάλους που αντιμετώπισαμε, ο Έλληνας στρατιώτης πολέμησε με ύψιστο ηρωισμό και αυτοθυσία και συνθηκολόγησε μόνο όταν η εξακολούθηση της αντιστάσεως δεν ήταν δυνατή και δεν είχε κανένα νόημα. Ο Ελληνικός λαός αγωνίστηκε τόσο γενναία, ώστε και αυτοί οι εχθροί του δεν μπορούν να αρνηθούν την προς αυτόν εκτίμηση. Εξ όλων των αντιπάλων που μας αντιμετώπισαν, μόνον ο Έλληνας στρατιώτης πολέμησε με παράτολμο θάρρος και ύψιστη περιφρόνηση προς το θάνατο."

Γιά την ολοκληρωτική κατάληψη της εξαντλημένης από την ήδη πεντάμηνη σθεναρή της άμυνα Ελλάδα, ο Χίτλερ χρειάστηκε δύο μήνες, παρά το ότι χρησιμοποίησε τις εκλεκτότερες μάχιμες Γερμανικές μονάδες διέθετε. Σ' αυτές περιλαμβάνοντο αρχικά η διαβόητη εμπειροπόλεμη προσωπική του φρουρά των Waffen SS "Leibstandarte SS Adolf Hitler", το πλέον επίλεκτο συγκρότημα του τακτικού Στρατού "Gross Deutschland" και ακολούθως οι περίφημες αερομεταφερόμενες Μεραρχίες αλεξιπτωτιστών, που αποδεκατίστηκαν στην Κρήτη και δεν ξαναχρησιμοποιήθηκαν σε μεγάλα εγχειρήματα.

Περιγραφή της ιδιαίτερα χαρακτηριστικής σκληρότητας Ελληνικής άμυνας το 1941, δίνει στα απομνημονεύματα που δημοσίευσε μεταπολεμικά νεαρός τότε Γερμανός Αξιωματικός, διοικητής μονάδας των επίλεκτων Waffen SS. Ο Kurt Meier, διοικητής Τάγματος ανιχνευτών της "Leibstandarte SS Adolf Hitler", γράφει ότι η μονάδα του, που διέθετε διαλεχτούς και έμπειρους πολεμιστές, είχε καθηλωθεί από σφοδρότατα Ελληνικά πυρά στην Κλεισούρα και επειδή οι άνδρες

Derso and Kelen

Τὸ εὐζωνάκι βάζει φωτιά στὸ ντύσι καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Μακαρονάδων
τὸ κούβει λάσπη!

The Greek Evzone is setting fire to the pants of Mussolini

του δεν υπάκουαν σε αλληπάλληλες διαταγές του να επιτεθούν, αναγκάστηκε, προκειμένου να τους εξαναγκάσει να προχωρήσουν, να εκσφενδονίσει μία χειροβομβίδα πίσω από τον τελευταίο του άνδρα.....! Τέτοια ήταν η Ελληνική άμυνα!

Το ότι την Ελλάδα προσέβαλαν όχι συνηθισμένες Γερμανικές μονάδες, αλλά **οι εκλεκτότερες** Χιτλερικές, παραβλέπεται συνήθως και ρίπτεται ανάθεμα τον Έλληνα Στρατηγό, ο οποίος, έχοντας εξαντλήσει κάθε αμυντικό όριο, συνυπέγραψε με έντιμους αρχικά όρους ανακωχή με τον Γερμανό Στρατηγό Διοικητή της “Leibstandarte SS Adolf Hitler”.

Υπενθυμίζεται ότι μετά την κατάληψη της Κρήτης, το Ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό (ΠΝ) **δεν παραδόθηκε. Όλα τα αξιόμαχα πλοία** του Στόλου, όσα δηλαδή είχαν διασώθη από τις μακρές και αιματηρές επιχειρήσεις στη Μάχη της Ελλάδας κατά του Άξονα, **δεν υπέστειλαν τις Σημαίες**, αλλά έπλευσαν με σχεδόν **3.000 εθελοντές** στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου. Εκεί, μαζί με διαφυγόντες από την κατεχόμενη Ελλάδα άνδρες του Στρατού Ξηράς και της Πολεμικής Αεροπορίας, την υπό τον Ε. Τσουδερό Ελληνική Κυβέρνηση και το Βασιλέα Γεώργιο Β΄, **συνέχισαν τον πόλεμο στο πλευρό των Συμμάχων, μέχρι την τελική Νίκη το 1945.**

Κατά τη διάρκεια της κατοχής της Ελλάδας, τις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις, που πολεμούσαν με τους συμμάχους στο εξωτερικό, ενίσχυσαν **εθελοντικά** πολλοί Έλληνες, οι οποίοι διέφυγαν από την Ελλάδα, ως και Έλληνες της Αιγύπτου, καθώς και απόδημοι Έλληνες που προσήλθαν από πολλά μέρη της γης. Ίσως ο πιο γνωστός από αυτούς τους Έλληνες εθελοντές του εξωτερικού, ήταν ο εφοπλιστής Σταύρος Νιάρχος. Έτσι η συνολική δύναμη των μαχομένων εκτός Ελλάδος Ελλήνων, ανήλθε τότε σε **20.000** περίπου.

Οι σύμμαχοι, αναγνωρίζοντας εμπράκτως τη συμβολή του ΠΝ, του διέθεσαν από το υστέρημά τους κατά τη διάρκεια του Β΄ ΠΠ περί τα 34 μάχιμα πλοία, για αναπλήρωση μεγάλων απωλειών και αύξηση της ισχύος του.

Το Εμπορικό μας Ναυτικό διατέθηκε από την Ελληνική Κυβέρνηση για την εξυπηρέτηση των Συμμαχικών αναγκών **αμέσως με την έκρηξη του Β΄ ΠΠ την 1 Σεπτεμβρίου 1939** και συνέχισε προσφέροντας τις υπηρεσίες του μέχρι τη τελική νίκη το 1945. Κατά το διάστημα αυτό οι Έλληνες ναυτικοί διέσχισαν όλα τα πελάγη της υδρογείου και πλήρωσαν βαρύτατο φόρο αίματος με **2.500** περίπου νεκρούς και απώλειες του **74%**

των φορτηγών και του 94% των επιβατηγών πλοίων Ελληνικής πλοιοκτησίας.

Εγκαιρες διαπιστώσεις αναγκών προπαρασκευής της Ελλάδας

Την ανάγκη προπαρασκευής της Χώρας για την επερχόμενη μεγάλη σύγκρουση και την επιβαλλόμενη ανάληψη εκτάκτων μέτρων συνέλαβε μεταξύ των πρώτων ο μεγάλος πολιτικός Ε. Βενιζέλος το 1934. Στην έκδοση βιβλίου της εφημερίδας ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ του 1948, με τίτλο "ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ, ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ, ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ Β. ΤΩΜΑΔΑΚΗ", διαβάζουμε ότι ο Ε. Βενιζέλος σε ιδióγραφεσ σημειώσεις του που κρατούσε το 1934 και βρέθηκαν μετά το θάνατο του το 1936, έγραφε μεταξύ άλλων:

- "Πρέπει καί εις τήν εκ τής πλειοψηφίας τής Βουλής σχηματιζομένην Κυβέρνησιν **νά δοθή μείζων ελευθερία κινήσεως.**"
- "Πρέπει **νά δύναται νά θέτη Νόμους**, αφού γνωμοδοτήσουν επ' αυτών τό Οικονομ(ικόν) Συμβούλιον καί τό Συμβούλιον τής Επικρατείας."
- "**Η Βουλή συνέρχεται κατ' έτος εις τρεις τακτικάς συνόδους, εκάστη τών οποίων δέν δύναται νά διαρκέση πλείονασ των 3 εβδομάδων.**"
- "Η πρώτη άλλωστε μετά τήν εκλογήν τού Προέδρου Κυβέρνησιs, αφού λάβη τήν εμπιστοσύνην τής Βουλής καί περάτωση τήν αναθεώρησιν τού πολιτεύματος, **θά κυβέρνηση επί έν καί ήμισυ έτος άνευ παρουσίας τής Βουλής.**"

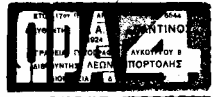
Στην εισαγωγή του ο διακεκριμένος Καθηγητής Ν. Τωμαδάκης, ο οποίος σημειώνει ότι εθαύμαζε τον Ε. Βενιζέλο, γράφει μεταξύ άλλων:

- "Τόν Οκτώβριο τού 1934 ο Βενιζέλος ευρίσκετο εις τά Χανιά. Έμπροσθέν του υπήρχαν δύο δρόμοι: Ο δρόμος τής επαναστάσεως (τόν οποίον μοιραίως καί υπό τήν πίεσιν τών πολιτικών του φίλων ηκολούθησε τήν 1ην Μαρτίου τού επομένου έτους 1935) καί ο δρόμος τής συνταγματικής μεταβολής. Καί η δευτέρα αυτή οδός ήτο κατά βάσιν επαναστατική, αλλά τά γενησόμενα θά εκαλύπτοντο υπό τής νομιμότητος. Καί γνωρίζομεν πόσον ο Ε. Βενιζέλος ήτο ζηλοτύπως προσκεκολλημένος πρός αυτόν τόν τύπον νομιμότητος."
- "Ο Βενιζέλος, πέραν τού εσωτερικού ζητήματος τό οποίον πολιτικώς εξεμεταλλεύετο, έβλεπεν ευρύτερον τήν διαμορφουμένην εις τήν Ευρώπην κατάστασιν."

Ελλάδα: Σημεία τὰ χέρια ὁ ἄναξ μὲ τὸν ἄλλον ἄναξ, ψυχραίμα καὶ πειθαρχία. Ἡ νικητρία Ἑλλάς θά σοῦθῃ. Ὁ ἄναξ δὲ δὴν ἄναξ εἰς τὸν ἄλλον ἄναξ σελιστὴ ἄναξ. Καὶ πρὸ πάντων ἄναξ μαζὶ προσοχὴ εἰς τὰ ἄναξ τοῦ ἄναξ τοῦ ἄναξ τὴν ἄναξ καὶ τὴν ἄναξ διὰ τὰ ἄναξ τὸν ἄναξ τὸν ἄναξ. Ἐνίκησαν τὸν ἄναξ ἐξ ἄναξ, τὰρα εἰς τὰς μάχας. Πρέπει νὰ τὸν νικῶμεν καὶ εἰς τὰ μετόπισθεν. Ἡ Ἑλλάς δὲν κατακτάται.

ΤΡΙΤΗ 22 ΑΠΡΗΛΙΟΥ
 ΑΓΡΟΣ ΤΡΑΠΕΖΙΟΝ
 ΤΡΑΠΕΖΑ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΟΝ ΚΑΙ
 ΤΡΑΠΕΖΙΟΝ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΟΝ
 ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΟΝ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΟΝ

ἩΒΡΑΔΟΥΝῆ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΥΤΙΚΗΝ ΜΕΣΟΓΕΙΟΝ

Ο ΧΙΤΛΕΡ ΑΞΙΟΙ ΑΠΟ ΤΟΝ ΦΡΑΝΚΟ ΝΑ ΕΠΙΤΡΕΨΗ ΤΗΝ ΔΙΕΛΕΥΣΙΝ ΓΕΡΜΑΝΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ Ο ΦΩΝ ΕΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΑΔΡΙΤΗΝ

ΕΚΟΜΙΣΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ ΜΗΝΥΜΑ

ΛΟΝΔΙΝΟΝ, 22 Ἀπρι-
 λίου. (18. τηλ.). — Ἐπει-
 γόντα τηλεγραφήματα ἐκ
 Νέας Ὑόρκης ἀγγέλλουσι,
 ὅτι ἡ πρέσβεις τῆς Γερμανί-
 ας ἐπὶ τῆς Ἰσπανίας προ-
 σέλασθεν δευτέρῃν μορ-
 φῆν. Τὸ Βερολίνον ἀξίοι
 τὴν φορὰν ταύτην πλήρῃ
 ἀποσαφηνίσιν τῆς στάσε-
 ως τῆς Ἰσπανίας καὶ ἀνε-
 πιφύλακτον προσχώρησιν
 τῆς εἰς τὸν Ἄξωνα. Εἰδι-
 κὸς ἀπεσταλμένος τοῦ Χί-
 τλερ ἀνεχώρησεν ἤδη ἐκ
 Βερολίνου διὰ Μαδρίτην,
 ὅπου πιθανώτατα ἔχει φθά-
 σαι ἤδη. Ὡς ἐγκύσθη, ὁ-
 πότε κομίζει προσωπικὴν ἐ-
 πιστολὴν τοῦ Ἀρχικαγκελ-

αρίου τοῦ Ράιχ πρὸς τὸν
 στρατηγὸν Φράνκο, διὰ
 τῆς ὁποίας ζητεῖται ἀπὸ
 τὸν δεύτερον, ὅπως ἐπιτρέ-
 ψῃ ἀμέσως τὴν διέλευσιν
 γερμανικοῦ στρατοῦ ἐκ 50
 —90 χιλ. ἀνδρῶν διὰ μέ-
 σου τοῦ Ἰσπανικοῦ ἐδά-
 φους.

ΕΙΣΤΑΛΗ Ο ΦΩΝ ΕΣ:

Κατὰ τινὰς πληροφορί-
 ας ὁ εἰδικὸς ἀπεσταλμέ-
 νος τοῦ Χίτλερ δὲν εἶνε ἄλ-
 λος ἀπὸ τὸν Φων Ἐς. Ὁ
 Φύρερ, λέγουσι, ἐξέλεξε ἐ-
 πίτηδες τὸν κυριώτερον συ-
 νεργάτην του, εἰς τὸν ὁ-
 ποῖον ἀνέθηκε τὴν λεπτο-
 τάτην ἀποστολὴν, μὲ τὴν

πεποίθησιν, ὅτι ὁ Φων Ἐς
 θά δυνηθῇ νὰ πείσῃ τὸν
 Φράνκο. Αἱ αὐταὶ πληρο-
 φορίαι προσθέτουσι, ὅτι ὁ
 Φων Ἐς μετέβη ἤδη ἀε-
 ροπορικῶς εἰς Μαδρίτην,
 ὅπου παρεμνεῖ δώδεκα μό-
 νον ἄρας καὶ ἔσχε μακρὰν
 συνομιλίαν μὲ τὸν ἀρχη-
 γὸν τοῦ Ἰσπανικοῦ Κρά-
 τος. Ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ
 Χίτλερ — προσθέτουσι αἱ
 πληροφορίες αὐταὶ — ἠ-
 ξίωσεν ὅπως ἀνευ χρονο-
 τριβῆς βοθῆ ἡ ἀδεια διελ-
 λούσεως τῶν γερμανικῶν
 στρατευμάτων, καθόσον
 εἶνε ἀναγκαῖα διὰ τὴν προ-
 παρασκευαζομένην ἐπιθε-
 σιν εἰς τὴν Βόρειον Ἀφρι-
 κήν.

HITLER'S DAGGER

Η ΣΠΑΘΗ ΤΟΥ ΧΙΤΛΕΡ

Η ΓΕΝΑΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΗΤΟ "ΟΧΙ"!

Hitler, holding his gagger intimidatedly over the Greek Evzone's head, asks him to let Mussolini go.

- "Ο Βενιζέλος ησθάνετο ότι έπρεπε νά προπαρασκευασθώμεν διά τήν επικειμένην μεγάλην σύγκρουσην, διά τήν οποίαν εγκαирότατα ωμίλησεν άλλος Έλλην πολιτικός, ο Ανδρέας Μιχαλακόπουλος. Αλλ' η κρατική μηχανή δέν ελειτούργει ως έδει."
- "Νομίζω ότι η σειρά τών σκέψεων του Βενιζέλου ήτο η εξής:
 - Έκλογή αυτού τού ίδιου ως Προέδρου τής Δημοκρατίας.
 - Διάλυσις τής Βουλής κατόπιν συγκαταθέσεως τής εις αυτόν πειθηνίου Γερουσίας.
 - Προκήρυξις εκλογών αναθεωρητικής Βουλής, μέ συγκεκριμένον πρόγραμμα μεταβολής τού Πολιτεύματος, εις τρόπον ώστε νά ενισχυθή η εκτελεστική εξουσία, **νά περιορισθούν τά δικαιώματα τής Βουλής καί νά διοικηθώμεν επί έν καί ήμισυ έτος συγκεντρωτικώς."**

Μετά την αποτυχία του μεγάλου στρατιωτικού κινήματος του Ε. Βενιζέλου του Μαρτίου του 1935, για την ένοπλη κατάληψη της εξουσίας και εφαρμογή των προαναφερθέντων μέτρων, επακολούθησε ο θάνατός του τον Μάρτιο του 1936. Περί τα τέλη Απριλίου 1936 απέθανε αιφνιδίως ο Πρωθυπουργός Κ. Δεμερτζής και τον αντικατέστησε ο τότε Αντιπρόεδρος της Κυβερνήσεως και Υπουργός Στρατιωτικών Ι. Μεταξάς.

Ακολούθως η Κυβέρνηση Ι. Μεταξά, μετά τις Προγραμματικές της Δηλώσεις, έλαβε ψήφο εμπιστοσύνης της Βουλής, με 241 ψήφους υπέρ, 16 κατά και 4 αποχές. Μετέπειτα η Βουλή διέκοψε επί πεντάμηνο διάστημα τις εργασίες της, από του Μαΐου μέχρι και του Σεπτεμβρίου 1936. Με έγκριση του Βασιλέως Γεωργίου Β, τον Αύγουστο του ίδιου έτους, ο Πρωθυπουργός Ι. Μεταξάς, ανέστειλε την ισχύ ορισμένων άρθρων του Συντάγματος, ανέλαβε δικτατορικές εξουσίες και προχώρησε στην εξ αποτελέσματος επιτυχημένη προπαρασκευή της χώρας για την αντιμετώπιση της επερχόμενης λαίλαπας του Β' ΠΠ. Γίνεται καταφανές ότι και οι δύο αυτοί Πολιτικοί αντιμετώπιζαν κατ' ανάλογο τρόπο την ανάγκη προετοιμασίας της Πατρίδας.

Αλλά ποία ήταν η γενική εικόνα των Ελληνικών Ε.Δ. πριν από το 1936; Συμφωνά με το Πρακτικό του Ανωτάτου Στρατιωτικού Συμβουλίου υπ' αριθμόν 122 της 14-12-32: "Η κατάσταση αμύνης της Χώρας είναι αυτόχρονα τραγική" και "απαιτείται η από τούδε μεθοδική συμπλήρωσις των ελλείψεων προς εξασφάλισιν μιας στοιχειώδους αμύνης, άνευ της οποίας κινδυνεύει η υπόστασις ημών ως Κράτους."

Η Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, της Εκδοτικής Αθηνών, μας πληροφορεί στον τόμο ΙΕ σ. 381 ότι **"Ο Στρατός Ξηράς στο τέλος της**

Αβυσσηνιακής κρίσεως (1935-36), είχε σοβαρότατες ελλείψεις σε πολεμικό υλικό, πράγμα που καθιστούσε προβληματική την επιστράτευση σε περίπτωση πολέμου. Το Ναυτικό διέθετε ελάχιστες ετοιμοπόλεμες και σύγχρονες μονάδες, ενώ υπήρχε παντελής έλλειψη Παρακτίου Οχυρώσεως. Η Αεροπορία δεν αποτελούσε υπολογίσιμη δύναμη, από άποψη αεροπλάνων και προσωπικού."

Ως προς το Πολεμικό μας Ναυτικό, η Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, της Εκδοτικής Αθηνών, επισημαίνει στον τόμο ΙΕ σ. 381 ότι "Το Ναυτικό διέθετε ελάχιστες ετοιμοπόλεμες και σύγχρονες μονάδες, ενώ υπήρχε παντελής έλλειψη Παρακτίου Οχυρώσεως. Από αυτό το κατώτατο λοιπόν επίπεδο έπρεπε να αρχίσει η προσπάθεια για την ανάπτυξη των αναγκαίων αμυντικών δυνατοτήτων.

Σημειώνεται ότι όλη η προς πόλεμο Ελληνική προπαρασκευή έγινε επιτυχώς στο διάστημα 1936-40, όπως εκ των αποτελεσμάτων συνάγεται, χωρίς ξένη δωρεάν οικονομική βοήθεια και με ίδια μέσα.

Οι δαπάνες για την Εθνική μας Άμυνα μεταξύ 1923-36 ανήλθαν σε 3 δισ δρχ, ενώ κατά το διάστημα 1936-40 ήταν περίπου πενταπλάσιες, ήτοι 15,7 δισ δρχ.

Ο ΕΛΛΗΝΟ-ΙΤΑΛΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ ΟΠΩΣ ΤΟΝ ΕΙΔΑΝ ΟΙ ΜΕΞΙΚΑΝΟΙ

A MEXICAN EYES THE ITALO-GREEK WAR

Ο Χίτλερ πατώντας στο σκοινί από το οποίο ο Ιταλός Δικτάτορας Μουσολίνι και ο Ιάπωνας Αυτοκράτορας Χιροχίτο είναι κρεμασμένοι στον απότομο γκρεμό, τους λέει ενθαρρυντικά: «Συνεχίστε, είμαστε κοντά σας», ενώ πάνω στο βράχο φαίνεται μια πινακίδα που δείχνει προς τη «Νέα Σοσιαλιστική Τάξη Πραγμάτων».

Η Γερμανία, για να κερδίσει την ουδετερότητα μας σε ένα μελλοντικό πόλεμο, ενίσχυε αποτελεσματικά την οικονομία της Ελλάδας, μέχρι σημείου να αγοράζει όλα τα καπνά μας για περίοδο 6 ετών, να καλύπτει σχεδόν όλο το εξαγωγικό μας εμπόριο και να μας χορηγεί σημαντικά δάνεια για εξοπλισμούς, δεχόμενη επίσης πληρωμές με συμψηφισμό (κλήριγκ). **Η Αμερική και οι άλλες Ευρωπαϊκές Χώρες με τις οποίες συμμαχήσαμε το 1940, όπως π.χ. η Αγγλία και Γαλλία, δεν έδιναν την αναμενόμενη οικονομική συμπαράσταση στην Ελλάδα και για τις παραγγελίες πολεμικού υλικού απαιτούσαν πληρωμές σε συνάλλαγμα.**

Η εκτεταμένη προπαρασκευή της Ελλάδας με ίδια μέσα, για να αντιμετωπίσει τις προβλεπόμενες επιθέσεις του Άξονα, απέτέλεσε ένα τιτάνιο επίτευγμα, ακόμη και για τα σημερινά δεδομένα. Ακολουθώς επιχειρείται μια συνοπτική προσέγγιση του σημαντικού αυτού παράγοντα, που στήριξε την Ελληνική συμβολή στη συμμαχική Νίκη στον Β΄ ΠΠ, για να φωτισθούν βασικές πτυχές, άγνωστες στο ευρύτερο κοινό.

Το πνεύμα του '40

Ας δούμε όμως πριν προχωρήσουμε, ποίο ήταν το πνεύμα εκείνων που έγραψαν τις ανεπανάληπτες σελίδες της εποποιίας του 1940.

Σε αντίθεση προς την σημερινή εποχή, κατά την οποία υπερτονίζονται κυρίως τα δικαιώματα του Πολίτη, ενώ παρασιωπούνται συνήθως οι υποχρεώσεις του, στα χρόνια που προηγήθηκαν του '40, οι τότε πνευματικοί, πολιτικοί, στρατιωτικοί και θρησκευτικοί ταγοί, είχαν φροντίσει να προβληθούν και κατανοηθούν κυρίως οι υποχρεώσεις μας προς την Πατρίδα.

Γιά να είμαστε όμως δίκαιοι, πρέπει να αναγνωρίσουμε, ότι την περίοδο του '40 προείχε η αίσθηση του χρέους προς την Πατρίδα όχι μόνο στην Ελλάδα, αλλά και στα στρατόπεδα των άλλων εμπολέμων. Αυτό βοήθησε στο να αναπτυχθεί μιά μέχρις αυτοθυσίας συνειδητή φιλοπατρία, της οποίας συναντάμε πολλά δείγματα. Δεν είναι πρακτικώς δυνατόν να αναφερθούμε εδώ σε κάθε περίπτωση. Γιά να φωτίσουμε όμως το γεγονός αυτό, σταχολογούμε ακολουθώς μερικές ιδιαίτερα χαρακτηριστικές και εν πολλοίς άγνωστες περιπτώσεις, που τιμούν τους πρωταγωνιστές τους και επιβεβαιώνουν τον κανόνα.

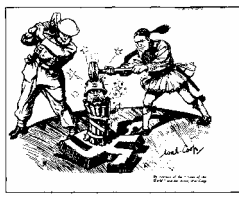
Παναγιώτης Μαρκόπουλος

Το Αντιτορπιλικό ΑΔΡΙΑΣ προσέκρουσε σε νάρκη το 1943 σε επιχειρήσεις στο Αιγαίο, έχασε την πλώρη του και θρήνησε πολλούς νεκρούς και τραυματίες. Ακολούθως επισκευάστηκε προχείρως από το πλήρωμά του και επανέπλευσε δι' ιδίων δυνάμεων στη βάση του στην Αλεξάνδρεια. Ο σεβαστός βετεράνος του Πολέμου του '40 και Α' Μηχανικός του ηρωικού Α/Τ ΑΔΡΙΑ κατά το περιστατικό αυτό, Υποπλοίαρχος τότε Κωνσταντίνος Αράπης, αναφέρεται με τρυφερότητα στη σελίδα 172 του βιβλίου του «Αναμνήσεις από την Ειρήνη και τον Πόλεμο», για τον μεταξύ των νεκρών του πλοίου του ναυτόπαιδα μηχανικό Παναγιώτη Μαρκόπουλο.

Γιά ποίο λόγο ξεχώριζε ο Παναγιώτης Μαρκόπουλος; Ήταν ένα εικοσάχρονο παλικάρι, ορφανό από γονείς, που ζούσε με τη γιαγιά του στην Κωνσταντινούπολη, στην ουδέτερη και ασφαλή τότε Τουρκία. Το Ελληνόπουλο αυτό θεώρησε καθήκον του να κατεβεί στη Μέση Ανατολή και να ενταχθεί **εθελοντικά** στο Πολεμικό μας Ναυτικό, ώστε να αγωνισθεί για την απελευθέρωση της σκλαβωμένης του Πατρίδας. Δεν ευτύχησε να ζήσει μέχρι την απελευθέρωση της Ελλάδας και να γίνει πυγμάχος, όπως ήθελε.

Έλληνες Εφοπλιστές

Έλληνες Εφοπλιστές, που οι περισσότεροι ζούσαν στο εξωτερικό, είχαν τη δυνατότητα να αποφύγουν τα δεινά και τους κινδύνους του πολέμου του '40, αλλά δεν το έκαναν στην πλειονότητά τους. Όπως καταγράφεται στη σ. 646-647 του βιβλίου του Αντιναυάρχου Ε. Καββαδία, Αρχηγού του Στόλου 1939-42 και Υφυπουργού Ναυτικών 1942-43 «Ο Ναυτικός Πόλεμος του 1940 όπως τον έζησα», πολλοί από αυτούς, με γνωστότερο ίσως τον Σταύρο Νιάρχο, κατέβηκαν εθελοντικά στη Μέση Ανατολή, όταν η Πατρίδα ήταν υποδουλωμένη, και υπηρέτησαν στο Πολεμικό μας Ναυτικό μέχρι το 1945. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται και οι: Μ. Λως, Μ. Λαιμός, Ν. Εμπειρικός, Π. Βεργωτής, Μ. Ευσταθίου, Π. Λιβανός, Ν. Ιγγλέσης, Εμμ. Βερνίκος, Φώτης Λυκιαρδόπουλος, όπως και πολλοί άλλοι.

Ευγένιος Παναγόπουλος

Ένας άσημος τότε Έλληνας φοιτητής του εξωτερικού ήταν και ο Ευγένιος Παναγόπουλος, όταν η Ιταλία επιτέθηκε κατά της Ελλάδας την 28^η Οκτωβρίου 1940.

Ο νεαρός απόφοιτος μηχανολόγος του Εθνικού Μετσοβείου Πολυτεχνείου Ευγένιος Παναγόπουλος, γεννημένος και μεγαλωμένος στην Ελλάδα, από πατέρα εκπαιδευτικό, έκανε εξειδίκευση στη ναυπηγική την Αγγλία. Αμέσως παρουσιάστηκε στον Έλληνα Ναυτικό Ακόλουθο Λονδίνου (ΝΑΛ) και ζήτησε να καταταγεί στο Πολεμικό μας Ναυτικό. Ο ΝΑΛ τον ενημέρωσε ότι αυτό δεν ήταν αμέσως πρακτικώς δυνατό και θα τον ειδοποιούσε ευθύς ως συγκροτείτο Ελληνικό πλήρωμα γιά την επάνδρωση και παραλαβή Πολεμικού Πλοίου, από αυτά που το Βρετανικό Ναυτικό ναυπηγούσε στην Αγγλία και παρέδιδε στο δικό μας, γιά αξιοποίηση στα πλαίσια του κοινού συμμαχικού αγώνα.

Ο Ευγένιος Παναγόπουλος, αντί να συνεχίσει τις σπουδές του, κατατάσσεται με έγκριση του ΝΑΛ ως εθελοντής στο Βρετανικό Ναυτικό και τοποθετείται στις Δυνάμεις καταδρομών, μέχρι να κληθεί να αποτελέσει πλήρωμα Ελληνικού Πολεμικού. Το 1942 μετά πρόσκληση του ΝΑΛ, έκανε μετάταξη στο Ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό, ονομάστηκε Έφεδρος Σημαιοφόρος Μηχανικός και τοποθετήθηκε στο υπό παραλαβή κατασκευαζόμενο στην Αγγλία Αντιτορπιλικό, που πήρε το όνομα ΒΠ ΠΙΝΔΟΣ. Υπηρέτησε στο Πολεμικό μας Ναυτικό μέχρι την απελευθέρωση της Ελλάδας σε διάφορα μάχιμα πλοία, που είχαν ως κύρια βάση την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου και σε Μονάδες Καταδρομών, που έδρασαν γιά την απελευθέρωση των Ελληνικών νησιών του Αιγαίου. Αποστρατεύτηκε ως έφεδρος Υποπλοίαρχος Μηχανικός στο τέλος του 1944 και επειδή ο πόλεμος εκτός Ελλάδας συνεχιζόταν, κατατάγηκε στο Αμερικανικό Πολεμικό Ναυτικό. Μετά το πέρας του Β' Παγκοσμίου Πολέμου εγκαταστάθηκε στις ΗΠΑ και διακρίθηκε στο χώρο της Εμπορικής Ναυτιλίας. Πέθανε το 1995 στο εξωτερικό.

Την αγάπη προς την Πατρίδα την διατήρησε άσβεστη όλη του τη ζωή και την έδειξε πολλές φορές έμπρακτα και με διάφορες δωρεές.

Ανήγειρε με έξοδά του και πρόσφερε στο κράτος το κτίριο του Μουσείου των Πλαταιέων στον Μαραθώνα και συνεισέφερε γιά την προστασία των αρχαιοτήτων της περιοχής. Προσέφερε επίσης γιά την προστασία του απολιθωμένου δάσους της Λέσβου και του ιστορικού Τουρκικού Νεκροταφείου της Χίου, όπου έχουν ταφεί οι νεκροί του

δαυλού του Κανάρη. Ανέλαβε τα έξοδα κατασκευής ονομαστικών πλακών των θυμάτων της σφαγής των Καλαβρύτων κατά τη Γερμανική κατοχή. Τη μεγαλύτερη δωρεά του έκανε μετά τα γεγονότα της Κύπρου του 1974, σχεδιάζοντας, ναυπηγώντας με προσωπική του επίβλεψη και προσφέροντας στο Πολεμικό μας Ναυτικό τρία άνωπλα πρωτοποριακά μικρά ταχεία σκάφη, συνολικής δαπάνης 3 περίπου εκατομμυρίων αμερικανικών δολλαρίων.

Γιάννης Τσουδερός.

Ένας άλλος σπουδαστής του εξωτερικού, κατά τη διάρκεια της κατοχής της Ελλάδας 1941-44, ήταν και ο Γιάννης Τσουδερός. Αυτός διέφερε από όλους τους άλλους φοιτητές του εξωτερικού, κατά το ότι πατέρας του ήταν ο Εμμανουήλ Τσουδερός, Πρωθυπουργός τότε της εξόριστης Ελληνικής Κυβερνήσεως.

Όπως μας πληροφορεί σε άρθρο του στο περιοδικό Πολιτικά Θέματα στο τεύχος της 28-3-97 ο τότε Πρόεδρος της Εταιρείας Μελέτης Ελληνικής Ιστορίας Γεράσιμος Αποστολάτος, ο εικοσάχρονος περίπου τότε Γιάννης Τσουδερός, έχοντας ακολουθήσει τον Πρωθυπουργό πατέρα του το 1941 στην εξορία, σπούδαζε κατά την κατοχή της Ελλάδας σε Πανεπιστήμιο των ΗΠΑ κοινωνιολογία και οικονομικά.

Ως ένας από τους Έλληνες φοιτητές στην Αμερική την περίοδο εκείνη, μπορούσε κάλλιστα να παραμείνει στην ασφάλεια της χώρας που τον φιλοξενούσε. Υπό τις περιστάσεις όμως, θεώρησε υποχρέωσή του να διακόψει τις σπουδές του και να επιστέψει στα Ελληνικά βουνά, για να πολεμήσει τους κατακτητές της Πατρίδας του. Η μετακίνησή του όμως δεν εγκρίθηκε από τις συμμαχικές Αρχές, για να αποφευχθούν τυχόν πολιτικές εμπλοκές. Αυτό το εμπόδιο δεν αποθάρρυνε τον νεαρό φοιτητή. Πήρε το ψευδώνυμο Γιάννης Γιαννακόπουλος και μπήκε σε Ελληνο-Αμερικανική Ομάδα δολιοφθορέων, που ήλθε και έδρασε στην κατεχόμενη Ελλάδα το 1944. Ο Γιάννης Τσουδερός τραυματίστηκε σε δράση κατά των Γερμανών στην Ήπειρο. Μετά την αποθεραπεία του επέστρεψε στην Ομάδα του και συνέχισε τη δράση του μέχρι την απελευθέρωση της Πατρίδας μας. Έως το θάνατό του το 1997, ο Γιάννης Τσουδερός διατηρώντας τη σεμνότητά του απέφευγε κάθε αναφορά στην εθελοντική αντιστασιακή του δράση.

**Ο Μουσολίνι καίγεται σαν κουνούπι
από τη φλόγα της Ελληνικής ευφυΐας!**

By courtesy of the "Times of the World" and the Artists, Fred Goetz.

Κοίταξε Αδόλφο που τρέχει σαν κυνηγημένος ο Τσολιός!

"Look, Adolf! I've got him on the run!"

By courtesy of the "Daily Herald" and the Artist, George Whitman.

Υλική προπαρασκευή Στρατού Ξηράς

Η προσπάθεια για την προετοιμασία του Στρατού Ξηράς, συγκεντρώθηκε ειδικότερα στους ακόλουθους τομείς:

- Εφοδιασμό πολεμικού υλικού
- Οχύρωση Ελληνο-Βουλγαρικών συννόρων
- Συμπλήρωση οδικού δικτύου προς Βουλγαρία
- Αναθεώρηση Σχεδίων Αμύνης εξ απειλών από τους βόρειους γείτονές μας
- Αναθεώρηση Σχεδίου Επιστρατεύσεως
- Αύξηση θητείας στρατευσίμων

Από 1 Αυγούστου 1936, όταν η Αρχηγεία του Γενικού Επιτελείου Στρατού ανατέθηκε στον Αντιστράτηγο Αλέξανδρο Παπάγο, εντάθηκε σημαντικά η προπαρασκευή, σε όλους τους προαναφερόμενους τομείς.

Ακολούθως θα περιοριστούμε, για την οικονομία του χώρου, στα τεράστια, αλλά λίγο γνωστά, έργα κατασκευής και εξοπλισμού **21** μεγάλων μονίμων οχυρών στην Ελληνο-Βουλγαρική μεθόριο, μήκους 500 περίπου χιλιομέτρων. Αυτά έγιναν την περίοδο 1936-40 και παρέμειναν γνωστά ως αμυντική «**Γραμμή Μεταξά**». Οι περισσότεροι από εμάς έχουμε ίσως ακούσει μόνο για ένα από αυτά, το οχυρό «**Ρούπελ**» και αγνωούμε ενδεχομένως την ύπαρξη άλλων **20** επίσης σηματικών οχυρών, με **συνολικό μήκος υπογείων στοών και υπογείων καταφυγίων 37 χιλιομέτρων, διανοιγμένων μέσα στα βουνά, χωρίς βεβαίως τα σημερινά μέσα**. Η κατασκευή αυτών των οχυρών, απετέλεσε ένα Ελληνικό άθλο, όπως περιγράφεται κατωτέρω. Τα κυριότερα στοιχεία και οι διαπιστώσεις που ακολουθούν για τη «Γραμμή Μεταξά», προέρχονται από συνοπτική παρουσίαση στο «Ενημερωτικό Δελτίο» του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας, Τεύχος 2189, 4 Μαρτίου 2002 του διεθνούς κύρους ομότιμου Καθηγητή του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου Θεοδόση Π. Τάσιου, ο οποίος έγραψε για τα εν λόγω **21** οχυρά:

1. Τώρα που προωθούνται (ή συνωθούνται) τα Μεγάλα Τεχνικά Έργα. Τώρα που τα έργα Πολιτικού Μηχανικού (μαζί με τα οικοδομικά) αναγνωρίστηκαν ως η μεγαλύτερη Βιομηχανία της Χώρας. Τώρα που ο εθνικός κομφουζιονισμός αμβλύνεται και επιτρέπει την υπέρβαση της φαρισαϊκής εξίσωσης «εργολάβος ίσον απατεών». Τώρα είναι (επιτέλους) καιρός ν' αναμνησθούμε ότι Ελληνικά χέρια, Ελληνικά λεφτά, Ελληνική διευθυντική οργάνωση κι Ελληνική τεχνογνωσία, κατασκεύασαν (πριν από 65 χρόνια) ένα μέγιστο τεχνικό έργο:

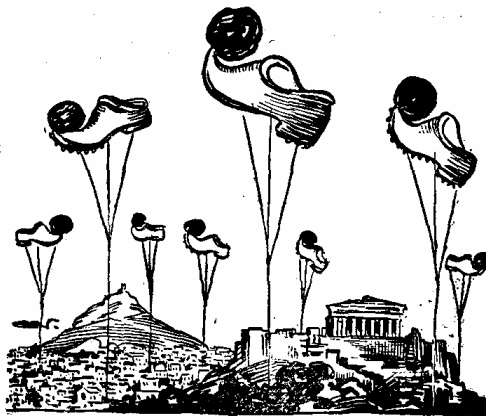
Την οχύρωση των Βορείων Συνόρων της Χώρας, κατασκευασμένη απ' τον Ελληνικό Στρατό κι απ' τους Έλληνες Μηχανικούς. Στη συνοριακή γραμμή Ελλάδας - Βουλγαρίας, κατασκευάσθηκαν 21 Οχυρά (μεταξύ των οποίων η Παπαδοπούλα, το Ιστίμπεη, το Αρπαλούκι, το Ρούπελ, το Περιθώρι, το Πυραμιδοειδές κ.ά.). Το καθένα-τους ήταν ένα περίκλειστο έργο ικανό να αμυνθεί προς κάθε κατεύθυνση, με επιφανειακά έργα βολής (πυροβόλων, όλμων, βομβιδοβόλων, πολυβόλων κλπ.) και με ποικίλα άλλα υπόγεια έργα εγκαταστάσεων υποστήριξης (διοικητήριο, θάλαμοι, διαβιβάσεις, μαγειρεία, αποθήκες κάθε είδους, δεξαμενές, νοσοκομείο, συστήματα αερισμού και φωτισμού, αποχετεύσεις κλπ.). Ανάμεσα σε κάθε Οχυρό προς τα γειτονικά-του και προς τη μεθόριο, είχαν κατασκευασθεί έργα εκστρατείας και θέσεις μάχης για την επιβράδυνση του εχθρού, μαζί με ισχυρά αντιαρματικά κωλύματα, οδικό δίκτυο κλπ.

Ιδού πρώτα μια συνοπτική παρουσίαση του Έργου:

- Περίοδος 1937-1940
- Δαπάνη 1,5 δισεκατομμύριο τοτίνες δραχμές (η σημερινή ισοδυναμία των οποίων μπορεί να κυμαίνεται από 2 έως 20 τρισεκατομμύρια δραχμές,

THESE WILL PROTECT ATHENS

ΑΥΤΑ ΘΑ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΟΥΝ ΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Οι μακαρονάδες επιδρομείς βόηκαν δουλειές με ΦΟΥΝΤΕΣ!

Evzone's boots as balloons, protecting the city of Athens from raiding aircraft.

The Evzone is beating up Mussolini

Courtesy of The Chicago Daily News

**Ο Τσολιάς δίνει τοῦ Ἀρχιμακαρονά
παρὰ μίαν τεσσαράκοντα.**

Η ποιότητα του ατόμου

THE QUALITY OF MAN

By courtesy of the "Daily Sketch"
... the Artist, Clive Upton.

ανάλογα με τον τρόπο με τον οποίον θα βρεθεί η αντιστοιχία).

- Σύνολο ημερομισθίων 3.000.000
- Μήκος υπογείων στοών 24.000 μ.
- Μήκος υπογείων καταφυγίων 13.000 μ.
- Υπόγειες και επιφανειακές εκσκαφές 900.000 κυβ. μ.
- Τσιμέντο (ειδικό 500 χγ/εκ², και κοινό) 66.000 τόνοι
- Σκυροδέματα (οπλισμένα και άοπλα) 180.000 κυβ. μ.
- Σιδηροπλισμός 12.000 τόνοι
- Σωλήνες αερισμού 17.000 μ.
- Σωλήνες ύδρευσης 75.000 μ.
- Σωλήνες αποχέτευσης 24.000 μ.

Κάθε σύγκριση με τον υπόγειο σιδηρόδρομο των Αθηνών ή μ' οποιοδήποτε άλλο σύγχρονο τεχνικό έργο, κάνει τον θαυμασμό-μας να μεγαλώνει για το επίτευγμα εκείνο - ιδίως αν ληφθεί υπόψη η διασπορά του έργου σε δυσπροσπέλαστα βουνά, οι δυσμενέστετες καιρικές συνθήκες (και το κράτος δυσάρεστων πολιτικών συνθηκών). **Κι όμως, το δημόσιο αυτό Έργο πραγματοποιήθηκε φτηνά, σωστά και γρήγορα!**

Τι είχαν παραπάνω εκείνοι οι πατεράδες κι οι παππούδες-μας, που δεν το 'χουμε εμείς; Άντε, ντε... Μερικοί κακεντρεχείς, λένε ότι είχαν λίγο μεγαλύτερη δόση από κείνη την ιδιότητα η οποία (λόγω εντόπιας ανεπάρκειας;) βαφτίζεται με τον αρβανίτικο όρο «μπέσα». Κι είχαν βέβαια κι έναν μάνατζερ που λεγόταν Ελληνικός Στρατός - μια αναγνώριση η οποία δεν ακούγεται όσο συχνά οφείλεται.

2. Όσο για την στρατηγική αποδοτικότητα του Έργου, φαντασθήτε την προοπτική παισιώσής-του με τον κύριο όγκο του Στρατού Εκστρατείας, για την αντιμετώπιση του βαλκανικού αντιπάλου, κατά του οποίου προοριζόταν το Έργο. Αντ' αυτού, η οχύρωση των Βορείων Συνόρων παισιώθηκε μόνον με τα ανεπαρκέστατα υπόλοιπα του Ελληνοϊταλικού μετώπου. Παρά ταύτα, αν εξαιρέσετε τα δύο άκρα της Γραμμής των οχυρών (το μεθοριακό Μπέλες και τον Εχίνο/Νυμφαία μετά την εκκένωση της Δυτικής Θράκης), οι Γερμανοί δεν παρεβίασαν πουθενά το φράγμα της οχυρωμένης Γραμμής Μπέλες-Νέστος. Ούτε οι βομβαρδισμοί του πολυάριθμου γερμανικού πυροβολικού, ούτε οι βολές με όπλα ευθυτενούς τροχιάς κατάφεραν τίποτα το ουσιώδες. Κι οι φρουρές των οχυρών αυτών μπόρεσαν κατ' επανάληψη να βγουν στην

επιφάνεια, και να εκκαθαρίσουν τα Γερμανικά τμήματα που είχαν «επικαθήσει» στον χώρο τους.

Όταν μετά την συνθηκολόγηση, ο υποστράτηγος Schneider (επικεφαλής Γερμανικής Επιτροπής μελέτης της οχύρωσης) θα περπατήσει επί έναν μήνα τη Γραμμή, θα γράψει ότι τα οχυρά αυτά είχαν επιτύχει το βέλτιστο σε σύγκριση με οποιαδήποτε άλλη ανάλογη οχυρωματική Γραμμή στην Ευρώπη. Και θα ζητήσει απ' τον καθηγητή της Γεωλογίας Μητσόπουλον, ερμηνεία της μεγάλης αντοχής του σκυροδέματος των έργων...

3. Το Έργο μελετήθηκε εξ ολοκλήρου από το Μηχανικό του Ελληνικού Στρατού, αφού βεβαίως ο γενικός σχεδιασμός από τακτική άποψη είχε γίνει απ' το Πεζικό και το Πυροβολικό. Δεν είναι μέσα στους σκοπούς αυτού του Σημειώματος να περιγράψει τις άλλες εκείνες «μάχες», τις διανοητικές, οι οποίες δόθηκαν για τη σύλληψη, την τεκμηρίωση, τον υπολογισμό, τη σχεδίαση και την προδιαγραφή του όλου εγχειρήματος. (Ας θυμηθούμε και το ανάλογο του Αρχιμήδους με τους γερανούς-του, στην άμυνα των Συρακουσών). Αλλά είναι ευχάριστο καθήκον να σημειώσουμε εδώ και τον ρόλο του Εθν. Μ. Πολυτεχνείου σ αυτήν την προσπάθεια, ιδίως όσον αφορά την όπλιση, τη σύνθεση και τον έλεγχο Ποιότητας του σκυροδέματος του Έργου. Ο πρώτος Καθηγητής του Ωπλισμένου Σκυροδέματος στο Πολυτεχνείο, ο αείμνηστος Περικλής Παρασκευόπουλος, ήταν ένας από τους κυριότερους συνεργάτες αυτής της προσπάθειας.

Η επίπονη και δυσχερέστατη κατασκευή του όλου Έργου έγινε υπό την έμπνευση, οργάνωση και συστηματική επίβλεψη του Στρατού. Ο κάθε «Αξιοματικός Έργου» επιλεγόταν με μεγάλη φροντίδα - και ήταν μια προσωπικότητα εκείνη την εποχή: Οι τεχνικές του γνώσεις, οι διευθυντικές και οικονομολογικές του ικανότητες, (αλλά κυρίως μια δυσεύρετη εμμονή στο καθήκον), ήσαν απ' τα ουσιώδη εκείνα χαρακτηριστικά τα οποία όποιος Μηχανικός τα διαθέτει σήμερα γίνεται ζάπλουτος.

Ευτύχησα να έχω συνεργασθεί πολύ αργότερα, ή να έχω υπηρετήσει σε μονάδες Μηχανικού με μερικούς απ' αυτούς (Στ. Παραδέλλης, Αχ. Παυλίδης, Κωνστ. Καλευράς) και ξέρω

Heroic Evzone is tying more cans to the Italian Dog, as Hitler is watching.

Ο ήρωϊκός Τσουλιάς κρεμάει και άλλους κανακιές στην ουρά του 'Ιταλικού σκύλου όσα τὰ φάρμακα τού «Φέρρο»!

Όπως είπα, εύκολα τον νικάω!

By courtesy of the "Lancashire Daily Post" and its artist, Bennett.

κι από πρώτο χέρι σε τι πολύτιμα στελέχη αναφέρομαι. Αλλά, βλέπετε η Ιστορία δεν επαινεί τις προσωπικότητες του Στρατού
- απλώς διασώζει τα ονόματα μόνον των κνώδαλων που
γίνονται κινηματίες.

4. Το Έργο ήταν ένα περίπλοκο άθροισμα ποικίλων έργων: Οδοποιία, Σήραγγες (οχυρά, διάδρομοι, υπνωτήρια, διαβιβάσεις, νοσοκομεία, αποθήκες, δεξαμενές), Ύδρευση/Αποχέτευση, Αερισμός, Φωτισμός, Τάφοι και χαρακώματα. Ο Στρατός (το «Φρούριο Θεσσαλονίκης», όπως ονομάστηκε η ειδική Μονάδα) μελέτησε τις ανάγκες σε ειδικευμένο προσωπικό για το όλο εγχείρημα, προώθησε τα κατάλληλα στελέχη αξιωματικών του Μηχανικού (εν ενεργεία ή αποστράτων) και ιδιωτών Πολιτικών Μηχανικών και ανεζήτησε τους κατάλληλους Εργολάβους για την Κατασκευή. (Σπανιότατα ακολούθησε το σύστημα δι' αυτεπιστασίας, παρ' όλο που είχε τη δυνατότητα αυτή). Οι διαγωνισμοί άρχισαν απ' το 1936 και συνεχίζονταν σταδιακά και μετά το 1939 - μέχρι και μετά την κήρυξη του πολέμου. Όπως ήταν φυσικό, η έλλειψη πείρας στην αρχή δημιούργησε προβλήματα: Ποιο τιμολόγιο και ποιες προδιαγραφές θα μπορούσαν να περιγράψουν τις απίστευτες και δυσπρόβλεπτες συνθήκες τέτοιων έργων... Και βρέθηκαν θερμόαιμοι υπηρεσιακοί παράγοντες (1936), οι οποίοι πρότειναν την έκπτωση των «δυστροπούντων» εργολάβων. Το σοφό «Φρούριο Θεσσαλονίκης» όμως, είχε άλλη γνώμη, και έδωσε εντολή «να βελτιωθούν κατά το δυνατόν τα κονδύλια εκείνα τα οποία εξημίωναν ίσως τους εργολάβους, λόγω των συνθηκών πραγματοποίησεως των κατασκευών». Ας παίρνομε μαθήματα εμείς οι νεότεροι: Άλλο προστασία του δημοσίου συμφέροντος, κι άλλο ευθυνο-λαγνεία... Οι φοβεροί εκείνοι Εργολάβοι δε, όταν στέρεψε το δημόσιο χρήμα (1938-39), δέχθηκαν (άκουσον-άκουσον) να εργάζονται επί πιστώσει - να πληρωθούν δηλαδή την επόμενη χρονιά! Τέτοια ήταν η «μπέσα» της γενιάς εκείνης. Η έρευνα για την εξακρίβωση των ονομάτων των ωραίων εκείνων Ελλήνων Τεχνικών, θα ολοκληρωθεί σύντομα.

Ο Στρατός προμήθευε στους εργολάβους όλα τα βασικά υλικά (τσιμέντο, σίδηρο, ελάσματα, πασσάλους, παραπήγματα, μηχανήματα για εγκατάσταση - αλλά και ειδικό εξοπλισμό για

την κατασκευή, όπως δονητές σκυροδέματος). Ήταν δε ευρύτερη η ευφυΐα εκείνου του εργοδότη-μάνατζερ που ήταν ο Στρατός:

- Τα τιμολόγια ήσαν κρυστάλλινα (για παράδειγμα, επιμετρούσαν και τις πάπιες/έδρανα των σιδηροπλισμών).
- Η κοινωνική αντίληψη για τους εργαζόμενους ήταν μπροστά απ' την εποχή (π.χ. σε περιπτώσεις κακοκαιρίας, ο Στρατός πλήρωνε μέχρι 12 μισά μεροκάματα κατά μήνα, κατευθείαν στο προσωπικό των εργολάβων).
- Ο διοικητής της φρουράς του Οχυρού δεν είχε την παραμικρή δικαιοδοσία πάνω στο εργαζόμενο προσωπικό (ιδιώτες ή στρατιωτικούς).

5. Ας έρθουμε τώρα σε μερικά ειδικότερα τεχνικά ζητήματα. Και πρώτα η τεχνολογία του σκυροδέματος: Η ελληνική τσιμεντοβιομηχανία παρήγαγε τότε ένα ειδικό για την περίπτωση τσιμέντο υψηλής αντοχής (500-625 χγ/εκ², με τους τότε κανονισμούς), το οποίο χρησιμοποιούνταν σε αναλογία 400 χγ/μ³ - αλλ' έφθανε και μέχρι διπλασιασμού στην πάνω στρώση της πλάκας οροφής των οχυρών. Η σοφή τεχνική προδιαγραφή τόνιζε μεν τη σημασία του χαμηλού λόγου «νερό: τσιμέντο» (απαιτούσε, όπου ήταν δυνατόν, $\omega=0,45!$), αλλ' απαγόρευε τα στεγνά σκυροδέματα, δίνοντας τιμές slump ίσες με 6 cm για το σώμα και 3 cm για την επιφάνεια των έργων.

Η χρήση των αναμικτήρων σκυροδέματος έγινε υποχρεωτική απ' το 1937, μετά δε και από σχετικά μεγάλης κλίμακας πειράματα με τη συνεργασία του ΕΜΠ, η Υπηρεσία προέκρινε και προμήθευσε δονητές μάζας σκυροδέματος - αεροκίνητους, παρακαλώ, (εκλογή ορθότατη δια το υψίσυγχο του φάσματος των). Δεν ξέρει κανείς τι να πρωτοθαυμάσει σ' αυτά τα εργοτάξια, τον καιρό που οι άλλες (εκτός Οχύρωσης) κατασκευές στην Ελλάδα δεν ήσαν ακόμη τόσο αναπτυγμένες. λ.χ., η Υπηρεσία προέβλεπε ότι πολλοί οπλισμοί θα έπρεπε να τοποθετούνται κατά περιοχές, μετά τη σκυροδέτηση ορισμένου πάχους του στοιχείου. Ή, τα αποτελέσματα αντοχής διασταυρώνονταν και με δοκίμια που στέλνονταν στο ΕΜΠ. Ή, η συντήρηση του σκυροδέματος κρατούσε 15 ημέρες - φάρμακο άριστο υπέρ της ανθεκτικότητας σε διάρκεια.

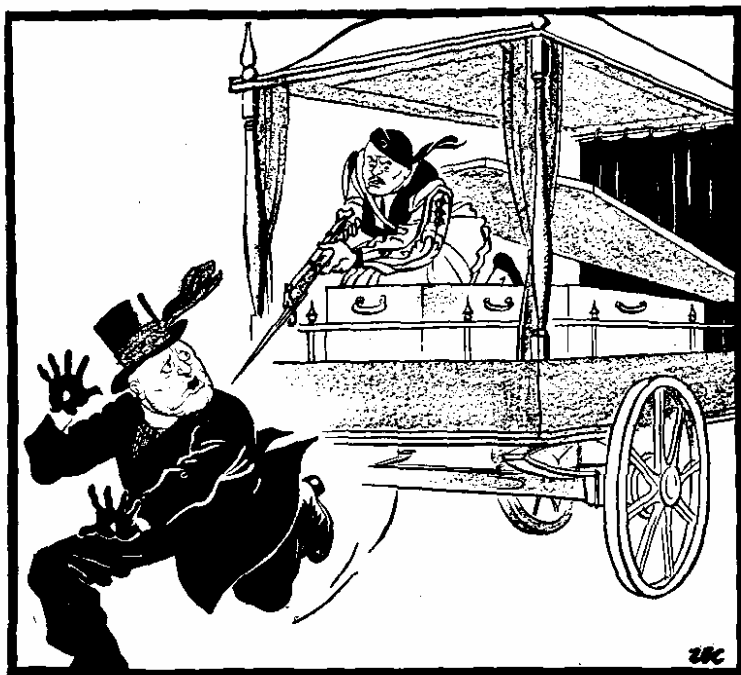
Όλα τούτα, συνεχίζουν να είναι μαθήματα για μερικούς από μας, μέχρι σήμερα. Το ίδιο κι η ρητή υποχρέωση του Αξιωματικού του Έργου: την προτεραιότητα της σκυροδέτησης, να βεβαιώνει ότι έχει οργανωθεί πλήρως η εργασία κ.λπ. κ.λπ., ελέγχοντας λεπτομερώς έξι συγκεκριμένες προϋποθέσεις, για να δοθεί η άδεια να προχωρήσει ο Εργολάβος. Κι ο Κανονισμός έλεγε ότι ο Αξιωματικός Έργων «τυγχάνει προσωπικώς υπεύθυνος» - και το εννοούσε!

Πως να μην πετύχουν αντοχές 300 και 400 χγ/εκ², όταν η υπόλοιπη πιάτσα αγκομαχούσε για το Β120. Μια άλλη σπουδαία απόφαση (απότοκος μακράς Ελληνικής εμπειρίας) ήταν η προσθήκη 50 χγ/μ³ λεπτής θηραϊκής γης στα 250 χγ/μ³ κοινού τσιμέντου (στον αναμικτήρα - όχι στο εργοστάσιο) σε όλες τις επενδύσεις των τόξων των σηράγγων. Τέσσερις χιλιάδες τόνοι θηραϊκής γης θα μούνε έτσι στην Οχύρωση. Είκοσι χρόνια αργότερα, ένας νεαρός Μηχανικός, θα κάνει το ίδιο στις σήραγγες/δεξαμενές του Ναυτικού, με λαμπρά αποτελέσματα αντλησιμότητας και στεγανότητας σκυροδέματος. Τέλος, η συμπεριφορά οπλισμένου σκυροδέματος υποκειμένου σε εκρήξεις, αποτελεί ακόμα και σήμερα ένα απ' τα πιο αμφιλεγόμενα αντικείμενα της Δυναμικής. Πριν από 62 χρόνια, Επιτροπή του ΕΜΠ (υπό τον Πρύτανη Ν. Κιτσίκη, με τους Π. Παρασκευόπουλο και Α. Ρουσόπουλον) αναλύει το πρόβλημα κατά εντυπωσιακά ορθολογικό τρόπο και, αφού περιγράψει τον τριμερή μηχανισμό αυτής της συμπεριφοράς, καταλήγει στον βέλτιστο τρόπο όπλισης της μάζας του σκυροδέματος (πάχη 1,00 έως 2,00 μέτρα ενίοτε), που είναι και ο οικονομικότερος.

6. Η σύνταξη αυτού εδώ του Σημειώματος έγινε εφικτή χάρις στην παραχώρηση μερικών διαβαθμισμένων ιστορικών στοιχείων απ' τη Διεύθυνση Ιστορίας Στρατού (Στρατηγός κ. Ι.Δ. Κακουδάκης) μετά από σχετική έγκριση του ΓΕΣ και τη φιλική συνεργασία με τον Στρατηγό κ. Μπάκα και τον Ταξίαρχο κ. Κρασανάκη, του Μηχανικού. Μαζί με τις θερμές ευχαριστίες μου για την παραχώρηση αυτού του υλικού, ήθελα να προσθέσω και τις οφειλόμενες προς το ΓΕΣ ευχαριστίες για τις μελλοντικές διευκολύνσεις προς τους Έλληνες Μηχανικούς να επισκεφθούν τμήματα του Έργου, στο πλαίσιο αρμοδίως οργανωμένων τεχνικών εκδηλώσεων.

Ήταν ίσως καιρός να αναιρέσουμε την ενδημούσα αμνησία μας...» Με αυτά τα λόγια κλείνει την παρουσίασή του για τα 21 οχυρά της «Γραμμής Μεταξά» ο σοφός Καθηγητής του ΕΜΠ Θ. Π. Τάσιος.

Ο χώρος δεν επιτρέπει επέκταση της παρουσιάσεως της προετοιμασίας και στους λοιπούς τομείς. Ακροθιγώς σημειώνεται ότι από τα 14 Άρματα Μάχης 6-7 τόνων, που είχαν παραγγελθεί την εξιστορούμενη περίοδο στην Αγγλία, κανένα δεν μας παραδόθηκε, διότι κρατήθηκαν για κάλυψη πολεμικών αναγκών της Μεγάλης Βρετανίας. Ανάλογες κατακρατήσεις βαρέων όπλων, που είχαν παραγγελθεί στη Γαλλία, έγιναν και από τη Γαλλική Κυβέρνηση με την έκρηξη του Β' ΠΠ.

“Very much alive, thank you”

By courtesy of the “Daily Mirror” and the Artist, Zoc.

Είμαι πολύ ζωντανός. Ευχαριστώ

Η τελική ανεπιτυχής Ιταλική Εαρινή Επίθεση

Επειδή ο περιορισμός του χώρου δεν επιτρέπει την παρουσίαση περισσότερων σημαντικών επιχειρήσεων κατά τον Ελληνοϊταλικό πόλεμο, θα περιοριστούμε στην ιδιαίτερα χαρακτηριστική τελική Ιταλική επιθετική προσπάθεια του Μαρτίου 1941 (9-25/3/41), όπως την αναφέρει με γλαφυρότητα στο κεφάλαιο με τίτλο «Ούτε Σπιθαμή», ο διακεκριμένος λογοτέχνης Άγγελος Τερζάκης, στο γνωστό βιβλίο του «Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΟΠΟΙΑ 1940-1941»

Τολμηρά, επικίνδυνα τεντωμένη προς το βορρά ήταν η φτερούγα του ελληνικού μετώπου στο πέταγμά του μέσα στην Άλβανία, όπως το είχε βρει και το μούδιασε ή βαρυχειμωνιά. Οι Ιταλοί είχαν δοκιμάσει να έπωφεληθούν στην τοπική τους επίθεση της 26 έως 31 Ιανουαρίου. Το σημάδι φανό τότε στη μασχάλη. Είναι εκεί που αρχίζει η επικίνδυνη καμπή, ο θύλακας του Δρίνου. Άστόχησαν. Δεν ήταν όμως αυτή η μεγάλη προσπάθεια που είχε τάξει ο Μουσολίνι στον Χίτλερ, στο Ζάλτσμπουργκ που είδωθήκαν μια βδομάδα πριν. Τού είχε υποσχεθεί να κατακλύσει την Ελλάδα. Η μεγάλη επίθεση θα είναι αυτή που προετοιμάζει ο Καβαλλέρο από τα μέσα Ιανουαρίου. Το ελληνικό Γενικό Στρατηγείο δεν είχε άρρησει να το πληροφορηθεί: αιχμάλωτοι το μαρτύρησαν, από το πρώτο κύβλας δεκαήμερο του Φεβρουαρίου, και οι μονάδες του μετώπου είδοποιήθηκαν με σχετική διαταγή στις 18.

Ο Μουσολίνι χρειαζόταν, πραγματικά, μια τουλάχιστον στρατιωτική επιτυχία, όσο γινόταν πιο έντυπωσιακή, πριν επέμβη ο σύμμαχός του. Το δηλώνει ο ίδιος απεριφραστα, σ' έκθεσή του προς το βασιλέα της Ιταλίας. Και θα το ξαναπει όχι μια μόνο φορά. Η έκθεση αυτή βρίσκεται στο Μυστικό Αρχείο του Καβαλλέρο: «Οφείλομεν να έχουμε — γράφει ο Ντούτσε — τουλάχιστον μίαν στρατιωτικήν επιτυχίαν, πριν οι Γερμανοί αρχίσουν, τας αρχάς Απριλίου, την επίθεσίν των».

Ωστόσο τα σχέδια του Καβαλλέρο ήταν πολύ πιο προσγειωμένα, λιγότερο φιλόδοξα. Σαν απώτερο μόνον αντικειμενικό σκοπό έβλεπε ο τρίτος Ιταλός αρχιστράτηγος της Άλβανίας τα Γιάννινα. Αρχική του πρόθεση να επιτεθεί σε περιορισμένο μέτωπο, να πετύχει έτσι ένα ρήγμα στο ελληνικό κέντρο, να διανοίξει την κοιλάδα της Ντέσνιτσας και να χωρίσει στα δυο τις εκεί ελληνικές δυνάμεις, της Τρεμπεσίνας από τη μία, του Άψου από την άλλη. Τέλος να προελάσει προς την Πρεμετή, το Λεσκοβίτι, τη Μέρτζανη. Είναι χαρακτηριστικό ότι, για την επικείμενη αυτή σημαντικότεστη επιχείρηση, δεν είχαν είδοποιηθεί καν οι Ιταλικές δυνάμεις του βόρειου μετώπου. Την ίδια μόνον ημέρα που θα εκδηλωθεί η εαρινή επίθεση, θα μάθει ο Ιταλός διοικητής της Ενάτης Στρατιάς, κατά τύχη, πως άρχισε επιθετική ενέργεια στο κεντρικό μέτωπο. Και θα ζητήσει μ' επιστολή του, από τον Καβαλλέρο, οδηγίες τι να κάνει αν χρειαστεί...

Οι ελληνικές μονάδες είχαν, στο μεταξύ, προσέξει την έντονη δραστηριότητα που άρχισε άντικρυ. Παρατηρητήρια, περίπολοι, εναέριες κατοπτρώσεις είδοποιούσαν για μετακινήσεις και συγκεντρώσεις του εχθρού στα νότια και

στ' ανατολικά τῆς Γκλάβας. Εἶναι ἓνα χωριὸ στ' ἀριστερὰ τοῦ δρόμου πρὸς τὸ Βεράτι. Ὁ ἐχθρὸς ἀνοίγε νέους δρόμους πρὸς τὸ μέτωπο, συγκέντρωνει πυρομαχικὰ σὲ μεγάλες ποσότητες, ἐργαζόταν νύχτα - μέρα. Εἶταν φανερό. πῶς στὴ ζώνη τοῦ Β' Σώματος κάτι πολὺ πῶς σοβαρὸ ἀπὸ ὅλα τὰ ἴσαμε σήμερα ἐτοιμαζόταν. Στὴ χαράδρα τοῦ Πρόι Μάθ πιάνεται αἰχμάλωτος ἓνας Ἴταλὸς ἀξιωματικὸς ποὺ ἔχει ἀπάνω του ἓναν πολὺ διαφωτιστικὸ χάρτη: Μὲ χρώματα, εἶναι σημειωμένη ἡ κίνηση τῶν μεραρχιῶν ποὺ θὰ πάρουν μέρος στὴν ἐπίθεση.

Ἄλλὰ ὁ Μουσολίνι ἐνίσχυε κι' ἀπὸ τὴν Ἰταλία, μὲ εἰδικὲς ἀποστολές, τὸ μέτωπο. Ἔστειλε τάγματα μελανοχιτώνες νὰ πλαισιώσουν τὸν τακτικὸ στρατό, μεγάλους τιτουήρους τοῦ φασισμού, ὑπουργούς του καὶ ἄλλους, νὰ τὸν ἐμφυχώσουν. Στις 23 Φεβρουαρίου βγάζει ὁ ἴδιος ἓνα λόγο στὴ Ρώμη καὶ λέει: «Τὸ τελευταῖον ἔρεισμα τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἡπειρον ἦτο καὶ εἶναι ἡ Ἑλλάς, τὸ μόνον ἔθνος τὸ ὁποῖον δὲν ἠθέλησε νὰ παραίτηθεὶ τῆς ἀγγλικῆς ἐγγυήσεως. Ἦτο ἀπαραίτητον ν' ἀντιμετωπίσωμεν τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο εὐρέθησαν σύμφωνοι ὅλοι οἱ ὑπεύθυνοι στρατιωτικοὶ παράγοντες». Ἐκανε ὕστερα ἓναν ἐξωραϊσμένον καὶ παραποιημένον ἀπολογισμὸ τῆς ὡς τώρα ἐκστρατείας καὶ κατέληγε: «Ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἔλθῃ ἡ ἀνοιξὶς καὶ ἐπειδὴ ἡ ἀνοιξὶς εἶναι ἰδική μας ἐποχὴ, ὅλα θὰ μᾶς ἔλθουν ρόδινα. Σᾶς τὸ ἐπαναλαμβάνω: Ὅλα θὰ μᾶς ἔλθουν ρόδινα». Ὁ ὑπαινεγμὸς εἶταν βέβαια στὸν φασιστικὸ Ὑμνο: «Giovinezza, giovinezza, primavera di bellezza». Ὁ λυρικός ἡγέτης τοῦ φασισμού δὲν μπορούσε, οὔτε καὶ στὴν παραμονὴ ἀκόμα τοῦ τελειωτικοῦ τοῦ ἐξευτελισμοῦ, νὰ λησμονήσει τὸν πατροπαράδοτο μελοδραματισμὸ του.

Δὲν περιορίστηκε σ' αὐτά. Ἀποφάσισε νὰ προσθέσει καὶ τὸ βᾶρος τῆς προσωπικῆς του παρουσίας στὸ μέτωπο, τὴν ὥρα τῆς μεγάλης προσπάθειας. Τὶς πρῶτες ἡμέρες τοῦ Μαρτίου ἔφτασε στὴν Ἀλβανία, ἐπιθεώρησε τὶς δυνάμεις τοῦ μετώπου. Θὰ παρακολουθοῦσε τὴν ἐπίθεση ἀπὸ τὸ παρατηρητήριον τοῦ Κόμαριτ.

* * *

Τὸ δυνατό τους χτύπημα οἱ Ἴταλοι εἶχαν λογαριάσει νὰ τὸ καταφέρουν σὲ μέτωπο στενὸ, μόλις ἕξι χιλιόμετρα πλάτος, γιὰ νὰ εἶναι συγκεντρωτικὸ, θανάσιμο. Κύριος ἄξονάς του ἡ κατεύθυνση ἀπὸ Γκλάβα σὲ Μπούμπεσι, στὴ ζώνη τῆς I ἑλληνικῆς Μεραρχίας. Ἡ ἀποστολὴ αὐτὴ ἀνατίθεται στὸ VIII Ἰταλικὸ Σῶμα Στρατοῦ, ποὺ τὸ ἀποτελοῦν οἱ Μεραρχίες Κάλιαρι, Πούλιε, Πινερόλο, Μπάρι καὶ δυὸ τάγματα Μελανοχιτώνες. Πλαισιώνονται στὰ δεξί τους ἀπὸ τὴ Μεραρχία Σφορτσέσκα, στ' ἀριστερὸ ἀπὸ τὴ Μεραρχία Κυνηγοῦ τῶν Ἀλπεων. Σὲ δεῦτερο κλιμάκιο ἔχουν τὶς Μεραρχίες Μπάρι καὶ Σιέννα.

Ἀργότερα, θὰ ἐρχόταν νὰ προστεθεῖ σ' αὐτὲς ἡ Μεραρχία Λύκοι τῆς Τοσκάνης. Ἐφεδρικές μεραρχίες εἶταν ἡ Πιεμόντε καὶ οἱ Κένταυροι. Στὴ ζώνη ἀνάμεσα Ἄωο καὶ Ἄψο, βρισκόνταν συντάγματα Βερσαλλιέριων, τάγματα Ἀλπινιστῶν, Μελανοχίτωνες, τὸ ὅλο κάπου δεκαπέντε τάγματα πεζικὰ καὶ δύο τάγματα πολυβόλα.

Τὸ σύνολο, δώδεκα μεραρχίες, ὅπως τὸ λέει ὁ ἴδιος ὁ Μουσολίνι στὴν ἐκθεσὴ του ποὺ προαναφέραμε, εἶταν ἐπιβλητικὸ. Ἀπὸ πυροβολικὸ, ἡ στρατιὰ αὐτὴ διέθετε γύρω στὰ 400 στόμια πυρός.

Ἀντίκρου τῆς τί παρέτασσε τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων; Οἱ μονάδες του στὸ μέτωπο εἶταν πολὺ ταλαιπωρημένες, δεκατισμένες ἀπὸ τὰ κρουσπαγήματα, τὶς κακουχίες, τὶς ἀεροπορικές ἐπιδρομὲς τοῦ ἐχθροῦ. Οἱ Μεραρχίες I, XV καὶ XI εἶχανε πολεμήσει δίχως ἀναπαυμὸ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἐκστρατείας. Τὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο, ὕστερα ἀπὸ τὴ XVII Μεραρχία ποὺ εἶχε προωθηθεῖ καὶ πολέμησε στὴν Τρεμπεσίνα καὶ στὸ Σεντέλι, ὅπου βρισκότανε τώρα μαζί μὲ τὴν V, εἶχε διατάξει τὴν IV Μεραρχία (συνταγματάρχης Κλ. Μπουλαῶς) νὰ εἶναι ἐτοιμὴ νὰ πορευθεῖ ἀπὸ τὴν περιοχὴ τοῦ Ἀργυροκάστρου στὴ ζώνη τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ. Ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς Κορυσσᾶς εἰς ἄλλου, ἡ VI Μεραρχία (ὀπιστράτης Ν. Μάρκου) θὰ ξεκινούσε μὲ πορεῖες νὰ πάει στὴν περιοχὴ τῆς Πρεμετῆς, γιὰ ἐφεδρεία. Συνολικά, σ' ὅλη αὐτὴ τὴ ζώνη, βρισκόνταν ἕξη ἑλληνικὲς μεραρχίες· μόνο ποὺ, ἀπ' αὐτές, ἡ VI καὶ ἡ XI δὲν εἶχαν πιά παρὰ ἕξη τάγματα ἢ μιὰ, πέντε ἢ ἄλλη.

Ἡ ἐπίθεση τοῦ Καβαλλέρο δὲν βρῆκε ὡστόσο τὶς ἑλληνικὲς δυνάμεις ἀνέτοιμες. Εἶχανε λάβει διαταγὴ νὰ κρατήσουν γερὰ καὶ νὰ ὀργανώσουν τὴν κατεχόμενη τοποθεσία. Ἡ διαταγὴ αὐτὴ θὰ ἐφαρμοστεῖ μὲ πολὺ ζῆλο, ἔτσι ποὺ σ' ἓνα μῆνα διάστημα, ἀπὸ τὶς 9 Φεβρουαρίου ὡς τὶς 9 Μαρτίου, θὰ ἐνισχυθοῦν οἱ προωθημένες ἑλληνικὲς θέσεις. Τὸ ἠθικὸ τοῦ στρατοῦ εἶναι ἄριστο, ἠθικὸ νικητῶν. Καὶ καὶ μὲν ὁ πόλεμος θέσεων, τὸ βάλτωμα, δὲν ταιριάζουν στὴν ἑλληνικὴ πολεμικὴ ἰδιοσυγκρασία, οἱ πρόσφατες ὅμως ἐπιχειρήσεις καὶ τὸ ὅλο φρόνημα τοῦ πολέμου αὐτοῦ ἔχουν χαλυβδῶσει τὶς ψυχές. Τὸ αἰσθημα τῆς εὐθύνης, ἡ ἐπίγνωση πὼς ὑψώνεται ἐδῶ ἡ μοναδικὴ στὸν κόσμον παρουσία τῆς ἐλευθερίας, ἐμπνέει αἰσιοδοξία καὶ ἀποφασιστικότητα. Ἡ ἰταλικὴ ἐπίθεση, ποὺ τὴν περιμένουν ὅλοι, πρέπει νὰ πάρει τὴν ἀπάντησιν ποὺ ἀρμόζει.

Ἡ ἰταλικὴ ἀεροπορία, ὅσο ζύγωνε ἡ κρίσιμη ἡμέρα, ζωήρευε τὴ δράσιν τῆς. Οὐσιαστικὰ δίχως ἀντίπαλο στὸν ἀέρα, ἀλώνιζε ἀνενόηλητα, βομβάρδιζε ἐντακτικὰ τὴ γραμμὴ τοῦ μετώπου, τὶς συγκοινωνίες. Στις 8 Μαρτίου, ἡ δράσιν τῶν Ἰταλῶν στὸν ἀέρα κορυφώνεται. Χτυπήθηκαν οἱ ἐφεδρεῖες, τὸ πυροβολικὸ ποὺ εἶχε πάρει θέσεις στὸ μάκρος τῆς κοιλάδας τῆς Ντεσόντσας, ἰδιαίτερα τὸ βαρὺ, ἡ δημοσιὰ Κλεισούρας - Βερατιοῦ, ἡ κορυφογραμμὴ τῆς Τρεμπεσίνας,

Νομίζει ότι ήταν νεκρές εικόνες!

HE THOUGHT IT WAS STILL LIFE

τά παρατηρητήρια. Κάθε κίνηση, από τις πρώτες ελληνικές γραμμές ως την Πρεμετή, είχε σταματήσει.

Είτανε φανερό πώς ή μεγάλη στιγμή ζυγώνει.

* * *

Ήξεραν πώς θά ξεσπάσει, δέν ήξεραν όμως πότε ακριβώς. Χαράματα τής Κυριακής 9 Μαρτίου, στο Ροντέν, στο στρατηγείο τής I Μεραρχίας, οι αξιωματικοί πετάχτηκαν από τον ύπνο τους από κοντινές εκρήξεις. Μια έχθρική πυροβολαρχία έφριχνε πάνω στο χωριό. "Ως που να ντυθούν βιαστικά, να βγούν έξω, ό όριζοντας εκεί πέρα, στις γραμμές του πεζικού, καιγόταν. Είταν χαροκόπι δαιμονικό, βομβαρδισμός απίθανος σ' ένταση και πυκνότητα, βροντοκόπημα από κεραυνούς άπανωτούς, που τράνταζαν συθέμελα τή γή, με λύσσα, να τής ξεριζώσουν τά σπλάχνα. Πέρα, σε πολλές δεκάδες χιλιόμετρα απόσταση, σ' άλλους τομείς του μετώπου, οι φαντάροι που βρίσκονταν ακόμα με τó κεφάλι πλαγιασμένο στο χώμα, άκουγαν σαστισμένοι τή γή να βογκάει και να τρέμει σά να γινόταν στά έγκατά της τυμπανοκρουσία συναγεμμού. "Όλοι κατάλαβαν πώς κάτι μεγάλο άρχίζει.

Δέν ήξεραν όμως ακόμα για πού θά είναι: δεξιά τους; άριστερά; έδω, στη δική τους τή ζώνη; Ή ήμέρα ξημέρωνε συννεφιασμένη, εκεί - κάτω τά πυρά του έχθρου ξέσκιζαν με άστραπές άσταμάτητες τή θαλούρα, ανάσκαβαν τά πάντα, τινάζαν στον άέρα όλόκληρα δέντρα ξεριζωμένα, τó χώμα ανάβραζε σαν καζάνι που κοχλάζει. Τριακόσια ιταλικά κανόνια τινάζαν φλόγες και σίδερο καυτό κατά τις ελληνικές γραμμές, σε βάθος και σε πλάτος. Ή διοίκηση τής Μεραρχίας γρήγορα βρέθηκε χωρίς επικοινωνία με πολλά της τμήματα: τά σύρματα των τηλεφώνων είχανε κοπεί, τά πυρομαχικά τινάζονταν στον άέρα, ό όπλισμός του πεζικού γινότανε πολλός, όλακερο τó ταπίο, ένα καμίνι άπέραντο, μούγκριζε, τύφλωνε, ξεκούφαινε. Δοκίμαζαν να επικοινωνήσουν με τόν όπτικό τηλεγράφο. Δέν φαινόταν. Τά πάντα είχανε γίνει μια θύελλα από καπνό, σάβνη και φλόγες που στρουφίζου.

Δυόμιση ώρες κράτησε ή προπαρασκευή του ιταλικού πυροβολικού και στις δυόμιση αυτές ώρες έπεσαν άπάνω στις ελληνικές θέσεις κάπου ένατό χιλιάδες βλήματα. Ήλλά ή Μεραρχία είχε κατάλαβει τώρα πώς ό κλήρος είναι δικός της. Μπορεί ό βομβαρδισμός να γινόταν σ' όλο τó κεντρικό μέτωπο, ή επιμονή όμως του έχθρου, τó μανιακό σφυροκόπημα, συγκεντρώνονταν στα ύψώματα 717 και 731. Στις 7 ή ώρα, ενώ ό καταγισμός του πυροβολικού συνεχίζόταν, ξεκινούσε για τήν επίθεση τó έχθρικό πεζικό.

Θά περίμενε κανένας πώς εκεί άπάνω, στα ύψώματα αυτά που τ' ανασκάλεψε με νύχια πυρωμένα τó πνεύμα τής όργής, δέν θ' ανάσαινε πιά ψυχή ζωντανή. Κι' όμως να! μέσ' από τά χώματα, τις πέτρες, τά κομματιασμένα

συρματοπλέγματα, τούς ξεκοιλιασμένους γεώσσοακούς, αναδείχτηκαν ανθρώπινα όντα, σά να βρυκολάκιαζαν, αναστηνίστηκαν. "Εσφιζαν στο μάγουλο τ' όπλο, σημάδεψαν, έρριξαν. Τα Ιταλικά τάγματα που προχωρούσαν σέ πυκνές μάζες, χτυπήθηκαν στο φαχνό και ματώθηκαν, πολλοί γονάτισαν, κυλίστηκαν χλωμο. Τα έλληνικά πολυβόλα είχαν άρχισει τώρα τó βαρύ τους κροτάλισμα, ένα γαύγισμα βραχνό. Κλωστές άσταλωντές γάζωναν τόν άέρα. Τó έχθρικό πεζικό αναγκάστηκε νά σταματήσει, νά ζητήσει έδω - εκεί καλύμματα πρόχειρα' πισωγύρισε.

Είταν ή πρώτη άπόπειρα. Άκολούθησαν άλλες. Σ' όλο τó μέτωπο τής μεραρχίας έκαναν κρούσεις, προχωρούσαν, δοκίμαζαν, έρριχναν χειροβομβίδες, λάκιζαν. Άπό πάνω, ό άέρας έβραζε από τήν άεροπορία τους, που συνόδευε τις έξορμήσεις τού πεζικού. Είτανε κάπου διακόσια άεροπλάνα, τά εβδομήντα βομβαρδιστικά, κι' έρριχναν βόμβες, πολυβολούσαν. Στό 709, στό 710, στό 1060, στό 1308, οι έπιθέσεις σκαντάβουν σ' ένα τείχος άόρατο, τρώνε τά μούτρα τους. Στις 9.30', ύστερα από νέα μπόρα τού πυροβολικού, ξεκινάνε πάλι για τó 731. Είτανε τώρα ένα τάγμα. Ό τόπος όλος είχε γίνει καπνός και φλόγα, ή γή άμορφη, κάτι σά ρημαδιό από γκρεμισμένη οικοδομή' έλεγεν πώς τώρα πια πάει, δέν θά βρούνε πάνω στο ύψωμα παρά μονάχα πτώματα, κι' αυτά λυωμένα. Τούς υποδέχτηκε χγριο τουφεκίδι, πολυβόλα που θέριζαν, χειροβομβίδες. Ύστερα από τρία τέταρτα προσπάθεια, αναγκάστηκαν νά παραιτηθούν, άποτραβήχτηκαν καταπληγισμένοι στη χαράδρα Πρόι Βέλες, κι' εκεί τούς πέτυχε συναγμένους, άρχισε νά τούς λιανίζει τó έλληνικό πυροβολικό.

Οι άπώλειές τους γίνονταν τώρα πολύ βαρειές. "Όμως ή έαρινή έπίθεση έπρεπε νά πετύχει, παιζόταν ή τιμή τής 'Ιταλίας, ό Ντούτσε κοίταζε από τó παρατηρητήριο, είταν ή έσχατη γι' αυτούς ευκαιρία. Τώρα ή ποτέ. Νέο τάγμα, σέ νέα κύμα, ακολουθεί τó προηγούμενο, κι' αυτό κατορθώνει με τά πολλά νά βάλει πόδι στό 717. Είταν τó προχωρημένο φυλάκιο τής έλληνικής γραμμής, τó κρατούσε ένας ούλαμος μονάχα. "Όμως γίνεται άντεπίθεση από άλλον έλληνικό ούλαμό, με δυό ταγματάρχες έπικεφαλής, και ξαναπαίρνει τó 717, κυνηγεί τούς 'Ιταλούς ως τις προφυλακές τους.

Τό μεσημέρι νέα έπίθεση τών 'Ιταλών παίρνει τó 717. Στις δύο ή ώρα δοκιμάζουν και για τó 731. Άποκρούονται. Ξαναδοκιμάζουν στις τρεις στό Κιάφε Λουζίτ. Σκοντάβουν. Στις τέσσερες, χτυπάνε στα δεξιά. Τίποτα. Στις εξήμιση πάλι. Άποτυχία. Είχανε βάλει τώρα δυό τάγματα σέ δυό κλιμάκια, και σύγκαιρα βομβάρδιζαν όλη γύρω τήν περιοχή ως τήν Τρεμπεσίνα, νά τή φάνε. Είταν ή έβδομη έπίθεσή τους. "Όταν άποτραβήχτηκαν τέλος - και κατατσακισμένοι - μπροστά στις έλληνικές γραμμές είτανε στίβες τά πτώματα. 'Η πρώτη ήμέρα έσβυσε με ειρωνικό κέρδος για τούς 'Ιταλούς τó 717, μια παρονυχίδα. Στόν 'Επιτελάρχη τού Β' Σώματος, που ρωτούσε από τó τηλέ-

φωνο τὸν μέραρχο τῆς I στρατηγῶ Βραχνὸ ἂν θὰ ἐπιδιώξει νὰ ξαναπάρει τὸ ὕψωμα, ἐκεῖνος ἀποκρινόταν : «Γιὰ ποιὸ λόγο ; Τὸ εἶχαμε καθὼς ἔχει ἡ πύνα τὴν καρβίδα, νὰ τὴν εἰδοποιεῖ γιὰ τὸν κίνδυνο. Μᾶς εἰδοποίησε. Ἐκανε τὴ δουλειά του».

Στὸ παρατηρητήριο τοῦ Κόμχαρι, ὁ Μουσολίνι παράτησε τὴ διόπτρα νευρικός καὶ χλωμός. Ἀπὸ τὸ μεσημέρι κιάλας εἶχε καταλάβει. Θὰ γράψει, ὕστερα ἀπὸ ἓνα δεκαήμερο, στὸ βασιλέα τῆς Ἰταλίας : «Τὴν 12ην ὥραν ἐγώ, ὁ ὁποῖος παρακολουθοῦσα ἀπὸ τὸ παρατηρητήριο τὴν μάχην, εἶχον καθαράν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ ἐπίθεσις εἶχεν ἀποτύχει».

* * *

Στὸν τομέα τῆς XV Μεραρχίας, δεξιά, οἱ Ἰταλοὶ εἶχαν ἐπιτεθεῖ στις 8 τὸ πρωί, καθηλώθηκαν ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ πυρά, στις τρεῖς ἡ ὥρα ἀποτραβήχτηκαν. Ἄλλη τους ἐπίθεση, στὸ διάσελο τοῦ Μπούμπεσι, εἶχε γι' ἀποτέλεσμα νὰ πέσει ἓνα τους τάγμα μέσα στὸ φραγμὸ τοῦ ἑλληνικοῦ πυροβολικοῦ καὶ νὰ διαλυθεῖ.

Ἄκόμα δεξιότερα, στὴ ζώνη τῆς XI Μεραρχίας, ἡ ἐπίθεσή τους καθηλώθηκε μπροστὰ στὰ ἑλληνικὰ χαρακώματα. Μιά τοπικὴ ἀντεπίθεση, τοὺς ἔριξε πίσω. Ἐδῶ στόχος τους εἶταν τὸ Μάλι Σπαντάρι, σημεῖο πολὺ σημαντικό γιὰ μιὰ νέα τους προώθηση. Ἀλλὰ ἡ XI Μεραρχία εἶχε κλέψει ἓνα ραδιογράφημα ποὺ ἔλεγε : «Τὸ Μπρέγκου Λιούλι καὶ τὸ Μάλι Σπαντάρι πρέπει νὰ περιέλθωσιν εἰς τὴν κατοχὴν μας. Δὲν εἶναι ἀνεκτὸν νὰ μὴ κατορθώσῃ ὁ ἰταλικὸς Στρατὸς νὰ ἀπωθήσῃ τὸν μειονεκτοῦντα ἑλληνικὸν Στρατόν. Ζήτημα τιμῆς. Ὀφείλομεν νὰ ἐκδικήσωμεν τοὺς νεκροὺς μας καὶ νὰ εἰμεθα ἄξιοι τῶν ἐνδόξων παραδόσεών μας». Ἡ Μεραρχία, εἰδοποιημένη ἔτσι, πρόλαβε τὸν ἔγθρό. Μὲ τὸ πυροβολικὸ τῆς τὸν διέλυσε προτοῦ ἐξορμήσει.

Ἀριστερά, στὴν V Μεραρχία, μιὰ ἀπόπειρα τῶν Ἰταλῶν νὰ κινηθοῦν πρὸς τὴν Πούντα Νόρντ, πνίγηκε στὰ σπάργανα. Ἄλλη τους ἐπίθεση, ἀπὸ τὸ Σεντέλι, τσακίστηκε προστὰ τὸ πυροβολικὸ καὶ στὰ πολυβόλα, ἔφησε κι' αἰχμαλώτους. Τὴν ἴδια τύχη εἶχε ἓνα τάγμα ποὺ χώθηκε ἀπὸ τὴ νύχτα στὴ χαράδρα τοῦ Μαρίτσαϊ. Οὔτε στὴ ζώνη τῆς XVII Μεραρχίας, γύρω στὴ Μετζγκοράνη, κατόρθωσαν τίποτα, παρὰ τίς ἀγριεὲς ἐπιθέσεις τους. Ἄφησαν μονάχα 150 αἰχμαλώτους καὶ δύο ἀξιωματικούς.

Αὐτὸ τὸν ἀπολογισμό, μαζί με τίς βαρύτερες ἀπώλειες, εἶχε στὴν πρώτη ἡμέρα τῆς ἡ φοβερῆς σὲ μέσα, προπαρασκευῆ πυροβολικοῦ, μάζες πεζικοῦ, ἑαρινὴ ἐπίθεση τοῦ Καβαλλέρο. Εἶχε πελεκήσει τὸ ἑλληνικὸ μέτωπο με τετρακόσια κανόνια ποὺ ἔριζαν μέσα στις πρῶτες δύομιση ὥρες πάνω ἀπὸ ἑκατὸ χιλιάδες βλήματα. Πεντέμιση χιλιάδες βλήματα τοῦ ὀρειβατικοῦ καὶ τοῦ πεδινοῦ χρειάστηκε ἡ I ἑλληνικὴ Μεραρχία γιὰ νὰ ὑπερασπίσει τὸ 731 καὶ τὸ Μπρέγκου Ραπίτ. Ὅμως ἔσωσε καὶ τὸ ἓνα καὶ τ' ἄλλο. Ἐκεῖνοι ποὺ στέκονταν τώρα γαντζωμένοι ἐκεῖ - ἀπάνω, μέσα στὴ νύχτα, δὲν ἔμοιαζαν πιά με στρατό,

ΓΑΙΕΤΡΗΣ

SLIPPED!

δὲν ξμοιοῖζαν μὲ πλάσματα ἀνθρώπινα. Εἶτανε κάτι σκέλεθρα ντυμένα μὲ κουρέλια, ἐπαδέσμιους, φαντάσματα μαυριδερά κι' ἀγριεμένα, ὅλο χῶμα καὶ ἰδρώτα ποὺ παγώνει, μάτι γυαλιστερό ἀπὸ τὴν πεῖνα, τὴν ἀγωνία, τὴν πάλη μὲ τὸ Χάρο. Σάλευν σὰ μεθυσμένα, τ' αὐτιά τους εἶχανε κουφαθεῖ ἀπὸ τὸν πάταγο τῶν κανονιῶν, τὰ δάχτυλά τους μούδικαν στὴ σκανδάλη τοῦ ὅπλου, ποὺ ἔναψε ἀπὸ τὴ χρήση. "Ἐνιωθαν ὅμως ἐκεῖ - κάτω, πίσω, στὴν Ἑλλάδα, κάποιες ἀγαπημένες ψυχές ποὺ στέκονταν καὶ περιμέναν μὲ τὸ νοῦ στὸν ὑπερασπιστὴ τους. Καὶ γύρω, σ' ἀπέραντο κύκλο, τὸν μεγάλο κόσμο νὰ κοιτάζει μὲ κρατημένη ἀνάσα ποῖο τίμημα καταβάλλει στὸ πάθος τῆς ἡ ἐλευθερίας καὶ πῶς θέλει τοὺς μάρτυρές τῆς γιὰ νὰ ὑπάρξει ἡ ἀνθρωπιά.

* * *

Ἐπιμερώνει ἡ 10 Μαρτίου, ἡμέρα Δευτέρα, καὶ τὸ πυροβολικὸ τοῦ Καβαλλέρο ξαναρχίζει. Ξαναρχίζει ἀπὸ τὴν Τρεμπεσίνα, μὲ πείσμα διπλό, γιατί ἡ πρώτη μέρα χάθηκε κι' αὐτὸ εἶναι ἀσχημο γιὰ μιὰν ἐπίθεση, ποὺ πρέπει ὄ,τι σοβαρὸ σκοπεύει νὰ τὸ πετύχει στὶς πρώτες ὥρες τῆς. Τὸ κανονιδι τώρα ἀπλώνεται ἀνατολικά, στὸ 731. Εἶναι τέτοιο ποὺ μόνο μὲ τοὺς θρυλικούς βομβαρδισμούς τοῦ Βερντέν, στὸν Ἡρῶτο Παγκόσμιο Πόλεμο, μπορεῖ νὰ παραβληθεῖ. Τ' ἀκούει καὶ ζαράνει περίτρωμη ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ καιρὸς εἶταν συννεφιασμένος, ἔφερνε βροχὴ, κάτω ὅμως μάνιαζε ἡ θύελλα μὲ τ' ἀναμμένα σίδηρα ποὺ κόβουν τὸν ἀέρα καὶ δίνουν γύρω βουρδουλές. Εἶναι ἕνας ἀέρας ποὺ πιά δὲν ἀνασαινεταί, ἔδесе ἀπὸ τὸν καπνὸ, τὴ σιὸνῆ, τίς φλόγες. Τὰ ἑλληνικὰ χαρακώματα δὲν ὑπάρχουν πιά, μήτε τὰ συρματοπλέγματα, ἔγιναν ἕνα μὲ τὸ χῶμα. Ὡρα ἐννιά παρὰ δέκα, τὸ ἰταλικὸ πεζικὸ παρουσιάζεται, προχωρεῖ καταπάνω στὸ 731. Ἀπίστευτο! Ἐκεῖ ἀπάνω ὑπάρχουν ἀκόμα ἀνθρώποι, ξετρυπάνουν κάτω ἀπὸ τοὺς σωρούς τὰ χλάσματα, πολεμᾶνε. Ἡ ἐπίθεση ἀπλώνεται σὲ λίγο καὶ βορειο-ἀνατολικά, πρὸς τὸ Μπρέγκου Ραπίτ· εἶναι ἰσχυρότατη, μάζες πυκνές ποὺ πέφτουν ὀλόσωμες πάνω στὶς ἑλληνικὲς θέσεις.

Δυὸ λόχοι ἀπὸ τοὺς ἀμυνόμενους ἔχουν ἀποδεκατιστεῖ, τοὺς στάληκαν δυὸ διμοιρίες νὰ συμπληρώσουν ὅσο γινόταν τὰ κενὰ τους. Οἱ ἀντίπαλοι εἶταν τώρα τόσο κοντὰ μεταξύ τους, ποὺ δούλευε ἡ χειροβομβίδα. Στὶς δέκα παρὰ δέκα, οἱ Ἴταλοι ἔδειξαν πῶς ἀπόκλιμαν. "Ἐνας τους λοχαγὸς εἶχε πιαστεῖ αἰχμάλωτος, μερικοὶ στρατιῶτες τὸ ἴδιο. Οἱ ἀπώλειες κι' ἀπὸ τὰ δύο μέρη εἶταν βρεσιές. Ἡ ἐπίθεση ἔσπαξε, σκόρπιζε πίσω, στὴ χαράδρα Πρὸ Βέμπες.

Ἄλλὰ κοντὰ τὸ μεσημέρι γινόταν νέα ἐπίθεση στὸ Μπρέγκου Ραπίτ. Τὰ ἑλληνικὰ πυρὰ τῆς ἔκοψαν τὸν ὄρμη, ὡς που τὸ μεσημέρι, οἱ Ἴταλοι ἐνισχυμένοι μὲ νέες δυνάμεις, ξανάρχισαν. Τὸ ἑλληνικὸ πυροβολικὸ ἔβλεπε νὰ τοῦ τελειώσουν τὰ πυρομαχικά, ὅμως τὸ πεζικὸ κατόρθωσε μὲ μόνα τὰ δικὰ

τοῦ νὰ σπάσει τὸ πρῶτο κύμα τοῦ ἐχθροῦ. Νέο κύμα ἀκολούθησε, ξεπέρασε τὸ πρῶτο, ἔφτασε κοντὰ στὶς ἑλληνικὲς θέσεις, πιάστηκε μὲ τοὺς ἀμυνόμενους. Στὶς δωδεκάμιση εἶχε κι' αὐτὸ σκορπίσει, νὰ κρυφτεῖ στὶς χαράδρες, πέρα.

Στὶς 6 τ' ἀπόγεμα, οἱ Ἴταλοὶ ἄνοιγαν μεγάλη φωτιά κατὰ τοῦ 731. Χύμηξαν ὕστερα μὲ ταυτόχρονη προσπάθεια νὰ τὸ υπερκεράσουν ἀπὸ τὴ δημοσιά, ἐνῶ ἐπιαναν καὶ νὰ βομβαρδίσουν τὴν Τρεμπεσίνα. Εἴταν ἡ ἑβδομη ἐπίθεσή τους γιὰ τὸ 731. Τὸ ὕψωμα ἔμπαινε πιά, ζωσμένο μὲ φλόγες, στὸ θρύλο. Ἡ ἐπίθεση σκόνταψε ὅπως οἱ προηγούμενες. Στὶς ἑφτάμιση τὸ βράδι σταμάταγε ἡ φωτιά σ' ὅλο τὸ μέταπο τῆς I Μεραρχίας καὶ τέλειωνε ἡ δευτέρα ἡμέρα τῆς «εἰρήνης». Ἡμέρα ποῦ θὰ δικαιολογήσει ἀπόλυτα τὴν Ἡμερησία Διαταγὴ τοῦ Σώματος Στρατοῦ στὴν I Μεραρχία :

«Πολεμιστὰς Ἰης Μεραρχίας,

Πρὸ τοῦ ἀκαμάτου ἡρωϊσμοῦ σας ἐθραύσθησαν ἀπὸ τῆς χθὲς ἀπασαι αἱ ἀπεγνωσμένοι ἐχθρικοὶ προσπάθειαι.

Πρὸ τῶν χαλυβδίνων γραμμῶν σας, συνετρίβησαν κατὰ τὸ διήμερον διάστημα τρεῖς νωπαὶ ἐχθρικοὶ Μεραρχία.

Εἶμαι ὑπερήφανος διότι ἠγοῦμαι τοιοῦτων ἡρώων.

Ἡ Πατρίς σεμνύνεται δι' αὐτούς.

Ἡ παροῦσα νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ τελευταίου ὀπλίτου τῆς Μεραρχίας.

Γ. Μπακος

Ἵποστράτηγος».

Καὶ στὴ ζώνη τῆς XV Μεραρχίας, τὴν ἡμέρα ἐκείνη εἶχανε σπάσει τέσσερες ἰταλικὲς ἐπιθέσεις καὶ οἱ ἀμυνόμενοι, μὲ μιὰ τους ἀντεπίθεση, πήρανε κι' ἓνα λόφο. Μονάχα δεξιά, στὸ Μάλι Σπαντάριτ, θὰ κατορθώσουν οἱ Ἴταλοὶ νὰ σημειώσουν μιὰν ἐπιτυχία, λιγόζωη κι' αὐτὴ : Μέσα στὴν καταχνιά καὶ στὴ ραγδαία βροχή, θὰ πετύχουν ν' ἀνατρέψουν ἓνα ἑλληνικὸ τάγμα, νὰ πάρουν ἐπικαιρα σημεῖα πάνω στὴν κορυφογραμμὴ. Λίγη ὥρα ἀργότερα, δύο ἑλληνικοὶ λόχοι θ' ἀντεπιτεθοῦν καὶ θὰ πάρουν πίσω τὴν τοποθεσία.

* * *

Ἡ νύχτα πέρασε ἀνήσυχη πολὺ. Ἀπὸ ψηλά, ἀπὸ τὰ βουνά, Γκόλιο, Τρεμπεσίνα, Σεντέλι, τὰ ἐκεῖ ἑλληνικὰ τμήματα ἔβλεπαν ἓνα θέαμα μοναδικό. Ἡ κοιλάδα τῆς Ντέσνιτσας καιγόταν. Ἀνασαν πέρα ἀντίκρου οἱ λάμπεις ἀπὸ τίς ἰταλικὲς πυροβολαρχίαις κι' ἔσκαζαν δάθε τὰ πύρινα ἄνθη τῶν ἐκρήξεων. Εἴτανε κοντὰ χαράματα, ὥρα τεσσερεσήμιση - πέντε. Ἀκούγονταν τώρα, ἀπὸ τὴ μεριά τῶν Ἑλλήνων, πυρὰ πεζικοῦ, γοργά, λαχανικιστά' σὰ νὰ βιάζονταν νὰ προλάβουν. Τὸ κακάρισμα τῶν πολυβόλων, τὸ χαλάζι αὐτὸ τῆς μάχης, εἶχε πυκνώσει καὶ τὰ ὀπλοπολυβόλα μαζί. Ἐεκρίνονταν μυριάδες

μικρές φλόγες που πεταλούδιζαν σπαρταριστά, έγλυφαν τὸ χῶμα. Ἄλλα στὴν ἀφηνιασμένη ἐκείνη ζούγκλα μὲ τὰ ξυπνημένα θηρία, εἶτανε μουκρητὰ δλων τῶν εἰδῶν : βαρειά, κυματερὰ, κοφτά, βραχνά, ξερά, κροταλίσματα, σφυρίγματα, σεισμοὶ καὶ βρόντοι. Κάπου - κάπου ἔβλεπες ἕνα φυτὸ μακρόμισχο νὰ τινάζεται ψηλά, ν' αὐλακῶνει τὴ μαυρίλα τ' οὐρανοῦ, ὕστερα νὰ γέρνει καὶ ν' ἀνοίγεται σὲ λουλουδι χρωματιστό, κόκκινο, πράσινο, νὰ μετεωρίζεται σαλεύοντας πέρα - δώθε μιὰ στιγμή, μὲ μαγικὴ χάρη. Οἱ φωτοβολίδες αὐτὲς ἔδιναν τὰ σήματα καὶ τὸ πυροβολικὸ συμμορφωνόταν. Εἶτανε μιὰ κολασμένη γιορτὴ ἐκεῖ - κάτω, τελετὴ μαύρης μαγείας. Μέσα στὴ νύχτα, ἡ πλάση εἶχε κυριευτεῖ ἀπὸ τὸ δαίμονα καὶ δερνόταν ἀφηνιασμένη.

Ἔκαναν μιὰν ἐπίθεση στὸ 731, ἀποκρούστηκαν, τοὺς κυνήγησε ἡ ἀντεπίθεση, πιάστηκε αἰχμάλωτος κι' ὁ διοικητὴς τους. Γιὰ νὰ ξεθυμάνουν, κάψανε στὸ κανονίδι τὸ ὕψωμα ποὺ τοὺς εἶχε γίνει πιά καημός, μαζί καὶ τὸ Μπρέγκου Ραπίτ. Ὁ Καβαλλέρο εἶχε ἐμπλέξει τώρα νέα μεραρχία στὸν τομέα ἐκεῖνον : τὴν Πούλια. Στὸ μεταξύ, ἄλλα τμήματα εἶχανε χωθεῖ, βοηθούμενα ἀπὸ τὸ σιοτάδι, στὴ χαράδρα. Πρὸι Μάθ, προχώρησαν ἀπὸ ἐκεῖ ὅσο πιὸ βαθειὰ μπορούσαν. Ἄν κατόρθωναν νὰ βγοῦνε στὸ Χάνι Βινοκάζιτ, μαζί μὲ τὸ 72ο σύνταγμα τῆς Πούλια ποὺ πήγαινε ἀπὸ τὴ δημοσιά, θὰ πετύχαιναν ἀπὸ τὸ Σπί Καμαράτε νὰ ὑπερκεράσουν τὸ 731.

Εἶτανε δυὸ τάγματα διαλεκτά, Μελανοχίτωνες ἡ κίνησή τους, καλὰ λογαριασμένη, εἶχε συνδυαστεῖ μ' ἐπίθεση μεταπικὴ, μόλις θὰ ἔφεγγε ἡ αὐγή. Χάραξε θολή, πένθιμη. Ἐβρεχε βαρεῖα καὶ ἡ καταχνιά εἶταν ἀσήκωτη, τοὺς ἔκυψε μέσα στοὺς ἀχνούς τῆς. Πράβαλαν ξαφνικὰ ἀντίκρου σ' ἕναν ἑλληνικὸ ἀντιαρματικὸ οὐλαμό, ποὺ εἶταν τεταγμένος πίσω, κοντὰ στὸ Χάνι Βινοκάζιτ. Τὴν ἴδια ὥρα, ξαμολούταν πάνω στὸ 731 ἡ κατὰ μέτωπο ἐπίθεση.

Ἡ μάχη εἶχε γενικευτεῖ. Στὸ 731 τὰ κύματα τοῦ ἐχθροῦ ἀνέβαιναν, προβάτιζαν στριμωχτά, ὅμως σιόνταβαν καὶ πέφτανε μπρούμυτα μπροστὰ στὰ πυρὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πεζικοῦ. Στὴ δημοσιά, τὰ τμήματα τῆς Πούλια ἀρχίζουν νὰ κοντοστέκονται, νὰ καθηλώνονται πελεκημένα. Ὅμως τὰ δύο τάγματα εἶχανε χωθεῖ βαθειὰ πίσω, προχωροῦσαν. Βρέθηκαν κάπου τριακόσια μέτρα ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ πυροβολικὸ. Ἐνας ἀνθυπολοχαγὸς του πετάχτηκε τότε ἀυτόκλητος, μπῆκε μπροστὰ στὸ ἑλληνικὸ πεζικὸ, τὸ συνεπῆρε. Πέσανε πάνω στοὺς Μελανοχίτωνες, ἐνῶ σύγκαιρα, καθὼς ἕναν καιρὸ στὰ Δερβενάκια, ἀρχίζουν ἀπὸ τὴς δυὸ πλαγιές τῆς χαράδρας νὰ ρίχνουν καὶ νὰ βοβολᾶνε τὰ ἐκεῖ ἑλληνικὰ τμήματα.

Οἱ Ἴταλοὶ εἶδανε πὼς πέσανε σὲ δόκινο, τὰ ἔχασαν. Ἔκαναν πίσω, σκόρπισαν στοὺς βράχους. Ὁ ἀδιάκοπος βομβαρδισμὸς εἶχε κόψει τὰ τηλεφωνικὰ σύρματα καὶ τὸ ἑλληνικὸ σύστημα πυρὸς δὲν μπόρεσε νὰ λειτουργήσει ἀμέσως. οἱ Μελανοχίτωνες λοιπὸν πίστεψαν γιὰ μιὰ στιγμή πὼς θὰ γλυτώσουν μὲ μιὰ λίγο - πολὺ ταχτικὴ ὑποχώρηση κατὰ τὰ βόρεια. Ἄλλα εἶχαν γελαστεῖ. Τώρα ἡ χαράδρα ἀρχίζει νὰ βροντᾶει ἀπὸ τὴς ἐκρήξεις, ν' ἀντιβουίζει, καὶ οἱ βολλές

RESULTS OF ITALY'S ACTION IN THE WAR AGAINST GREECE

**ΤΟ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΗΣ ΕΝ ΑΛΒΑΝΙΑ
ΔΡΑΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΧΙΜΑΚΑΡΟΝΑ**

Τῆς ἐπάτησαν τὸν κάλο!

Italy was stepped on her foot.

αυτές, μπρός, πίσω, δεξιά, ζερβά, έκιοβαν με μπαλατιδιές τους βράχους, γεμί-
ζαν τὰ πάντα άστραπέδες, φλόγες και καπνό. Τὰ βλήματα έρχονταν από παντού,
διασπαυρώνονταν. 'Ο άντιαηματικός ούλιμύς άρχισε να ρίχνει τοῦ μάκρους
στη χαράδρα. Οί 'Ιταλοί είδανε πώς είναι χαμένοι.

Τότε έβαλαν τή φωνή, παλάβωσαν. Έτρεχαν δῶθε, κείθε, πέταγαν τὰ
έπλα τους, σήκωναν ψηλά τὰ χέρια, σιούντριζαν μεταξύ τους, κουτρουβαλοῦ-
σαν, ούρλιαζαν, τὸ ήθικό τους είχε σπάσει. Μερικοί άντιστέκονταν, άλλοι
έμως έγενεφαν με τὰ μαντήλια τους να παραδοθοῦν, να γλυτώσουν.

Και παραδόθηκαν. Περιμαζεύτηκαν λίγο - λίγο, ως τις 4 ή ώρα τ' από-
γεμα, σε μάζες και σκορπιστά, πεντακόσιοι-έννας αιχμαλώτοι, άπ' αυτούς τρεῖς
ταγματάρχες, ένας λοχαγός, δεκατρεῖς κατώτεροι αξιωματικοί. 'Η χαράδρα
είταν γεμάτη πτώματα. Τήν είπανε, σε καταθέσεις τους, «Χαράδρα τοῦ θανά-
του».

* * *

'Αλλά στο μεταξύ ὁ Καβαλλέρο δέν έπαυε τις προσπάθειές του για τὸ
631. Στις έντεκα παρά τέταρτο έξάπέλυσε νέα επίθεση, γερή, πού, φυσικά,
τσακίστηκε. 'Υστερα άρχισε έναν τρομαχτικό βομβαρδισμό, κάτι σαν τή συν-
τέλεια τοῦ κόσμου. Ένα τέρας φονικό και φρενιασμένο από τή λύσσα πού δέν
κατόρθωνε τίποτα, κοπάνηγε με τή γραθιά του τή ματωμένη γή, να τή λυώσει.
'Ακολούθησε επίθεση στο Μπρέγκου Ραπίτ, και στο 709, και στο 710. Μά-
ταια έλα. 'Οπως μάταιες είτανε και οι επιθέσεις τῆς τρίτης αὐτῆς ήμέρας στις
ζώνες τῆς XV Μεραρχίας, τῆς XVII. 'Η Πούλιε, μπροστά στο 731, είχε πάθει
αίμορραγία φοβερή : 'Ο Καβαλλέρο, τήν ίδια νύχτα, αναγκάστηκε ν' άντικα-
ταστήσει τή μεραρχία αὐτή με τή Μπάρι, πού τήν είχε για έφεδρική.

'Ο Μουσολίνι τὸν ρώτησε ποιά είναι ή γνώμη του για τὸν άπολογισμό τοῦ
πρώτου τριήμερου. «—Μέτριος», άποκρίθηκε ὁ Καβαλλέρο, «—Μηδέν», έκανε
ὁ Ντοῦτσε κοφτά.

* * *

Τέταρτη ήμέρα. 'Ο καιρός είναι κρύος, συννεφιασμένος, πότε-πότε φέρνει
και βροχή. Τή νύχτα, λίγο πριν από τή μία, ὁ έχθρός είχε κάνει επίθεση σ' όλα
τὸ μέτωπο τῆς I Μεραρχίας και είχε άποκρουστεί. Είταν επίθεση δυνατώτε-
ρη από τῆς περασμένης νύχτας, άφησε στο πεδίο τῆς μάχης πτώματα πολλά.
Στις πεντέμιση τὸ πρωί, νέα επίθεση τοξεύτηκε κατά τοῦ 731, αλλά κι' από
τὴν Τρεμπεσίνα ως τὸ Μπρέγκου Ραπίτ, ή ένδέκατη στη σειρά, με τμήματα
τῆς Μπάρι. 'Απέτυχε. Σε μιὰ ώρα, πάλι. Αὐτῆ-έδῶ είταν αἰφνιδιαστική. Δέν
δείχτηκε τυχερότερη από τις άλλες. Τότε δοκίμασαν πάλι να τρυπώσουν στη
χαράδρα Κιάφε Λούζιτ, αλλά σημαδεύτηκαν, χτυπήθηκαν, διαλύθηκαν. Τὸ
πυροβολικό τους, όλη τήν ήμέρα, είχε όργιάσει.

Εΐταν ἡμέρα ἀξιωμαθμόνευτη καὶ γιὰ τὴ XVII Μεραρχία. Ἐκεῖ στὴν **περιοχὴ** τῆς σημειώθηκε ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ κατορθώματα τοῦ πολέμου. Στις 7 τὸ πρωῒ, κοντὰ στὸν Ἄωο, πάνω στὸ βραχοβούνι ἔξω ἀπὸ τὴ Μετζγκοράνη, δυὸ ἑλληνικὲς ὀμάδες μάχης μ' ἓναν ἔφεδρο ὑπολοχαγὸ διοικητὴ τους, πέτυχαν μ' ἐγχείρημα τολμηρότατο νὰ αἰχμαλωτίσουν δώδεκα Ἴταλοὺς ἀξιωματικούς καὶ δικασίους εἰκοσιτρεῖς στρατιώτες. Ὁ ἓνας ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώτους εἶταν ἀντισυνταγματάρχης, ὁ ἄλλος ταγματάρχης. Ἐκτελοῦσαν ἀναγνώριση, γιὰ νὰ προετοιμάσουν ἐπίθεση, καὶ πιάστηκαν προτοῦ φτάσει τὸ κύριο σῶμα. Ὅταν κατάλαβαν σὲ τί ἰσχνὸ ἑλληνικὸ τμήμα εἶχαν παραδοθεῖ, δὲν μπόρεσαν νὰ κρύψουν τὴν κατάπληξή τους.

Ἡ τέταρτη λοιπὸν ἡμέρα τέλειωνε ἀπελπιστικὴ γιὰ τὸν ἰταλικὴ ἡγεσία. Ἦ ἀπόγεμα, ὁ Μουσολίνι κάλεσε σὲ σύσκεψη τοὺς ἐπιτεταλμένους. Ἐχουν διασωθεῖ στενογραφημένα πρακτικὰ τῆς καὶ δίνουν μιὰν εἰκόνα ἀρκετὰ παραστατικὴ τῆς σκηνῆς.

Ὁ Τζελόζο εἶχε θελήσει νὰ καθησυχάσει τὸν Ντοῦτσε μὲ τὴ διαβεβαίωση, πὼς τὸ Τεπελένι δὲν κινδυνεύει. Εἶχανε ξεκινήσει γιὰ ἐπίθεση χωρὶς προηγουμένο καὶ παρηγοριόταν τώρα μὲ διαπιστώσεις πὼς δὲν κινδυνεύουν. Ὁ Μουσολίνι ὅμως εἶχε μιλήσει ὀμῶς : «Πρῶτα - πρῶτα — εἶπε — τὸ πεζικὸ τῶν τριῶν ἐπιτεταμένων μεραρχιῶν προχώρησε πολὺ λίγο. Ἡ Πινερόλο, ἡ πιὸ δυναμικὴ, πέτυχε ἐλάχιστα πράγματα, ἡ Πούλιε λιγότερα καὶ ἡ Κάλιαρι δὲν κουνήθηκε καθόλου. Εἶμαι σχεδὸν βέβαιος πὼς ἡ ἐπίθεση δὲν ἐξελίσσεται καλά. Χτὲς ἔφτασε στὴν πρώτη γραμμὴ ἡ Μπάρι, ἀλλὰ ὡς τὴ στιγμὴ τούτη δὲν ἔκανε τίποτα. Συμπέρασμα : Ἐχομε τέσσερες μεραρχίες ποὺ μένουν ἀκίνητες. Πρέπει νὰ βγοῦμε ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἀδράνεια, ἀφοῦ μάλιστα ἔχομε διαθέσιμες ἄλλες δύο μεραρχίες. Δύο ἀκόμα φτάνουν ἀπὸ τὴν Ἰταλία καί, ἂν χρειαστεῖ, θὰ διατάξω νὰ ἔρθουν κι' ἄλλες δύο.

» Δεύτερο : Πρέπει νὰ συνεχίσουμε αὐτὴ τὴν ἐπίθεση γιατί, ἂν τὴν ἐγκαταλείψουμε, εἶναι ὀλοφάνερο πὼς χάθηκε ἡ ὑπόθεσή μας. Οἱ Ἕλληνες μποροῦν νὰ μᾶς δημιουργήσουν τίποτα δυσάρεστες πάλι καταστάσεις, ὅπως ἔγινε ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπίθεσή μας στὴν Κλεισούρα ἀπὸ τὴν Τρεμπεσίνα. Γι' ἄλλες ἐπιχειρήσεις δὲν μποροῦμε νὰ σκεφοῦμε, γιατί δὲν ἔχομε καιρό. Ἡ Γερμανία θὰ ἐπιτεθεῖ στὶς ἀρχὲς Ἀπριλίου καὶ θὰ μᾶς εἰδοποιήσει ἕξ ἡμέρες πρὶν».

Καὶ τόνισε πάλι : «Προτοῦ ἐπέμβῃ ἡ Γερμανία, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἔχομε μιὰν ἐπιτυχία στρατιωτικὴ, γιατί ἄλλιῶς οἱ Γερμανοὶ θὰ λένε, μὲ τὸ δίκιο τους, πὼς οἱ Ἕλληνες ὑπεχώρησαν χάρη σ' αὐτοὺς... Ἐχομε μπροστά μας δεκαεννιά ἡμέρες».

Ἡ σύσκεψη ἔκλεισε μὲ τ' ἀκόλουθα λόγια τοῦ Μουσολίνι : «Εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητη, γιὰ τὸ γόητρο τοῦ ἰταλικοῦ στρατοῦ, μιὰ στρατιωτικὴ νίκη ὡς τὸ τέλος τοῦ μηνός. Ἐκανα πάντοτε τὰ πάντα γιὰ νὰ κρατήσω ψηλὰ

τ' ὄνομα καί τὸ γόητρο τοῦ ἰταλικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ τώρα πρέπει ἡ κατάσταση ν' ἀλλάξει ἐντελῶς. Εἶπα στὸν ἐξοχώτατο Γκουτζόνι νὰ στείλει ἐδῶ ὄλα τὰ ἐφόδια ποὺ ὑπάρχουν στὴν Ἰταλία, γιατί ἐδῶ εἶναι ὁ Ἰταλικὸς Στρατός, ἐδῶ γίνεται ὁ πόλεμος κι' ἐδῶ πρέπει νὰ νικήσουμε ».

Εἶταν τόση ἡ ἀποσχόληση τοῦ Μουσολίνι μὲ τὸ μέτωπο τῆς Ἀλβανίας ποὺ ξεχνοῦσε — καθὼς παρατηρεῖ ὁ Καβαλλέρο στὸ Ἡμερολόγιό του — τὴν πρόσφατη ἤττα τῆς Ἀφρικής.

* * *

Οἱ ἐναγώνιες παραινέσεις του θὰ προκαλέσουν τὴ σκληρὴ προσπάθεια τῆς 13 Μαρτίου καὶ πέμπτης ἡμέρας ἀπὸ τότε ποὺ ἄρχισε ἡ μεγάλη ἐπίθεση.

Ἡ νέα αὐτὴ προσπάθεια ἐκδηλώθηκε ἀργά, μετὰ τὸ μεσημέρι. Στις μιάμιση ἡ ὥρα εἶχε ἀρχίσει δυνατὸς βομβαρδισμὸς σ' ὄλη τὴν τοποθεσία τῆς I Μεραρχίας, ἴσαμε πίσω, στὰ μετόπισθεν, καὶ στις τρεισίμιση ἀκουστήκαν τὰ πολυβόλα, ξεκίνησε τὸ πεζικό. Ἐρχότανε σὲ πυκνὲς μάζες, ἀπανωτὰ κύματα. Καμμιά πενηνταριά ἀεροπλάνα συμπορεύονταν, ἔρριχναν καὶ πολυβολοῦσαν. Ὁ βομβαρδισμὸς τοῦ πυροβολικοῦ εἶχε τώρα ἀπλωθεῖ καὶ στ' ἀριστερά, στὸ Κιάφε Λουζίτ, στὴν ἀκρὴ τῆς Τρεμπεσίνας. Τὰ πυρὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πεζικοῦ βρῖσκανε ψαχνό, θέριζαν· ὅμως νέα κύματα πρόβαιναν ἀπὸ ἐκεῖ-κάτω, ζύγωναν στις ἑλληνικὲς θέσεις, καὶ τότε γίνονταν ὀρμητικὲς ἀντεπιθέσεις, ἀπὸ τμήματα ποὺ πηδοῦσαν ἔξω ἀπὸ τὰ χαρακώματα κι' ἔφταναν, ἐδῶ-ἐκεῖ, στὰ χέρια μὲ τοὺς Ἰταλοὺς. Ἡ χειροβομβίδα καὶ ἡ ξιφολόγη δούλευαν σ' ὄλη τὴν περιοχὴ. "Ὅταν ἓνα ἰταλικὸ τμήμα ζύγωνε πολὺ σ' ἑλληνικὸ χαρακώμα, ἀκουγόταν ἀπὸ ἐκεῖ-μέσα τὸ στριγγὸ παράγγελμα τῶν ἀξιωματικῶν : «Ἐφ' ὄπλου λόγη!» κι' ἀμέσως τ' ὀμαδικό, κρὸ σούρσιμο τῶν ἀτσαλιῶν, τὸ ξεθηκάρωμα τῆς λεπίδας. Τὸ αἷμα τῶν Ἰταλῶν πάγωνε, λυνόταν ἢ καρδιά τους. Μονάχα οἱ πολὺ ψυχωμένοι κατόρθωναν νὰ κρατηθοῦν στὴ θέση τους καὶ νὰ περιμένουν μὲ τὴ χειροβομβίδα στὴ χούφτα. Ἀπὸ τὸ χαρακώμα χυμοῦσαν σκυφτοί, μαυρισμένοι διαβόλοι μὲ κουρελιασμένες στολὲς καὶ βαρεῖα κράνη ποὺ τραμπάλιζαν.

Ἡ φάση αὐτὴ στάθηκε φοινικὴ καὶ γοργή. Σὲ τριανταπέντε λεπτά, οἱ Ἰταλοὶ εἶχανε σπάσει. Κυνηγήθηκαν ὡς τις βάσεις τους, πίσω· ἐκεῖ τοὺς χτύπησε τὸ ἑλληνικὸ πυροβολικό. Ἀλλὰ δὲν εἶχαν παραιτηθεῖ ἀκόμα. Σώπασαν ὡς τὸ βράδι. Στις ἐφτάμιση ἡ ὥρα, ξαμόλησαν τὸ δέκατη τρίτη ἐπίθεσή τους κατὰ τοῦ 731. Ἀπὸ δεξιά, μιὰ φωτοβολίδα εἶχε σημάνει ὅτι στὸ 717 ἡ ἐπίθεση ἀποκρούστηκε· στὸ 731 ὅμως ὁ ἀγώνας συνεχίζόταν. Συνεχίστηκε ἴσαμε τὶς 9 τὸ βράδι σχεδόν, καὶ τότε λούφαξε. Ἡ πέμπτη ἡμέρα ἐκλείει μὲ παραίτηση γι' ἄλλη μιὰ φορὰ τῶν Ἰταλῶν.

Η ΣΠΑΘΗ ΤΟΥ ΧΙΤΛΕΡ

Η ΓΕΝΑΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΗΤΟ "ΟΧΙ"!

Hitler, holding his dagger intimidatcedly over the Greek Evzone's head, asks him to let Mussolini go.

Ἄγῶνες βαρειοί, αἱματοκυλισμένοι, ἀνέλπιδοι. Τὴν ἔκτη ἡμέρα, ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ παρατηρητήρια θὰ φανεῖ ξεκάθαρα νὰ ἐξαναγκάζονται οἱ στρατιῶ-
τες τοῦ ἔχθρου μὲ τὰ πιὸ βίαια μέσα νὰ βαδίσουν στὴν ἐπίθεση. Οἱ ἀξιομα-
τικοὶ τοὺς μεταχειρίζονταν τὰ πάντα, ξύλο, περιστροφή, ἔστηναν πολυβόλα
καταπάνω στὰ τμήματά τους κι' ἔριχναν. Οἱ δυστυχισμένοι ἐκεῖνοι, οἱ ἀπο-
θαρρῦμένοι ἀπὸ τίς μάταιες ἐξορμήσεις καὶ τὸ μακελειό, βρῖσκονταν ἔτσι ἀνά-
μεσα σὲ δύο πυρὰ. Τραβοῦσαν μπρὸς παραζαλισμένοι, σὰ ζῶα στὸ μακελάρη.

Τώρα εἶχαν ἀρχίσει ἀπὸ τὰ χαράματα. Χτύπησαν ἄγρια, μαζί μὲ κατα-
γιστικά πυρὰ τοῦ πυροβολικοῦ τους καὶ τῶν ὄλων, τὸ 717, τὸ Μπρέγκου Ρα-
πίτ, τὸ 709, τὸ 710, τὸ μαρτυρικό 731, τὸ Κιάφε Λουζίτ. Στις 6 τὸ πρωτὶ
ξαμόλυσαν νέα θύελλα, ποὺ κατόρθωσε νὰ ζυγώσει ἐπικίνδυνα τὸ 709. Ἐκεῖ
ἀπάνω ἀγωνιζόταν ἓνας ἑλληνικὸς λόχος· οἱ ἀξιοματικοὶ του εἶχανε χτυπηθεῖ
ὄλοι ἀπὸ τοὺς βομβαρδισμούς, μιὰ διμοιρία ὅμως στάλθηκε ἀπὸ τὰ δεξιά γιὰ
ἐνίσχυση κι' ἔκανε μαζί μὲ τὸ λόχο ἀντεπίθεση, ποὺ κινήθηκε τὸν ἔχθρο πίσω
στὴ χαράδρα Πρὸι Βέλες.

Νέα προσπάθεια, μαζί μὲ φοβερὸ βομβαρδισμό, κατὰ τίς δύο τ' ἀπο-
μεσήμερο, στὸ Μπρέγκου Ραπίτ - 731. Ὁ ἔχθρος κατορθώνει ν' ἀνέβει στὸ
717, ἀλλὰ μιὰ ἀντεπίθεση τὸν ἀνατρέπει ἀμέσως, τὸν κινεῖ πίσω. Ἔβταν
ἡ δέκατη πέμπτη Ἰταλικὴ ἀπόπειρα. Στις ἔξη τ' ἀπόγεμα θὰ ἐπιχειρήσουν τὴ
δέκατη ἔκτη· ἀλλὰ τώρα πιά τὸ 731 ἔχει γίνει φαλακρό, τὸ δάσος ποὺ τὸ σέ-
παζε τίς πρώτες ἡμέρες πετσοκόπηκε, ξερριζώθηκε ἀπὸ τίς ἐκρήξεις. Δεξιά,
τὸ 717, ποὺ εἶταν πρὶν χωματοβούνι, δὲν ὑπάρχει πιά, ἰσοπεδώθηκε. Ἡ μονία
τῶν ἀνθρώπων παραμόρφωσε τὸ τοπίο τοῦ Θεοῦ.

Τριακασίες - τσῆς ἐξόδους εἶχε κάνει τὴν ἡμέρα ἐκείνη ἡ ἰταλικὴ Ἄερο-
πορία καὶ γύρω στοὺς πενήντα βομβαρδισμούς.

Τὴν ἑβδομὴ ἡμέρα, τὸ πείσμα τῶν Ἰταλῶν φάνηκε νὰ καταπέφτει ἀποκα-
μωμένο. Τὸ πρωτὶ πέρασε ἡσυχῶ. Τ' ἀπομεσήμερο ἀρχισαν νὰ ρίχνουν μὲ τὸ πυ-
ροβολικό τους, πάντα πάνω στὸ 731, καὶ μόνο στὶς ὀχτῶ τὸ βράδι, ὕστερα ἀπὸ
παύση τῆς βολῆς, ἔκαναν μιὰν αἰφνιδιαστικὴ ἐπίθεση. Κατόρθωσαν ἔτσι νὰ
προσεγγίσουν τίς ἑλληνικὰ γραμμές, ἀλλὰ μιὰ ἀντεπίθεση μὲ τὴ λόγχη καὶ
τίς χειροβομβίδες τοὺς ἀνέτρεψε πάλι, τοὺς κινήθηκε πίσω μὲ ζητωκραυγές.

Ἐκλεινε μιὰ βδομάδα ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἡ μεγάλη ἐπίθεση εἶχε ἀρχίσει.
Ὁ Μουσολίνι μποροῦσε τώρα νὰ κάνει τὸν ἀπολογισμό της : «Παρὰ τὴ βέ-
βαιη ὀρμὴ καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοθυσίας τοῦ στρατεύματος, ἰδιαιτέρα τῆς Μεραρ-
χίας Μπάρι — ἔλεγε στὸν Καβαλλέρο — τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι μηδαμινό». Ὁ
ἀρχιστράτηγος τοῦ εἶχε ἀπαντήσει μὲ εὐλικρινεῖα. «Τοῦ εἶπα — γράφει
στ' Ἀπομνημονεύματά του — ὅτι θεωρῶ εὐλικρινῶς τίς μονάδες μας ἀνίκανες
νὰ πετύχουν διάρρηξη τοῦ μετώπου τοῦ ἔχθρου». Καὶ συμπέρανε : «Ἄν σήμερα
ἴσαμε αὔριο ἰδοῦμε ὅτι ὁ ἔχθρος κάμπτεται, τότε μπορούμε νὰ συνεχίσουμε τὴν
ἐπίθεση μὲ δύναμη μεγάλη· διαφορετικὰ πρέπει νὰ σκεφτοῦμε καλλίτερα».

Ὁ Ντουῖτσε μὲ ρώτησε : «Δηλαδή ;» Τοῦ ἀπάντησα ὅτι ἂν δὲν διαφαίνεται ἡ ἐπιτυχία, δὲν πρέπει νὰ συνεχίσουμε τὸν ἀγῶνα, ἀλλὰ νὰ τὸν ἀναστείλουμε καὶ νὰ ἐξοικονομήσουμε δυνάμεις γιὰ μιὰ μεταγενέστερη προσπάθεια».

* * *

Ἡ ἰταλικὴ ἐπίθεση δὲν εἶχε τελειώσει· ἡ πρώτη ὄμως, ἡ οὐσιαστικὴ ὁρμὴ τῆς, εἶχε κοπεῖ. Τρεῖς ἡμέρες, ἀπὸ 16 ἕως 18 Μαρτίου, τὸ μέτωπο ἠσυχάζει· ξαναγυρίζει στὴν παλιά του ὄψη, τὴν πρὶν ἀπὸ τὴν Ἐπίθεση : ἀραιὸς διάλογος πυροβολικοῦ, περίπολοι, κάπου-κάπου κανένα ἀεροπλάνο. Ξαφνικά, χαράματα τῆς 19 Μαρτίου, τὸ ἰταλικὸ πυροβολικὸ ξεσπάζει βουρλισμένο. Ἀμέσως ἐκδηλώνεται ἐπίθεση κατὰ τοῦ 731 — ἡ δέκατη ὄγδοη.

Αὐτὴ τὴ φορὰ οἱ ἐπιτιθέμενες δυνάμεις εἶταν μικτές : Μπροστὰ πῆγαιναν τέσσερα ἄρματα μάχης, πίσω τὸ πεζικό. Τὰ ἄρματα κατέβηκαν ἀπὸ τὸ Μοναστέρο, πήρανε τὸν καρρόδρομο, κι' ἀπὸ τὸ 717 καὶ πέρα ἀκολούθησαν τὴν κορυφογραμμὴ. Ἐοπίσω τους πῆγαινε ἕνας λόχος πεζικοῦ, ἀπὸ ἄντρες διαλεχτοῦς τῆς Μερραρχίας Σιέννα. Ὅπως ἀργότερα θὰ καταθέσουν αἰχμάλωτοι, τὸ ἐπίλεκτο αὐτὸ σῶμα εἶχε ἀσκηθεῖ στὴν περιοχὴ τοῦ Βερατιοῦ, νὰ πολεμᾷ σὲ συνδυασμὸ μὲ ἄρματα μάχης καὶ νὰ παραβιάζει ἰσχυρὰς ἀμυντικὰς τοποθεσίας.

Ὁ βομβαρδισμὸς εἶταν ἔντονος, ὁ ἰταλικὸς λόχος μπόρεσε νὰ φτάσει στὶς νότιες ἀντερείδες τοῦ 731. Ἀλλὰ ὡς ἐκεῖ. Ἀντεπίθεση ἑλληνικὴ, τὸν κύκλωσε· κοντὰ στὶς ὀχτῶ ἡ ὥρα, τὸ ἰταλικὸ τμήμα εἶχε ἀποδεκατιστεῖ, οἱ ἀξιωματικοὶ του σκοτώθηκαν ὅλοι, ἐκτὸς ἀπὸ ἕναν ποῦ πιάστηκε αἰχμάλωτος μὲ λίγους στρατιῶτες. Στὸ πεδίο τῆς μάχης εἶχανε μείνει ἑκατὸν-τόσοι νεκροί. Τὰ ἄρματα, χτυπημένα ἀπὸ τὸ πυροβολικὸ τῶν Ἑλλήνων, ποῦ δὲν εἶτανε κἂν ἀντιαρματικὸ, τέλειωσαν ἄσχημα : Δυὸ τους γηρεμίστηκαν στὴ χαράδρα Πρὸ Μάθ, ἄλλο κοκκάλωσε πάνω στὸ 717, μὲ σκοτωμένον μέσα ὄλο τὸ πλήρωμά του, καὶ μόνον ἕνα εἶχε γλυτώσει φεύγοντας γοργά.

Τὴν ἄλλη νύχτα οἱ Ἴταλοι δοκίμασαν μιὰ κρούση ἰσχυρὴ, στὸν τομέα τῆς XVIII Μερραρχίας, ἀλλὰ ἀπέτυχαν κι' ἐκεῖ. Ἡ ὁρμὴ τους ὄλο καὶ ξέπεφτε, ἡ μεγάλη προσπάθεια τοὺς εἶχε ἐξαντλήσει. Τὸ πρωῒ τῆς 22 Μαρτίου, στὶς δεκάμιση ἡ ὥρα, παρουσιάστηκαν στὶς πρώτες ἑλληνικὰς γραμμὰς, μπροστὰ στὸ 731, κήρυκες τοῦ ἐχθροῦ μὲ λευκὴ σημαία. Εἶταν τρεῖς στρατιωτικοὶ παπάδες μ' ἕναν ὕγειονομικὸ ἀξιωματικὸ καὶ τρυματιοφορεῖς. Ἀλλὰ ὁ ἐπικεφαλῆς παπᾶς βρισκόταν σὲ κακὴ κατάσταση. Μ' ὄλο ποῦ τοῦ εἶχανε δέσει στὶς προφυλακὰς τὰ μάτια, εἶχε προλάβει νὰ ἰδεῖ κάτι ἀπὸ τὸ τρομερὸ θέαμα ποῦ ἀπλωνόταν μπροστὰ στὸ 731. Οἱ πρώτες καλοκαιριὰς εἶχανε κάνει τὰ πτώματα νὰ τουμπανιάσουν, ἄρχιζε μὲ τὴν ἀποσύνθεσή τους καὶ ἡ ἀποφορὰ. Ἀλλὰ δὲν εἶταν βέβαια αὐτὸ τὸ χειρότερο, γιατί ἡ σφαγὴ εἶχε φτάσει στὸ ἀποκορύφωμά της κοντὰ στὶς ἑλληνικὰς γραμμὰς. Κι' ἔτσι ὄμως, μὲ ὅ,τι πρόλαβε

νά ιδεῖ ὁ ἄμοιρος Ἴταλὸς παπᾶς, εἶχε κυριευτεῖ ἀπὸ τρεμούλα, τὸ πρόσωπό του εἶταν λεμόνι. "Ὅταν στὸ σταθμὸ διοικήσεως τοῦ τάγματος 111/19 τοῦ ἔβγαλαν τὸν ἐπίδεσμο ἀπὸ τὰ μάτια, τὰ σκέπασε μὲ τὶς δυὸ του παλάμες καὶ ζιθύρισε: «Terribile»! — Τρομερό! Πῆγε νὰ λιγοθυμίσει καὶ τὸν συνέφεραν μὲ δυνατὲς δόσεις κονιάκ.

Πραγματικά: τὸ θέαμα μπροστὰ στὸ 731 ξεπερνοῦσε τὴν ἀντοχὴ τοῦ ἀνθρώπου. Θὰ τὸ διαπιστώσει τὸ ἴδιο ἀπόγεμα ὁ ταγματάρχης τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ποῦ θὰ διατρέξει τὸ χῶρο ἀνάμεσα στὰ δύο ὑψώματα, 731 καὶ 717, γιὰ νὰ πάει στοὺς Ἴταλοὺς μ' ἐντολὴ νὰ υπογράψει τὸ πρωτόκολλο. Σ' ὅλο τὸ πλάτος τῆς λουριδᾶς, κάπου ἑκατὸν πενήντα μέτρα, τὰ πτώματα στιβάζονταν σὲ σωρούς, ἐδῶ διαμελισμένα, ἀλλοῦ παραμορφωμένα, μὲ πληγὲς φοβερές, ποῦ ἔχασκαν. Εἶταν ἀγκαλιασμένα σὲ συμπλέγματα, Ἴταλοὶ μεταξὺ τους ἢ καὶ μ' Ἑλλήνες ἀπὸ τὶς ἀντιπεθέσεις, σκόρπια μέλη κομμένα, θερισμένα ἀπὸ τὸ πυροβολικό. Ὁ ταγματάρχης δὲν εἶχε ιδεῖ τὶς πλαγιὰς τοῦ Πρῶτο Μάθ καὶ τοῦ Πρῶτο Βέλους, ποῦ θὰ εἶταν κι' αὐτὲς σὲ κατάσταση ἀνάλογη. Τὰ ὄρνια χαμοπετοῦσαν, κάθονταν βαρεῖα πάνω στὰ λείψανα, λαχτάριζαν μὲ τὰ πένθιμα φτερά τους καθὼς ράμφιζαν τὴ σπαραγμένη σάρκα.

Θὰ γράψει μιὰ μέρα, δυὸ μῆνες ἀργότερα, τὸ πρακτορεῖο Στεφάνι, πῶς ἐκεῖ, ἀνάμεσα 9 καὶ 14 Μαρτίου τοῦ 1941, δόθηκαν μάχες ποῦ σπάνια ἀναφέρονται στὴν Ἱστορία. Κι' ἀλήθεια: μετὰ τὸ θρῦλο τοῦ Βερντὲν στὸν Πρῶτο Παγκόσμιο Πόλεμο, δὲν εἶχε σημειωθεῖ τέτοια ἐκατόμβη καθὼς τοῦ 731. Ἐκεῖ θὰ ἔσθηνε μιὰ μέρα ὁ Μουσολίνι τὸ μνημεῖο τῶν πεσόντων στὸ ἑλληνικὸ μέτωπο Ἴταλῶν.

Ἄλλὰ οἱ ὄροι τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ δὲν ἔγιναν ἀποδεικτοὶ ἀπὸ τὸ μέραρχο τῆς Μπαρί στίς 22 Μαρτίου. Τὸ ἑλληνικὸ Γενικὸ Στρατηγεῖο εἶχε ἀξιώσει ἀνακωχὴ σ' ὅλο τὸ μέτωπο. Οἱ Ἴταλοὶ τὴ χρειαζόνταν μόνον ἐκεῖ, στὸ 731, γιὰ νὰ ἐξαφανίσουν τὸ θέαμα ποῦ τσάκιζε τὸ ἠθικὸ τοῦ στρατοῦ τους. Μὲ τέτοια εἰκόνα ὀλέθρου καὶ φρίκης πῶς νὰ ὀδηγήσουν νέα τμήματα στὴν ἐπίθεση; Ὁ ὑπολοχαγὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ ποῦ εἶχε σταλεῖ στίς ἰταλικὲς γραμμὲς μὲ τοὺς κήρυκες, ἀνέφερε τὴ διαφωνία. Ἀπὸ τὶς ἐντεκάμιση τὴ νύχτα οἱ ἔχθροπραξίες ξανάρχισαν καὶ τὸ ἰταλικὸ πυροβολικό, σὰ γιὰ νὰ ἐκδικηθεῖ τῶρα, βρόντησε ὅλη τὴ νύχτα, ὡς τὸ πρῶτ.

Ἡ ἐπίθεση θὰ ξανάρχιζε ἀργά, μετὰ τὰ μεσάνυχτα τῆς 24ης. Εἶταν αἰφνιδιαστικὴ, χωρὶς πυροβολικό, καὶ πάντα γιὰ τὸ 731. Τὴν ὑποστήριζαν πυκνὰ πυρὰ ἀπὸ τὰ πολυβόλα καὶ τοὺς ὄλμους. Κατόρθωσε νὰ φτάσει ἴσαμε τὶς ἑλληνικὲς θέσεις, ἐκεῖ ὅμως, μὲς' ἀπὸ τὰ χαρακώματα, ἀκούστηκε τὸ παγερὸ ξεθηκάρωμα καὶ ἡ κλαγγὴ ἀπὸ τὶς ξιφολόγχες. Οἱ Ἑλλήνες ἐτοιμάζονταν γι' ἀντεπίθεση, ἀρχίζαν κιόλας νὰ προβαίνουν. Τότε τὰ ἰταλικὰ τμήματα λύγισαν· ἔκριναν φρονιμώτερο ν' ἀποσυρθοῦν. Μιὰ φωτοβολίδα τινάχτηκε στὸν οὐρανὸ ψηλά, ἔδειξε πῶς ἡ ἐπίθεση εἶχε ἀποκρουστεῖ.

Στις τρειςήμιση τή νύχτα νέα απόπειρα για Ιταλική επίθεση καταπνίγηκε στο ξεκίνημά της. Τήν τελευταία του κρούση ο Καβαλλέρο θά τήν κάνει τήν ημέρα τής εθνικῆς γιορτῆς τῶν Ἑλλήνων, 25 Μαρτίου, στήν Πέστανη καί στο Σεντέλι, μέ ταυτόχρονο βομβαρδισμό ὄλου τοῦ μετώπου ἀπό πυροβολικό κι' ἀεροπορία. Ἀλλά θά σκοντάψει ὀριστικά κι' ἐκεῖ, θά πέσει νά πνιγεῖ μέσα στο αἷμα.

Ἡ μεγάλη ἐαρινή επίθεση εἶχε καταλήξει σέ ἦττα μεγάλη κι' ἀνεπανόρθωτη τῶν Ἰταλῶν. Μπροστά στα μάτια τοῦ Ντούτσε. Δώδεκα ἰταλικές μεραρχίες, μέ ἀεροπορία ἰσχυρή κι' ἐφόδια ἀφθονα, εἶχαν ριχτεῖ σ' ἕξη ἑλληνικές μεραρχίες δίχως ἀεροπλάνα, πεινασμένες, ξεθεωμένες, καί δέν τοῦς πῆρναν οὔτε σπιθαμῆ γῆς. Τό φαινόμενο ξεφεύγει ἀπό τή σφαῖρα τῆς λογικῆς, περνάει στήν περιοχῆ τοῦ θαύματος.

By courtesy of the "Birmingham Gazette" and the Artist, Middleton.

Η προετοιμασία του Πολεμικού μας Ναυτικού

Ας δούμε όμως τώρα τι αναφέρει η ολοκληρωθείσα το 1953 "ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ ΤΟΥ Β. ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ 1940-1944", που βραβεύτηκε από την Ακαδημία Αθηνών "ως τήν τε αλήθειαν ομολογούσα καί τήν πάτριον Ιστορίαν προάγουσα", γιά την προετοιμασία του Πολεμικού μας Ναυτικού. Την Έκθεση συντάξε βάσει επισήμων στοιχείων, ο επί Πρωθυπουργίας Σοφοκλή Βενιζέλου ανακληθείς ως Αντιναύαρχος στην ενέργεια το 1951 για το σκοπό αυτό μετέπειτα Ακαδημαϊκός Δημήτριος Γ. Φωκάς:

- "Τό πρόγραμμα αυτό απέβλεπε σαφώς εις τό νά προετοιμάση τήν Ελλάδα ναυτικώς ως σύμμαχον τής Αγγλίας καί νά τήν καταστήση ικανήν νά συνεισφέρει εις τήν συμμαχίαν συνδρομήν, βασιζομένην ιδίως εις τήν πληρεστέραν αξιοποίησιν τής γεωγραφικής θέσεως."
- "Οι πενιχροί οικονομικοί πόροι τού κράτους δέν επέτρεπαν σημαντικήν αύξησιν τών ναυτικών δυνάμεων. Περιορίσθη επομένως η προσπάθεια πρός αύξησιν τού Στόλου εις τήν παραγγελίαν τών δύο αρίστων αντιτορπιλικών Β.ΓΕΩΡΓΙΟΣ καί Β.ΟΛΓΑ εις Αγγλίαν, συνδεομένη μέ εντατικήν μέριμναν διά τήν τελειότεραν κατά τό δυνατόν εκπαίδευσιν τού Ναυτικού προσωπικού καί εις τήν ενδεδειγμένην άσκησιν καί οργάνωσιν τού Στόλου."
- "Είχεν επίσης αποφασισθή η κατασκευή δύο ακόμη πανομοιότυπων αντιτορπιλικών (Β. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ καί Β. ΣΟΦΙΑ), άτινα επρόκειτο νά ναυπηγηθούν εις τό νέον **Ναυπηγείον τού Σκαρμαγκαά, τό οποίον ιδρύετο κατά τήν ιδίαν εκείνην περίοδον.**"
- "...
- "Δέν έλλειψαν, εννοείται κατά τό διάστημα τούτο συζητήσεις μεταξύ τών μελών τού ΑΝΣ διά τήν αγοράν καί άλλων Πλοίων, ειδικώς δύο Γερμανικών Υποβρυχίων καί τινών Τορπιλλακάτων, αίτινες όμως ένεκα αντιγνομιών δέν ετελεσφόρησαν."
- "Εστράφη δέ ιδιαιτέρως η προσοχή εις **τήν οχύρωσιν τών ακτών**, τήν δημιουργίαν ασφαλών εσωτερικών θαλασσίωv οδών καί βάσεων, ώστε νά καταστή σημαντικώτερα μέν διά τούς Άγγλους η συμμετοχή τής Ελλάδος εις τήν συμμαχίαν, αφ ετέρου δε νά διασφαλισθούν περισσότερον αι απαραίτητοι θαλάσσιοι μεταφοραί, αι απαιτούμεναι τόσον διά τήν κινητοποίησιν καί συγκέντρωσιν στρατού, όσον καί διά τόν εφοδιασμόν τής Χώρας."

Η Έκθεση Φωκά αναφέρεται στο Επιτελικό πρόγραμμα προπαρασκευής της Χώρας για πόλεμο ως ακολούθως:

- "Διά τήν από ξηράς άμυναν θά εχρησιμοποιείτο μόνον ο Ελληνικός στρατός. Αβεβαία καί απίθανος εφαινετο άλλη βοήθεια. Απαιτείτο

επομένως εργασία διά τήν συγκρότησιν αξιωμαχού στρατού καί ανάλογον οχύρωσιν πρός άμυναν από επιθέσεως προερχομένης εκ Βουλγαρίας."

- "Διά τήν προστασίαν τής Χώρας από αποπείρας καταλήψεως της διά σοβαρών αποβατικών δυνάμεων, θά επήρκει η κάλυψις τού εγγύς ευρισκομένου Αγγλικού Στόλου τής Μεσογείου, όστις θά επροστάτευεν επίσης καί τόν εκ τού εξωτερικού διά θαλάσσης εφοδιασμόν τής Ελλάδος."
- "Διά τήν φύλαξιν τών Ελληνικών ακτών από αιφνιδιαστικών επιθέσεων, ορμώμενων είτε από τά Δωδεκάνησα, είτε από τούς Ιταλικούς λιμένας τής Νοτίου Αδριατικής, δέν ήτο δυνατόν νά επιζητηθή η μόνιμος παραμονή Αγγλικών Ναυτικών Δυνάμεων εις Ελληνικά ύδατα. Έπρεπεν επομένως νά ληφθή πρόνοια οχυρώσεως τών ζωτικότερων σημείων τών Ελληνικών παραλίων, οχυρώσεως ήτις θά ηδύνατο νά κράτηση τάς επιτιθέμενας εχθρικός δυνάμεις, μέχρις εμφανίσεως τού καλύπτοντος εξ αποστάσεως Αγγλικού Στόλου."

Εκτός από τα **21** μεγάλα μόνιμα Οχυρά της Γραμμής Μεταξά, **που κατασκευάστηκαν από Ελληνικά χέρια και χρήματα την περίοδο 1936-40** κυρίως στα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα, τα μεγαλύτερα των οποίων παρέμειναν απόρθητα στις λυσιώδεις Γερμανικές επιθέσεις και προς τους υπερασπιστές τους οι Γερμανοί παρουσίασαν όπλα, έγιναν επίσης και εξοπλίστηκαν πλήρως και τα ακόλουθα **8** μεγάλα **Παράκτια Οχυρά:**

- Βόρειο Οχυρό Αιγίνης,
- Νότιο Οχυρό Αιγίνης,
- Οχυρό Φλεβών,
- Οχυρό Αράξου,
- Οχυρό Νοτίου Ευβοϊκού,
- Οχυρό Βορείου Ευβοϊκού,
- Οχυρά Καραμπουρνού και Τούζλα στην περιοχή του Μεγάλου Εμβόλου στο Θερμαϊκό Κόλπο.

Για τα εν λόγω Παράκτια Οχυρά σημειώνει η Έκθεση Φωκά:

- "Τό έργον υπήρξε κατ' έξοχήν τεχνικόν καί δυσχερές, η δέ επιτυχής πραγματοποίησις του, συμπεριλαμβανομένης καί τής μεταφοράς καί επιτυχούς εγκαταστάσεως επί κορυφής τής Αιγίνης τών δύο διδύμων πύργων τών 12"/45 τού θωρηκτού ΛΗΜΝΟΣ, **ολικού βάρους εκάστου τούτων 900 τόνων**, απετέλεσε πραγματικόν άθλον, άνευ προηγουμένου εν Ελλάδι καί τίτλον τιμής διά τήν Υπηρεσίαν τού Β. Ναυτικού, όσον καί διά τήν Ελληνικήν Βιομηχανίαν."
- "Όύτω κατά τήν έκρηξιν τού Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, τά

Οχυρά ευρέθησαν εις ικανοποιητικόν βαθμόν ετοιμότητας, διά νέας δέ εντατικής προσπάθειας τό όλον έργον τής Παρακτίου Αμύνης, πλήν ελαχίστων λεπτομερειών, είχε συμπληρωθεί κατά τās παραμάνας του Ελληνοϊταλικού Πολέμου..."

Και η Έκθεση Φωκά καταλήγει επί του θέματος της προπαρασκευής του Πολεμικού μας Ναυτικού:

- "Εν συμπεράσματι δύναται νά λεχθή ότι, αναλόγως πάντοτε τών διατιθεμένων οικονομικών μεσών τής Χώρας, η προετοιμασία τού Ναυτικού υπήρξε, όσον εστάθη δυνατόν, επαρκής και ότι επιμελής ημπορεί νά θεωρηθή η επί τού προκείμενου εργασία τού ΓΕΝ.
- "Η εντατική προσπάθεια πρός συμπλήρωσιν τών αναγκών τού Στρατού, είναι αληθές ότι περιώριζε σημαντικώς τās πιστώσεις τās διατιθέμενες διά τό Ναυτικόν."
- "Αναγκαστικώς λοιπόν περιωρίσθη η τόσον πολυδάπανος άλλοστε, απόκτησις νέων Πλοίων και αι ολίγοι πιστώσεις διετέθησαν διά τήν εξακολούθησιν τού προγράμματος τών Οχυρώσεων και τόν εφοδιασμόν τών Πολεμικών Πλοίων και τών Αμυντικών Συγκροτημάτων μέ τά απαραίτητα πυρομαχικά, τορπίλλας, νάρκας, ανθυποβρυχιακά δίκτυα, υλικά συντηρήσεως και επισκευής, ιματισμόν, διά τη δημιουργίαν Κέντρου Εκπαιδεύσεως, και **διά τήν ίδρυσιν τέλος τού Κρατικού Ναυπηγείου εις τόν Σκαραμαγκάν**. Διά τού Ναυπηγείου αυτού, τό οποίον καταστραφέν δυστυχώς κατά τον πόλεμον δεν επέπρωτο νά λειτουργήση, επροσδοκάτο ότι θα επετυγχάνετο και η συστηματική ανανέωσις τών μαχίμων μονάδων τού Στόλου και η ναυπήγησις εμπορικών πλοίων, αλλά και η δημιουργία συναφών ιδιωτικών βιομηχανιών και η παροχή εργασίας εις χιλιάδας εργατών." Στην παγκοσμίως γνωστή και έγκυρη ετήσια έκδοση "JANE's FIGHTING SHIPS" του 1939, σημειώνεται ότι η **Ελλάδα είχε Πρόγραμμα ναυπηγήσεως 12 Αντιτορπιλικών μεταξύ των ετών 1937-1940 και 2 Υποβρυχίων**. Τα Ναυπηγεία Σκαραμαγκά, ο Ναύσταθμος Σαλαμίνας καθώς και ο λιμένας του Πειραιώς, κατεστράφησαν από Αγγλοαμερικανικό βομβαρδισμό στις αρχές του 1944, ενώ είχε ήδη κριθεί η τροπή του Πολέμου.
- "Δέν πρέπει νά παροράται ότι εις τήν προσπάθειαν αυτήν τής πολεμικής παρασκευής, σημαντικήν δυσκολίαν προσέθετε η έλλειψις επαρκούς εξωτερικού συναλλάγματος. Οι Άγγλοι και Αμερικανοί απήτουν τήν πληρωμήν τών Ελληνικών παραγγελιών εις Λίρας και Δολάρια και μόνον τά Κράτη τού Άξονος εδέχοντο τό σύστημα τού συμψηφισμού. Αναγκαστικώς λοιπόν εστράφη η Ελλάς διά προμηθείας της πρός τά εκεί και μόνον μέ τόν τρόπον αυτόν κατέστη δυνατόν νά πραγματοποιηθούν μερικάί Ελληνικαί

...το γεγονός, είναι ότι το αεροπλάνο...
 εδύθη χείρ της Αδριας...
 πλοιάριος...
 αλλήλων...
 Το από...
 σαν εις...
 περιήμιαν ανεξάρτητο κράτος...
 τος το όποιον...
 γόν...
 στο...
 λης...
 σή...
 σκαιοί...

ΝΙΒΥΘΙΖΟΥΝ ΤΑ ΠΛΩΤΑ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ ΜΙΜΟΥΜΕΝΟΙ ΤΟΥΣ ΠΟΤΑΠΟΥΣ ΣΥΜΜΑΧΟΥΣ ΤΩΝ ΟΙ ΕΠΙΒΑΙΝΟΝΤΕΣ ΤΗΣ "ΑΤΤΙΚΗΣ" ΔΙΕΣΩΘΗΣΑΝ ΟΙ

...17 ασθενείς και 28 άδελφός...
 νοσοκόμους, πάντας του νοσοκομ...
 με του Δράμας.
 Το πλοίο έβυθίσθη μετά τρεις...
 ώρας από του θωβερβισμού...
 του.
 Παρεσχέθη άρμόδιως ή πληρο...
 φορα, ότι οι ναυαγοί του πλω...
 τού νοσοκομείου, περισυλλεγν...
 τες υπό αντιτορπιλικού άπει...
 θέσθησαν ασφαλώς εις ώρ σμε...
 νον σημείον, όπουθεν θα φθάσαν...
 δια Ελλάς εις Αθήνας.

**Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΛΑΟΣ
 ΠΡΟΣ ΤΟΝ κ. ΔΛΕΞ. ΚΟΡΙΖΗΝ**
 'αδς. τον πρόεδρον της Κυβερνήσεως

**Ο ΦΟΝ ΙΣΟΥΛΕΜΠΟΥΡΓΚ
 ΑΝΕΧΟΡΗΣΗΝ ΕΚ ΜΟΣΧΑΣ**
 'Ο ραβιφωνικός σταθμός

Α/Τ ΑΔΡΙΑΣ

Αντιτορπιλικόν "ΑΔΡΙΑΣ"
 Ομοίου τύπου Α/Τ ΠΙΝΔΟΣ - ΚΑΝΑΡΗΣ - ΜΙΑΟΥΛΗΣ

- **Πολεμικαί παραγγελιαί, πληρωνόμεναι δι εξαγωγής καπνών, σταφίδων, μεταλλευμάτων και άλλων προϊόντων τής πτωχής Ελληνικής γής."**

Η σύνθεση του Ελληνικού Στόλου το 1940

Το μικρό Ελληνικό Στόλο, που κλήθηκε να αντιμετωπίσει τον πανίσχυρο και σύγχρονο Ιταλικό, αποτελούσαν κυρίως τα ακόλουθα **μάχημα** Πολεμικά Πλοία:

- **1** Θωρηκτό 30 ετών, σε κακή κατάσταση, ιδίως των Λεβήτων (ΑΒΕΡΩΦ)
- **1** Θωρηκτό παρωπλισμένο (ΚΙΛΚΙΣ)
- **2** Αντιτορπιλικά Αγγλικής κατασκευής, σύγχρονα, 2 περίπου ετών (Β.ΓΕΩΡΓΙΟΣ-Β.ΟΛΓΑ)
- **4** Αντιτορπιλικά Ιταλικής κατασκευής, 7 περίπου ετών, αλλά με προβληματικό υλικό (ΨΑΡΑ-ΣΠΕΤΣΑΙ-ΥΔΡΑ-ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ)
- **4** Αντιτορπιλικά Αγγλικής κατασκευής, 30 περίπου ετών (ΛΕΩΝ-ΠΑΝΘΗΡ-ΑΕΤΟΣ-ΙΕΡΑΣ)
- **6** Υποβρύχια Γαλλικής κατασκευής, εκ των οποίων τα **4** μεγαλύτερα περίπου 13 ετών (ΠΡΩΤΕΥΣ-ΓΛΑΥΚΟΣ-ΤΡΙΤΩΝ-ΝΗΡΕΥΣ) και **2** μικρότερου μεγέθους, περίπου 14 ετών (ΚΑΤΣΩΝΗΣ-ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ)
- **4** Τορπιλλοβόλα 350 τόννων, 35 ετών (ΘΥΕΛΛΑ-ΣΦΕΝΔΟΝΗ-ΝΙΚΗ-ΑΣΠΙΣ)
- **4** Τορπιλλοβόλα, 240 τόννων, 26 περίπου ετών (ΠΡΟΥΣΑ-ΠΕΡΓΑΜΟΣ-ΚΥΖΙΚΟΣ-ΚΙΟΣ)
- **5** Τορπιλλοβόλα 125 τόννων, 26 ετών (ΚΥΔΩΝΙΑΙ-ΑΙΓΛΗ-ΑΛΚΥΩΝΗ-ΑΡΕΘΟΥΣΑ-ΔΩΡΙΣ)
- **4** Ναρκαλιευτικά (ΑΛΙΑΚΜΩΝ-ΑΞΙΟΣ-ΝΕΣΤΟΣ-ΣΤΡΥΜΩΝ)
- **1** Πλωτό Συνεργείο, 20 ετών (ΗΦΑΙΣΤΟΣ)

Από την Ιταλική επίθεση μέχρι την κατάληψη της Κρήτης.

Κυρία αποστολή του Πολεμικού μας Ναυτικού στη **Μάχη της Ελλάδας** ήταν η συνοδεία νηοπομπών που μετέφεραν προσωπικό και εφόδια δια θαλάσσης προς τους μαχόμενους στα βόρεια σύνορά μας. Αυτή η αποστολή εκτελέστηκε με **απόλυτη επιτυχία και χωρίς απώλειες**, πλην αυτών που προκλήθηκαν μετά την Γερμανική επίθεση.

Στο Πολεμικό Ναυτικό ανατέθηκε επίσης η Αντιαεροπορική άμυνα των μετόπισθεν, ενώ ο Στρατός μας διατηρούσε την αεράμυνα του Μετώπου. Στα πλαίσια αυτά το Ναυτικό ανέπτυξε και εκτενέστατο σύστημα

Παρατηρητηρίων, σε όλη τη χώρα. Η Υπηρεσία Επιτηρήσεως Συναγερμού Αέρος και Θαλάσσης, εγκαταστάθηκε στο υπόγειο καταφύγιο του Λυκαβηττού, όπου ευρίσκετο και ο Σταθμός Ασυρμάτου.

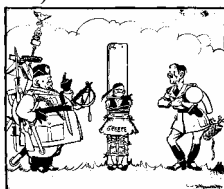
Από τη δεύτερη ημέρα της Ιταλικής επιθέσεως δύο Αντιτορπιλικά μας έκαναν βομβαρδισμούς με τα πυροβόλα τους κατά εχθρικών θέσεων απέναντι από την Κέρκυρα. Αργότερα, μοίρες Αντιτορπιλικών, έκαναν τρεις φορές επιδρομές στην Αδριατική, παρά την εκεί κοντά ισχυρότατη παρουσία του Ιταλικού Στόλου. Τα Υποβρύχια μας είχαν αναλάβει επίσης συστηματικές και επιτυχείς προσβολές κατά εχθρικών πλοίων, που μετέφεραν εφόδια στον Ιταλικό Στρατό στην Αλβανία.

Οι μεγάλες όμως ώρες στη δράση του Στόλου μας ξετυλίχτηκαν στις πολεμικές του αποστολές κυρίως στη Μεσόγειο, αλλά και αλλού, από το 1941 και μετά, κατά τη διάρκεια της κατοχής της Ελλάδας. Η εν λόγω δράση συνεχίστηκε ακόμη και έπειτα από την απελευθέρωση της Ελλάδας, έως τη λήξη του Πολέμου τον Αύγουστο του 1945. Την περίοδο αυτή το Ναυτικό μας είχε την κυρία Βάση του στη Μ.Α.

Πλοία του Ελληνικού Στόλου που απωλέστηκαν στις επιχειρήσεις για την άμυνα της Ελλάδας, από 28 Οκτωβρίου 1940 μέχρι 31 Μαΐου 1941.

Ο Στόλος μας πλήρωσε βαρύ τίμημα κατά την πολεμική αυτή περίοδο κατά τη Μάχη της Ελλάδας, με τις ακόλουθες απώλειες μαχίμων μονάδων του:

- 1 Θωρηκτό (ΚΙΑΚΙΣ 24/4/41)
- 4 Αντιτορπιλικά (Β.ΓΕΩΡΓΙΟΣ 24/4/41-ΨΑΡΑ 20/4/41-ΥΔΡΑ 22/4/41-ΛΕΩΝ 15/5/41)
- 1 Υποβρύχιο (ΠΡΩΤΕΥΣ 29/12/40)
- 10 Τορπιλλοβόλα (ΚΙΟΣ 23/4/41-ΘΥΕΛΛΑ 22/4/41-ΠΡΟΥΣΑ 4/4/41-ΚΥΖΙΚΟΣ 25/4/41-ΠΕΡΓΑΜΟΣ 25/4/41-ΚΥΔΩΝΙΑΙ 26/4/41-ΔΩΡΙΣ 23/4/41-ΑΛΚΥΟΝΗ 23/4/41-ΑΙΓΛΗ 24/4/41-ΑΡΕΘΟΥΣΑ 25/4/41)
- 4 Ναρκαλιευτικά (ΑΞΙΟΣ 26/4/41-ΑΛΙΑΚΜΩΝ 21/4/41-ΝΕΣΤΟΣ 26/4/41-ΣΤΡΥΜΩΝ 24/4/41)

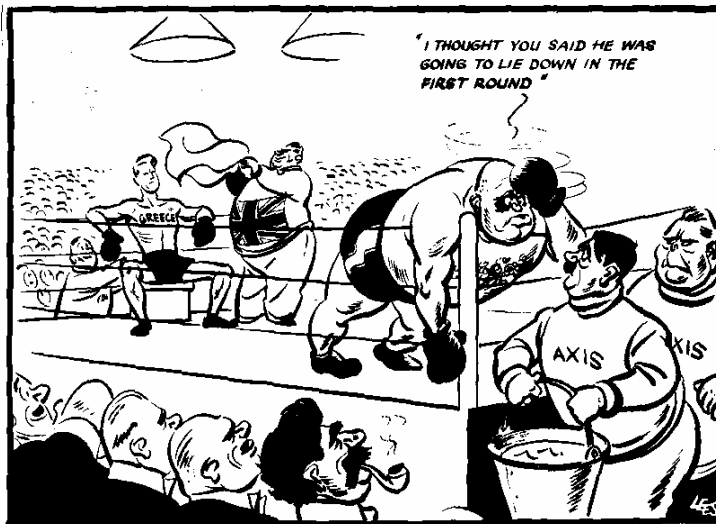

Επιγραφή Αθήνας! Τίμωροί και πολεοί!

Σύνθεση Ελληνικού Στόλου κατά απόπλου από Ελλάδα για Μ.Α.

Έχοντας υποστεί ισχυρότατες Γερμανικές κυρίως αεροπορικές επιθέσεις, ο Στόλος μας είχε απομειωθεί στα ακόλουθα κυρίως Πλοία μέχρι το τέλος της Μάχης της Ελλάδας. Τα μέχρι τότε διασωθέντα Πολεμικά μας Πλοία, που ήταν κυρίως τα ακόλουθα, έπλευσαν στην Αλεξάνδρεια μετά την κατάληψη και της Κρήτης, από όπου συνέχισαν μαχόμενα μέχρι το τέλος του πολέμου:

- 1 Θωρηκτό ΑΒΕΡΩΦ
- 6 Αντιτορπιλλικά (Β.ΟΛΓΑ-ΣΠΕΤΣΑΙ-ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ-ΠΑΝΘΗΡ-ΑΕΤΟΣ-ΙΕΡΑΞ)
- 3 Τορπιλλοβόλα (ΑΣΠΙΣ-ΝΙΚΗ-ΣΦΕΝΔΟΝΗ)
- 5 Υποβρύχια (ΓΛΑΥΚΟΣ-ΤΡΙΤΩΝ-ΝΗΡΕΥΣ-ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ-ΚΑΤΣΩΝΗΣ)
- 2 Μεταγωγικά (ΜΑΡΙΤ-ΜΕΡΣΚ)
- 5 Ναρκαλιευτικά (ΣΕΒΑΣΤΗ-ΧΡΗΣΤΟΣ-ΑΓ.ΓΕΩΡΓΙΟΣ-ΘΑΛΕΙΑ-ΛΙΒΑΝΟΣ)
- 1 Πλωτό Συνεργείο (ΗΦΑΙΣΤΟΣ)
- 2 Επίτακτα (ΚΟΡΙΝΘΙΑ-ΙΩΝΙΑ)

By courtesy of the "Sunday Graphic" and the Artist, Lees.

Νόμιζα ότι είχες πει πως θα πέσει κάτω από τον πρώτο γύρο!

Hitler to Mussolini

“In 1940 and in January of 1941, I decided to put a bolt on the western entrance to the Mediterranean. With this object in view I met with the President of the Spanish government. If there had been an agreement then, my great plan for the Mediterranean would have been realised. I was dumbfounded when I was suddenly informed that Italy was to declare war on Greece. This was the reason for my sudden trip to Florence on 28 October 1940. The unfortunate initial outcome of Greece's entrance into the war encouraged the English to attack Libya with success. And then for the first time, General Franco appeared hesitant. Since then, all our endeavours to persuade Spain to enter the war as our ally have been proven fruitless.”

(From «GREECE 1940-41» by Hatzipateras & Fafalios)

A letter from Hitler to Mussolini dated 27 December 1944 which was found among Duce's personal papers at the time of his execution.

«...Το 1940 και τον Ιανουάριο του 1941 αποφάσισα να κλείσω την δυτική είσοδο στην Μεσόγειο. Για τον σκοπό αυτό, συναντήθηκα με τον Πρόεδρο της Ισπανικής Κυβέρνησης. Αν είχε επιτευχθεί τότε συμφωνία το μεγάλο μου σχέδιο για την Μεσόγειο θα είχε πραγματοποιηθεί. Έμεινα εμβρόντητος όταν πληροφορήθηκα ξαφνικά ότι η Ιταλία κήρυξε πόλεμο κατά της Ελλάδας. Αυτός ήταν ο λόγος του ξαφνικού ταξιδιού μου στην Φλωρεντία στις 28 Οκτωβρίου 1940. Η αρχική ατυχής έκβαση των επιχειρήσεων στην Ελλάδα ενθάρρυνε τους Άγγλους να επιτεθούν με επιτυχία στην Λιβύη. Και τότε για πρώτη φορά ο στρατηγός Φράνκο εμφανίστηκε διστακτικός. Έκτοτε όλες οι προσπάθειές μας να πείσουμε την Ισπανία να εισέλθει ως σύμμαχός μας στον πόλεμο απέβησαν άκαρπες.»

«The Battle for the Mediterranean» by Donald Macintyre:
«...Nevertheless – he writes, pag. 35 – the month of October saw a sudden quickening in the pace of events. On October 28th Mussolini took the step which was, in the long run, to be so fatal to the fortunes of the Axis, by declaring war on Greece...»

Αν η Ελλάδα δεν έλεγε ΟΧΙ το 1940

«Στον Ελληνικό στρατό ανήκει η τιμή για τις πρώτες μεγάλες νίκες στην ξηρά. Η ένδοξη αντίστασή του στις φασιστικές δυνάμεις δημιούργησε πλεονεκτήματα τα οποία μάς έδωσαν ήδη την δυνατότητα να τα εκμεταλλευτούμε...»

THE TIMES' 15 Ιανουαρίου 1941

«Η Ελλάδα μπορεί να είναι μικρή χώρα, αλλά απέδειξε ότι είναι μεγάλο Έθνος...»

Όταν η νίκη κερδηθεί οι Έλληνες θα είναι οι τιμημένοι φίλοι μας, που στάθηκαν στο πλευρό μας. Μια νέα Ελλάδα θα ανατείλει τότε για να είναι ο Ναός του Πνεύματος εκείνου που συγκλόνησε και θέρμανε τις καρδιές των ανθρώπων σ' ολόκληρο τον κόσμο...»

THE TIMES' 26 Απριλίου 1941

Arthur Greenwood, Υπουργός Άνευ Χαρτοφυλακίου
της Κυβέρνησης Τσώρτσιλ

«... τονίζω ότι η Ελλάδα έδωσε το παράδειγμα, το οποίο πρέπει όλοι να ακολουθήσουμε μέχρις ότου οι καταλυτές της ελευθερίας οδηγηθούν στην δίκαιη καταδίκη τους».

(Τελευταία παράγραφος από επιστολή του Προέδρου των ΗΠΑ Franklin D. Roosevelt στον πρεσβευτή της Ελλάδος στην Ουάσινγκτον με την ευκαιρία του εορτασμού της δεύτερης επέτειου του ΟΧΙ, στις 28/10/1942)

«...Ουδενμία χώρα επολέμησε τόσο γενναία κατά την διάρκεια του πολέμου εναντίον των Ιταλών και της συντριπτικής υπεροχής των Γερμανών, όσον η Ελλάς...»

1 Φεβρουαρίου 1946

E. Bevin, Υπουργός Εξωτερικών Μ. Βρετανίας
(Από Ομιλία του στο Συμβούλιο Ασφαλείας ΟΗΕ)

Δράση του Πολεμικού μας Ναυτικού μας στην κατεχόμενη Ελλάδα.

Την δράση του Ναυτικού στην υποδουλωμένη Ελλάδα κάλυψε κυρίως τους ακόλουθους τομείς:

- Διαφυγή του προσωπικού του Ναυτικού στη Μ.Α.
- Διοχέτευση πληροφοριών στους Συμμάχους.
- Μέριμνα των οικογενειών του προσωπικού του Ναυτικού που υπηρετούσε στην Μ.Α.

Οικονομική και ηθική αρωγή για τις οικογένειες που ζούσαν στην Ελλάδα και για τις διαφυγές προσωπικού στη Μ.Α. δόθηκαν πρόθυμα από τον κατοχικό Πρωθυπουργό στην Ελλάδα Ιωάννη Ράλλη, ως και από τις Ελληνικές Κυβερνήσεις της Μ.Α., με αποστολή χρυσών λιρών.

Το Αγγλικό Στρατηγείο εξήρε με έγγραφό του το εξαιρετικό θάρρος και την αφοσίωση προς το καθήκον, όσων εργάστηκαν στις οργανώσεις του Ναυτικού στην Ελλάδα.

Μεμονωμένοι άνδρες και Πολεμικά Πλοία στάλθηκαν κατά καιρούς την κατεχόμενη Ελλάδα για επιχειρήσεις, συγκέντρωση πληροφοριών μεταφορά ασυρμάτων και άλλου απαραίτητου υλικού ή εκτέλεση επιδρομών.

Ανεπιτυγείς απόπειρες διαφυγής στη Μέση Ανατολή

Κατά την ταυτόχρονη Γερμανική, Ιταλική και Βουλγαρική κατοχή της Ελλάδας από το 1941 μέχρι το 1944, αναπτύχθηκαν με κύρια Βάση τη Μ.Α. σημαντικές Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις (ΕΕΔ), που έφθασαν και υπερέβησαν συνολικά τους **20.000** άνδρες.

Η συμβολή αυτών των ΕΕΔ στο συμμαχικό αγώνα κατά του Άξονα υπήρξε **ουσιαστική**. Η επάνδρωση των εν λόγω ΕΕΔ έγινε με **εθελοντική** κυρίως κατάταξη Ελλήνων που διέφευγαν από την σκλαβωμένη πατρίδα και από εκείνους που ζούσαν στο εξωτερικό.

Όπως αναφέρει το Λεύκωμα Κ. Δοξιάδη, που κυκλοφόρησε το 1945, το σύνολο των Πολιτών που διέφυγαν από την υπόδουλη Ελλάδα προς Μ.Α. μεταξύ 1941-44, ανήλθε σε **45.000**, των δε Στρατιωτικών σε **15.000**. Πολλοί από αυτούς στελέχωσαν τις ΕΕΔ της Μ.Α.

Μερικοί από αυτούς που προσπάθησαν να διαφύγουν από την κατεχόμενη

Ελλάδα γιά να συνενωθούν με τις Ελληνικές Ε.Δ. της Μ.Α., δεν στάθηκαν τυχεροί. Τους συνέλαβαν οι Αρχές κατοχής, τους φυλάκισαν τους ανέκριναν με βασανιστήρια και μερικούς θανάτωσαν. Δεν λύγισαν και δεν απεκάλυψαν τις επιζητούμενες πληροφορίες. Άλλοι ναυάγησαν και πνίγηκαν, ενώ μερικοί υπέστησαν πολλές περιπέτειες, μετά από τις οποίες κατόρθωσαν τελικά να φθάσουν στη Μ.Α.

Όχι ιδιαίτερα γνωστές είναι λυπηρές περιπτώσεις μονίμων στελεχών των Ενόπλων μας Δυνάμεως που προσπαθώντας να διαφύγουν από την Ελλάδα στη Μ.Α. γιά να πολεμήσουν με τις εκεί Ελληνικές μάχιμες μονάδες, εμποδίστηκαν από ανταρτικές ομάδες του ΕΛΑΣ, που δρούσαν στα Ελληνικά βουνά. Είναι επίσης γεγονός, ότι γονείς πολλών στελεχών του Ναυτικού μας που υπηρετούσαν κατά την κατοχή στη Μ.Α. σφαγιαστήκαν κυρίως κατά το κομμουνιστικό κίνημα του Δεκεμβρίου 1944, επειδή τα παιδιά τους υπηρετούσαν στο Πολεμικό μας Ναυτικό.....και όχι στον ΕΛΑΣ.

By courtesy of the "Daily Express" and the Artist, Strube.

A characteristic report sent to «The Times» in London by their correspondent in Ankara on November 12, 1941:

«After reviewing the events of the last 16 months closely but surprisingly interrelated, one is tempted to conclude that an incident of comparatively little moment, which occurred in a small country – an emphatic «NO» uttered in the small hours of the morning by an elderly, ill, and already doomed Greek statesman – was the beginning of a train of events of supreme importance with far – reaching consequences affecting the greatest powers in Europe.»

«... Μετά από ανασκόπηση των γεγονότων που έλαβαν χώρα τους τελευταίους δεκαέξη μήνες, που είναι εκπληκτικά αλληλένδετα μεταξύ τους, καθένας αποκλίνει στο συμπέρασμα ότι ένα συμβάν σε μια συγκριτικά ανύποπτη στιγμή που συνέβη σε μια μικρή χώρα -ένα κατηγορηματικό ΟΧΙ, που ειπώθηκε τις πρώτες πρωινές ώρες από ένα ηλικιωμένο, άρρωστο και ήδη εξοφλημένο Έλληνα Πολιτικό- σημείωσε την αρχή μιας αλυσιδωτής σειράς γεγονότων ύψιστης σπουδαιότητας με απροσδιόριστες συνέπειες για την τύχη των μεγάλων δυνάμεων της Ευρώπης...».

A paragraph of an Order of the day, by the Commander of the gallant Australian Forces in the Middle East, General Blamy:

«The Greek nation refused to submit to Axis intimidation. Her efforts, combined with our own, have already destroyed one of the Axis associates as a military Power and have forced Germany to take over the destinies of Italy. It is not improbable that the action of that small but gallant nation will have marked the beginning of final disruption of National-Socialism.»

The Above prophecy was to come true later.

«DAILY TELEGRAPH» Λονδίνου - (1941)

«Η σύγχρονη Ελλάδα έχει καταστήσει όλους τους φιλελεύθερους λαούς οφειλέτες της. Από άποψη πλούτου και πληθυσμού την θεωρούσαν όλοι, μέχρι τώρα, μικρή χώρα. Σήμερα χάρη στο θάρρος και στην αρετή της αξίζει να αναγνωρισθεί ως Μεγάλη Δύναμη. Καμιά άλλη σελίδα της τρισέβδοξης Ελληνικής ιστορίας δεν προσδίδει μεγαλύτερη τιμή στο Ελληνικό όνομα.»

THE GREATNESS OF GREECE (Η ΜΕΓΑΛΟΣΥΝΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ):

Ο κ. Άρθουρ Γκρήνγουντ - Arthur Greenwood, - υπουργός άνευ χαρτοφυλακίου, μιλώντας, ως κύριος προσκεκλημένος, χθες σε γεύμα στο Ινστιτούτο Μηχανολόγων Μηχανικών στο ξενοδοχείο Ντότσεστερ, είπε ότι:

«Ο ρόλος που έπαιξαν οι Έλληνες Σύμμαχοί μας σ' αυτόν τον ανελέητο αγώνα για την Ελευθερία και την ασφάλεια του κόσμου θα επιζήσει όσο θα υπάρχουν άνθρωποι που αγαπούν αυτή την Ελευθερία και εκτιμούν το ανθρώπινο θάρρος.

Η Ελλάδα μπορεί να είναι μια μικρή χώρα αλλά απέδειξε ότι είναι ένα μεγάλο Έθνος. Όταν η νίκη κερδηθεί οι Έλληνες θα είναι οι τιμημένοι φίλοι μας που στάθηκαν στο πλευρό μας. Και τότε μια νέα Ελλάδα θα ανατείλει για να είναι ο Ναός του πνεύματος εκείνου που συγκλόνησε και ενθάρρυνε τις καρδιές των ανθρώπων σ' όλο το κόσμο!...».

Ντοκουμέντο Η.Π.Α. - Ο Τρίτος λόγος

Ο Albert Karry (or Carry) - Αλβέρτος Κάρι ειδικός βοηθός του Προέδρου της Επιτροπής Πολεμικής Παραγωγής των Η.Π.Α. κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο Ντόναλτ Νέλσον (Donald Nelson), εξέθεσε μεταπολεμικά σε άρθρο του στις Εφημερίδες των Η.Π.Α., τους λόγους για τους οποίους ηττήθηκε ο Άξονας. Ήσαν 5 (πέντε). Ο τρίτος ήταν το Ελληνικό ΟΧΙ.

Εδώ θα τον αντιγράψουμε όπως ακριβώς δημοσιεύτηκε σε μετάφραση στο περιοδικό «ΑΕΡΑ», ημετεπίσημο συμμαχικό όργανο του στρατηγείου του Καίρου και της εξόριστης Ελληνικής Κυβέρνησης μέχρι τέλους του 1945. Στην Χριστουγεννιάτικη έκδοση 1945.

«ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ: ΑΕΡΑ - Χριστουγεννιάτικη Έκδοση 1945 - ΚΑΪΡΟ

Τρίτο σφάλμα: Η επίθεση κατά της Ελλάδος εστοίχισε στους Ναζί την απώλεια της Αφρικής.

Ραδιοφωνικός Σταθμός Μόσχας, 25 Μαρτίου 1942

«Έλληνες! Επολεμήσατε άοπλοι εναντίον πάνοπλων και ενικήσατε! Επολεμήσατε μικροί εναντίον μεγάλων και επικρατήσατε! Δεν ήταν δυνατό να γίνει άλλως, διότι είσθε Έλληνες! Ως Ρώσοι εκερδίσασαμε χάριν εις την θυσίαν σας χρόνον διά να αμυνθώμεν. Σας ευγνωμονούμε!»

Συγκρότηση Ελληνικού Στρατού Ξηράς στη Μέση Ανατολή (Μ.Α.)

Η Ελληνική εποποιία των πολέμων 1940-1941 εναντίον των Ιταλών και των Γερμανών έληξε στην ηπειρωτική Ελλάδα στις 20 Απριλίου 1941. Οι Γερμανοί εισήλθαν στην Αθήνα στις 27 Απριλίου 1941, ενώ στη συνέχεια κατέλαβαν, σε συνεργασία με τους Ιταλούς, την υπόλοιπη ηπειρωτική Ελλάδα και μέχρι τις 8 Μαΐου τις νήσους του Αιγαίου και του Ιονίου Πελάγους, εκτός από την Κρήτη, η οποία μετά ηρωική άμυνα κατελήφθη 31 Μαΐου 1941.

Η Ελλάδα, παρά το ότι υπέκυψε στρατιωτικά σε δύο πανίσχυρες Δυνάμεις του Άξονα, διατήρησε αμείωτη την απόφαση της να συνεχίσει τον αγώνα. Έτσι, ο Βασιλιάς Γεώργιος Β' και η Κυβέρνηση, με επικεφαλής τον Πρωθυπουργό Εμμανουήλ Τσουδερό, λίγες ημέρες πριν από την κατάληψη της Αθήνας, αναχώρησαν για το σκοπό αυτό στην Κρήτη. Οι στρατιωτικές δυνάμεις που μεταφέρθηκαν στην Κρήτη δεν ήταν αρκετές και αξιόμαχες σε τέτοιο βαθμό, ώστε να αντιμετωπίσουν την αναμενόμενη Γερμανική επίθεση. Παράλληλα, τα τμήματα του Βρετανικού Εκστρατευτικού Σώματος, που μέχρι τα τέλη Απριλίου έφθασαν στην Κρήτη από τις νότιες και ανατολικές ακτές της ηπειρωτικής Ελλάδας, είχαν χαλαρούς οργανικούς δεσμούς και ήταν ατελώς εξοπλισμένα. Επίσης, ελάχιστες ήταν και οι Βρετανικές δυνάμεις που είχαν σταλεί εκεί από τη Μέση Ανατολή, ενώ η αεροπορική κάλυψη της νήσου ήταν κυριολεκτικά ανύπαρκτη.

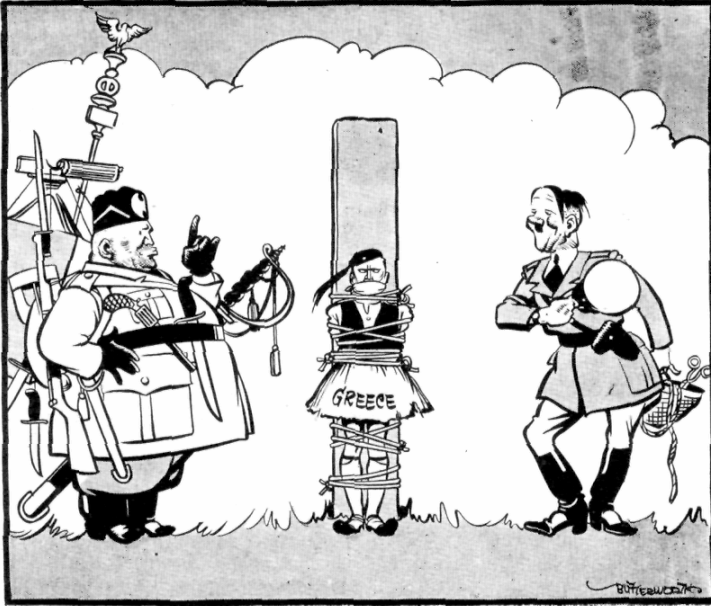
Η Ελληνική Κυβέρνηση, αφότου εγκαταστάθηκε στην Κρήτη, αντιμετώπιζε το σοβαρό ενδεχόμενο καταλήψεως της νήσου από τους Γερμανούς, γιατί δεν υπήρχαν ούτε υποτυπώδη οχυρωματικά έργα σ' αυτήν, ενώ οι μικρές και ανεπαρκώς εξοπλισμένες συμμαχικές και Ελληνικές δυνάμεις, ήταν αδύνατο να ενισχυθούν ή να υποστηριχθούν αποτελεσματικά. Για το λόγο αυτόν πρότεινε από τις αρχές Μαΐου 1941 στη Βρετανική Κυβέρνηση, διαμέσου του πρέσβη της Σερ Μάικλ Πάλαιρετ, να προβλεφθεί η μεταφορά της στην **Κύπρο**, σε περίπτωση δυσμενούς εξελίξεως της καταστάσεως στην Κρήτη. Στο υπόμνημα που υπέβαλε προς τη Βρετανική Κυβέρνηση ο Έλληνας Πρωθυπουργός τόνιζε ότι μια τέτοια ενέργεια, όπως η εγκατάσταση της Ελληνικής Κυβερνήσεως στην Κύπρο, ανάμεσα σε Ελληνικό πληθυσμό, θα τόνωνε την υπεράνθρωπη προσπάθεια που κατέβαλε το Έθνος για την υπεράσπιση της συμμαχικής υποθέσεως, αφού θα είχε μια ένδειξη ότι εκτιμάται η θυσία του και ότι, σε κατάλληλο χρόνο, θα δικαιώνονταν τα εθνικά του αιτήματα.

Ο Άγγλος Πρέσβης υποσχέθηκε να διαβιβάσει το υπόμνημα στην κυβέρνηση του και μετά από λίγες ημέρες απάντησε ότι δεν μπορούσε προς το παρόν να συζητηθεί η υπόθεση της Κύπρου, με το επιχείρημα ότι η Βρετανία δεν ήθελε να δώσει στους Γερμανούς την αφορμή να εκστρατεύσουν εναντίον της Μεγαλονήσου και να δημιουργήσουν, με αυτόν τον τρόπο περιπέτεια, που οι Άγγλοι δεν επιθυμούσαν(!)

Η μεταφορά της Ελληνικής Κυβερνήσεως στην Αίγυπτο δεν σήμανε και τη διακοπή κάθε αντιστάσεως εναντίον του κατακτητή στο εθνικό έδαφος. Αντίθετα, άρχισε αμέσως να αναπτύσσεται στα βουνά και στις πόλεις της κατεχόμενης Ελλάδας, από οργανωμένες ομάδες πατριωτών, κίνημα εθνικής αντιστάσεως, που με το χρόνο γιγαντώθηκε και συνέχισε σ' όλη την κατοχική περίοδο, με κάθε τρόπο, τον ανελέητο πόλεμο φθοράς εναντίον του κατακτητή, γράφοντας ένα ένδοξο έπος για τη νεότερη ιστορία μας.

Η Ελληνική Κυβέρνηση, κατά την άφιξη της στην Αίγυπτο, αντιμετώπισε μια πάρα πολύ δύσκολη κατάσταση. **Στη Δυτική Αφρικανική Έρημο, οι δυνάμεις του Άξονα, μετά την επίθεση που είχαν εξαπολύσει την άνοιξη του 1941, ανακτούσαν αλματωδώς το έδαφος που είχαν χάσει στη διάρκεια του χειμώνα του 1940-41 και απειλούσαν και αυτά ακόμη τα σύνορα της Αιγύπτου.** Σφοδροί αεροπορικοί βομβαρδισμοί είχαν αρχίσει εναντίον της Αλεξάνδρειας, του λιμένα της και της περιοχής του Σουέζ. Οι Σύμμαχοι δεν διέθεταν αρκετά στρατεύματα για αποτελεσματική αντίσταση και υπήρχε φόβος, την περίοδο εκείνη, για την τύχη και αυτής της Αλεξάνδρειας. Επίσης, η κατάσταση στις περιοχές Λιβάνου, Συρίας, Ιράκ και Ιράν, ακόμη και της Τουρκίας, που τηρούσε επαμφοτερίζουσα στάση, με την ιδιότυπη ουδετερότητα της, παρουσιαζόταν εξαιρετικά επικίνδυνη. Κάτω από τις συνθήκες αυτές, οι Βρετανοί, για την αντιμετώπιση της καταστάσεως, έπαιρναν εξαιρετικά μέτρα, οχυρώνοντας την περιοχή Αλεξάνδρειας και στέλλοντας κάθε δυνατή ενίσχυση στη Δυτική Έρημο, για την συγκράτηση της Γερμανικής προελάσεως, ενώ **παράλληλα μελετούσαν ακόμη και την εκκένωση της Ανατολικής Μεσογείου.**

Τη δύσκολη στρατιωτική κατάσταση, την οποία αντιμετώπισε η Ελληνική Κυβέρνηση από την αρχή της εγκαταστάσεως της στο Κάιρο, ήλθε να επιτείνει και η **αρνητική πολιτική στάση της Αιγυπτιακής Κυβερνήσεως.** Ο Πρωθυπουργός της Αιγύπτου Σίρι Πασάς, φιλοϊταλικών, μάλλον, διαθέσεων, καθώς και ο Βασιλιάς Φαρούκ, ακολουθώντας πολιτική ουδετερότητας, **είδαν με φανερή δυσαρέσκεια την άφιξη της Ελληνικής Κυβερνήσεως.** Ο Αιγύπτιος Πρωθυπουργός συναντήθηκε

"Thanks, Adolf! I think I can manage him now"

By courtesy of the "Manchester Daily Dispatch" and the Artist, Butterworth.

Ευχαριστώ Αδόλφο! Τώρα μπορώ και μόνος!

CÆSAR'S ENTRY INTO ATHENS

By courtesy of "Great Britain and the East" and the Artist, Kem.

Η είσοδος του Καίσαρα στην Αθήνα

εντελώς τυπικά με τον Έλληνα ομόλογο του, ενώ ο Βασιλιάς Φαρούκ απέφυγε να απαντήσει σε ιδιόγραφη επιστολή του Βασιλιά Γεωργίου, με την οποία τον ευχαριστούσε για τη φιλοξενία που παρείχε σ' αυτόν και στην κυβέρνηση του. **Λόγω αυτής της Αιγυπτιακής στάσεως, ο Βασιλιάς Γεώργιος και η Ελληνική Κυβέρνηση αναγκάστηκαν, στις 27 Ιουνίου 1941, ένα περίπου μήνα μετά την εγκατάστασή τους στο Κάιρο, να εγκαταλείψουν το Αιγυπτιακό έδαφος. Αφού πέρασαν από τη Νότια Αφρική, όπου παρέμειναν ενάμιση περίπου μήνα ως φιλοξενούμενοι της Νοτιοαφρικανικής Ενώσεως, έφθασαν ατμοπλοϊκώς στις 22 Σεπτεμβρίου στο Λίβερπουλ και στη συνέχεια στο Λονδίνο, όπου εγκαταστάθηκαν μαζί με τις άλλες συμμαχικές κυβερνήσεις που είχαν καταφύγει εκεί. Στο Κάιρο παρέμειναν μόνο οι Υπουργοί των τριών Πολεμικών Υπουργείων, Στρατιωτικών, Ναυτικών και Αεροπορίας.**

Συγκρότηση Ελληνικών Μαχίμων Μονάδων Στρατού Μ.Α.

Με την εγκατάστασή τους στο Κάιρο, η Ελληνική Κυβέρνηση βρήκε στην Αίγυπτο τα πρώτα στοιχεία που θα αποτελούσαν στη συνέχεια τον πυρήνα και τη βάση για την ανάπτυξη του Ελληνικού Στρατού Μέσης Ανατολής. Τα στοιχεία αυτά ήταν, κατά κύριο λόγο, η «**Φάλαγξ Ελλήνων Αιγύπτου**» (ΦΕΑ) και ένα τάγμα Πεζικού, το οποίο είχε συγκροτηθεί στην Αλεξάνδρεια από στρατεύσιμους και εθελοντές Έλληνες της Αιγύπτου, με την ονομασία «**Δωδεκανησιακό Τάγμα**», Ακόμη υπήρχαν:

- Τρία συνεργεία περισυλλογής και επισκευής οχημάτων και πυροβόλων που προέρχονταν από λάφυρα, τα οποία, είχαν επανδρωθεί από Έλληνες της Αιγύπτου.
- Ένα απόσπασμα από εκατόν δέκα ιππείς που είχαν σταλεί ενωρίτερα από την Ελλάδα στην Αίγυπτο για την παραλαβή ίππων, για τις ανάγκες του μαχόμενου τότε Ελληνικού Στρατού και τέλος
- Ένα απόσπασμα είκοσι πέντε οπλιτών παλαιών κλάσεων που είχαν φθάσει στη χώρα αυτή ως συνοδοί Ιταλών αιχμαλώτων.

Μια πολύ σημαντική ενίσχυση του Ελληνικού Στρατού Μ.Α., απετέλεσαν τα τμήματα της Ελληνικής Ταξιαρχίας Έβρου, τα οποία μετά την εισβολή των Γερμανών, που απέκοψε την Ταξιαρχία στη Θράκη, κατέφυγαν σε Τουρκικό έδαφος, όπως προέβλεπαν τα τότε επιτελικά Σχέδια. Οι Τουρκικές Αρχές αφοπλίσαν την Ταξιαρχία, μόλις πέρασε τα σύνορα και ο Διοικητής της Υποστράτηγος Ι. Ζήσης, προτίμησε να αυτοκτονήσει, παρά να παραδώσει το όπλο του. Μετά από πολλές αναβολές και δυσκολίες, οι Τουρκικές Αρχές επέτρεψαν την μεταφορά της Ταξιαρχίας στην Αίγυπτο, όπου τον Ιούνιο 1941 έφθασαν συνολικά περί τους 1650

By courtesy of the "Daily Express" and the Artist, Strube.

άνδρες. Ο εκ μέρους των Βρετανών εξοπλισμός των ανδρών του Ελληνικού Στρατού Μ.Α. υπήρξε δυσχερέστατος, λόγω ελλείψεως οπλισμού. Έτσι αρχικά αποφασίστηκε να χρησιμοποιηθούν Ιταλικά όπλα, προερχόμενα από λάφυρα.

Στα μέσα περίπου Ιανουαρίου 1942 αποφασίστηκε από την Ελληνική Κυβέρνηση, να πραγματοποιηθεί στο τρίτο δεκαήμερο του Φεβρουαρίου 1942 η πρόσκληση έξι ηλικιών (1935-1939 και 1942) Ελλήνων τις Αιγύπτου, η οποία είχε ήδη σχεδιασθεί. Με την ίδια απόφαση καθορίστηκαν και τα ποσοστά κατανομής των στρατευσίμων αυτών τις τρεις Κλάδους των Ενόπλων Δυνάμεων (Στρατός, Ναυτικό, Αεροπορία). Παρά τις προσπάθειες τις εχθρικής προπαγάνδας, η επιστράτευση πρέπει να θεωρηθεί ότι πέτυχε, εάν ληφθούν υπόψη και οι ατέλειες που παρουσίαζαν οι Στρατολογικοί Κατάλογοι (θανόντες, διπλογραμμμένοι κ.ά.), αφού έφθασε σε ποσοστό **93%** περίπου. Από τις 4.850 υπόχρεους στρατεύσεως παρουσιάστηκαν οι 3.704, ενώ πήραν αναβολή οι 208. Από τις που παρουσιάστηκαν μετά την αφαίρεση των ανικάνων και αυτών που έτυχαν αναβολής, κατατάχθηκαν 1.784 στο Στρατό Ξηράς, 521 στο Ναυτικό και 621 στην Αεροπορία. Στο Στρατό Ξηράς κατατάχθηκαν τις και 162 βοηθητικοί.

Παράλληλα με την κατάταξη των παραπάνω κλάσεων Ελλήνων Αιγυπτιωτών, συνεχίστηκε και η άφιξη αξιωματικών και οπλιτών που διέφευγαν κάθε τρόπο από την Ελλάδα. Έτσι, η δύναμη του συγκροτούμενου Ελληνικού Στρατού Μέσης Ανατολής, **έφθασε, στα τέλη Μαΐου 1942, τις 908 αξιωματικούς 10.821 οπλίτες, ήτοι συνολικά περί τους 12.000 άνδρες.**

Μέχρι το καλοκαίρι του 1942 είχαν συγκεντρωθεί στη Μέση Ανατολή πολλοί αξιωματικοί, περισσότεροι από όσους ήταν απαραίτητοι για να στελεχώσουν τις συγκροτούμενες μονάδες του Ελληνικού Στρατού, τα επιτελεία και τις άλλες στρατιωτικές υπηρεσίες. Πολλοί από τους αξιωματικούς αυτούς βρίσκονταν στη Μέση Ανατολή χωρίς καμιά υπηρεσιακή απασχόληση, παρά την επιθυμία τους να συμμετάσχουν ενεργά στον αγώνα που έκανε το Έθνος στο πλευρό των Συμμάχων εναντίον του Άξονα. Έτσι συγκροτήθηκε από αυτούς ο «**Ιερός Λόχος**», στον οποίον υπηρέτησαν εθελοντικά αξιωματικοί ως απλοί στρατιώτες.

Για την κάλυψη των αναγκών στη διοίκηση των Ελληνικών στρατιωτικών δυνάμεων της Μ.Α., δημιουργήθηκε το 1942 από την Ελληνική Κυβέρνηση κατευθυντήριο όργανο υπό την επωνυμία «**Αρχηγείο Βασιλικού Στρατού Μέσης Ανατολής**» (ΑΒΕΣΜΑ). Παράλληλα αποφασίστηκε η διάλυση της ΦΕΑ και η μετονομασία του

«... Δεν μπορούμε να λομονήσουμε τι οφείλουμε στους Έλληνες. Ήσαν ο πρώτος λαός στην Ευρώπη, που όχι μόνο αντιστάθηκε στους επιδρομείς, αλλά, επίσης, τους εξεδίωξε από την χώρα του και τους καταδίωξε μέσω μιας άλλης. Οφείλουμε στους Έλληνες ένα πολύ μεγάλο χρέος γιατί υπήρξαν οι πρώτοι που τρύπησαν την πομφόλυγα περί αήθητου των Ιταλών και με το να το πράξουν μας έδωσαν την ευκαιρία να συνεχίσουμε το καλόν έργο...».

CYRIL FALLS

(Άγγλος συγγραφέας και σχολιαστής. Ομιλία του από το BBC 15.2.1941)

***Παραθέτουμε μερικά, από το κεφάλαιο «Ο Ελληνοϊταλικός πόλεμος αρχίζει» του Raymond Cartier:**

«... Ένα τελευταίο γεγονός, έμελλε να κάνει τον Οκτώβριο του 1940, έναν από τους μοιραίους μήνες του πολέμου, έναν από τους μήνες που έδωσαν καινούργια τροπή, στον πόλεμο. Στην Αλβανία ο πόλεμος είναι φρικαλέος. Ο χειμώνας είναι φοβερός. Οι Ιταλοί δεν είναι καλά ντυμένοι, αλλά οι Έλληνες είναι γυμνοί. Τα όπλα τους είναι γαλλικής και γερμανικής κατασκευής και η αντικατάσταση των πολεμοφοδίων συναντά ανυπέρβλητες δυσκολίες. Οι Άγγλοι μέχρι τέλους του έτους στέλνουν 180.000 ζεύγη άρβυλα, 300.000 ζεύγη κάλτσες, 200.000 κλινοσκεπάσματα. Στέλνουν, επίσης, με διοικητή τον αντισμήναρχο ντ' Αλμπιτάκ μια μικρή αεροπορική δύναμη, 39 καταδιωκτικά και 18 βομβαρδιστικά, που περνούν κατευθείαν από την άμμο της Σαχάρας στις χιονοθύελλες της Ηπείρου. Η βοήθεια αυτή δεν εμποδίζει να μετρούνται σε χιλιάδες τα κρυσπαγήματα που παθαίνουν οι Έλληνες και να χαλαρώνεται ο πόλεμος από έλλειψη εφοδίων. Ο αρχιστράτηγος με τα λομπερά μάτια, που διοικεί τον Ελληνικό στρατό, ο Αλέξανδρος Παπάγος, συνεχίζει την επιθετική τακτική του. Οι δυνάμεις του δεν υπερβαίνουν τις 13 μεραρχίες εναντίον των οποίων οι Ιταλοί παρατάσσουν 21, από τις οποίες μία θεωρακωμένη. Παρ' όλα αυτά επιμένει να θέλει να καταλάβει την Αυλώνα και τα Τίρανα και με την βοήθεια των ανυπότακτων ορεινών πληθυσμών ελπίζει να διώξει τους Ιταλούς από την Αλβανία, μάλις οι καιρικές συνθήκες το επιτρέψουν. Η βιασύνη των Ελλήνων να ξεμπερδέψουν με τους Ιταλούς, εξηγείται με την γερμανική απειλή, που νοιάθουν να μεγαλάνει στο δεξιό πλευρό τους...»

Έτσι οι Ελληνικές νίκες είναι εύθραυστες, όπως και η ίδια η Ελλάδα. Ένας λαός 7 εκατομμυρίων μόνος του σε πόλεμο εναντίον μιας αλόκληρης ηπείρου! Ο αυθέντης αυτής της ηπείρου δεν μπορεί να αφήσει να ηττηθεί ο κυριότερος σύμμαχός του...».

«NEW YORK TIMES» - (28 Νοεμβρίου 1940)

«Οι Έλληνες πέτυχαν την πρώτη πραγματική ήττα στις στρατιωτικές δυνάμεις του Άξονα στην Ξηρά. Ακόμη και αν η Ελλάδα συντριβόταν αύριο, η στρατιωτική συμβολή της θα έμενε αμείωτη. Δόξα της νεώτερης Ελλάδας θα παραμένει ότι διάλυσε το μύθο για το αήθητο των δυνάμεων του Άξονα!».

«*Δωδεκανησιακού Τάγματος*» σε «*Πρώτο Τάγμα Ελλήνων Αιγύπτου*», το οποίο αργότερα μετονομάστηκε σε «*Πρώτο Τάγμα Πεζικού*». Επακολούθησε η συγκρότηση Δευτέρου και Τρίτου Τάγματος Πεζικού και Μοίρας Πεδινού Πυροβολικού και στη συνέχεια η συγκρότηση της «*Πρώτης Ελληνικής Ταξιαρχίας*».

Για περαιτέρω συμπλήρωση υφιστάμενων ελλείψεων προσωπικού και προώθηση της οργανώσεως της Δεύτερης Ελληνικής Ταξιαρχίας, αποφασίσθηκε, η πρόσκληση υπό τα όπλα των Ελλήνων της Αιγύπτου των κλάσεων 1932-1934. Με την προκήρυξη, που εκδόθηκε στις 15 Σεπτεμβρίου 1942, καθορίσθηκε ως χρονική περίοδος κατατάξεως το διάστημα 5-13 Οκτωβρίου 1942. Η επιστράτευση αυτή πραγματοποιήθηκε κανονικά και απέδωσε ικανοποιητικά. Έτσι, από τους 1.350 που περιλαμβάνονταν στους στρατολογικούς καταλόγους παρουσιάσθηκαν οι 959, από τους οποίους κρίθηκαν ικανοί οι 525 και βοηθητικοί οι 60, ενώ οι υπόλοιποι έτυχαν αναστολής ή αναβολής κατατάξεως ή κρίθηκαν ανίκανοι. Απ' αυτούς κατατάχθηκαν 455 και κατανεμήθηκαν στο Στρατό Ήραρας, στο Ναυτικό και στην Αεροπορία.

Από τις πρώτους μήνες που άρχισε η προσπάθεια συγκροτήσεως Ελληνικού Στρατού στη Μέση Ανατολή, διαπιστώθηκε ότι η σοβαρότερη πηγή, από την οποία θα μπορούσε να αντληθεί έμπυχο υλικό, ήταν η κατεχόμενη Ελλάδα. Για το σκοπό αυτόν αποφασίσθηκε να οργανωθεί σύστημα διαφυγής στρατευσίμων από την Ελλάδα δια μέσου κατάλληλων κέντρων που θα δημιουργούνταν στην Τουρκία και στην Ελλάδα και τα οποία θα λειτουργούσαν με την καθοδήγηση του Ελληνικού Κυβερνητικού Κέντρου στο Κάιρο. Το έργο αυτό ανατέθηκε στην Υπηρεσία Πληροφοριών Ελληνικής Προπαγάνδας (ΥΠΕΠ), που συστάθηκε τον Αύγουστο του 1941. Η αποστολή που δόθηκε στην ΥΠΕΠ ήταν η συγκέντρωση και ο έλεγχος κάθε είδους πληροφορίας, η οργάνωση διαφυγών, η άσκηση προπαγάνδας, κατασκοπείας και αντικατασκοπίας και γενικότερα ο χειρισμός θεμάτων «*Μυστικών Υπηρεσιών*». Η διεύθυνση τις ΥΠΕΠ ανατέθηκε στον Αρχιπλοίαρχο του Πολεμικού Ναυτικού Παναγιώτη Κώνστα και έδρα τις ορίσθηκε το Κάιρο.

Μέσα στο πρώτο τρίμηνο από τη σύστασή της, η ΥΠΕΠ κατόρθωσε να διασυνδεθεί με δίκτυα πληροφοριών που δρούσαν στην κατεχόμενη Ελλάδα και να εγκαταστήσει Γραφεία και Κέντρα Πληροφοριών τις κυριότερες περιοχές από τα βόρεια Ελληνικά σύνορα μέχρι Τουρκίας, Συρίας, Λιβάνου, Παλαιστίνης, Αιγύπτου και των συνόρων τις Λιβύης. Επικεφαλής των Γραφείων Πληροφοριών ορίσθηκαν αξιωματικοί

ITALIANS LOSE 30,000 IN VAIN OFFENSIVE

From Our Special Correspondent, CHRISTOPHER BUCKLEY
ATHENS, Friday.

Every day the Greeks hold out against the furious Italian assaults is a day gained towards the disintegration of Italy.

It is considered here that Mussolini has embarked on a big gamble in publicly visiting the front and therefore to some extent in accepting responsibility for the offensive.

The Duce, who has been at Tirana since yesterday, is expected to return to Rome tomorrow. He will certainly not be able to announce Italian victories in Albania, where, according to the latest news received from the front, the battle is still raging on a front of 17 miles, with the Italians repeatedly and violently attacking and throwing into the battle troops recently brought from Italy.

But they have achieved absolutely nothing and made no progress whatever, says the Greek Press Ministry to-night. On the contrary, at many points the Greek troops not only repulsed the enemy attacks but counter-attacked themselves, giving no respite to the retreating Italians, who not only lost some of their forward positions but were also driven far beyond their lines.

FIVE DIVISIONS DISORGANISED

The Press Ministry statement added that five Italian divisions—about 60,000 men—have been completely disorganised in the recent fighting on the Albanian front, and half of their men have been put out of action.

The Italian attacks are intended to serve a fourfold purpose:

To vindicate Mussolini's promise of better things in the spring;

To recover mountain strongholds which have been lost to the Greeks recently and which had been believed to be impregnable, as they had been strongly fortified by hundreds of skilled labourers specially imported from Italy;

To attract the maximum Greek force to the Albanian front rather than elsewhere, and to distract public attention from the Abyssinian collapse.

The latest reports suggest that no means have been exactly estimated, attacks by day, attacks by night, attacks after heavy artillery preparation, and attacks without it, the forcing of regular troops to fight by Blackshirts, and, the despatch, as recently, of Blackshirts to the front line.

The number of Italian divisions engaged can not be exactly estimated, but it is not less than five. The Julia, Cagliari, Poullia, Pinerolle and Pusteria divisions are certainly in the battle.

One reason for the failure of the Italians is that the Greek attacks of the preceding days almost certainly compelled the Italians to launch their spring offensive prematurely.

A thousand Italian prisoners arrived yesterday at Piræus by sea. As the whole column marched through the city they showed no signs of distress but were only singing popular songs, including one satirising Mussolini—"Corrido Mus-

IF INVADERS COME

ISSUE OF BOOKLET NEXT WEEK

By Our Political Correspondent

The Post Office will begin next week distribution of some 20,000,000 copies of the Government's new "If the Invader Comes" pamphlet. In simple question and answer form it gives the general public full advice on what to do in the event of invasion. Its chief general instruction will be: "Stay put and carry on." It will be made clear that while everyone should avoid all unnecessary travel and unorganised excursions it is the duty of workers to carry on as usual until given other orders.

The pamphlet's advice will apply to the whole country. Special and more detailed instructions to people in areas actually affected by invasion have also been prepared, but these will not be issued until and until the occasion arises.

Mr. Churchill himself has taken an active part in the preparation of the pamphlet in the production of which all the Service Chiefs and the heads of many Whitehall departments have co-operated. The instructions are fuller and have been more carefully worked out than those issued last summer.

Ways in which civilians can assist the authorities and hamper the enemy will be suggested. Among the latter are the immobilising of cars and bicycles, hiding traps and food, and a refusal to give information.

At the same time the public will be urged to co-operate to the fullest extent with the military authorities and the Home Guard, especially in supplying information about enemy movements or any suspicious incidents.

ITALIANS LOSE 14 PLANES ALBANIAN BATTLE

The following R.A.F. Middle East communiqué was issued yesterday:

ALBANIA.—During an offensive patrol in the Tepelini-Klisura area on Thursday fighter aircraft of the R.A.F. encountered a formation of enemy bombers escorted by more than 50 fighters. Although greatly outnumbered, our fighters immediately attacked the enemy and shot 14 fighters down. A number of others were severely damaged. We lost no aircraft.

On Wednesday night our bombers attacked the Valona area by air and Sasano Island. Considerable damage was caused to buildings and to the aerodrome.

TRIPOLITANIA.—The naval basin and the main quay at Tripoli were

Στρατού, Ναυτικού, Αεροπορίας και Λιμενικού Σώματος ή και κατά τόπους διπλωματικοί υπάλληλοι, με αποστολή τη συλλογή κάθε χρήσιμης πληροφορίας περί του εχθρού και των φίλιων δυνάμεων και την ενημέρωση τις Κεντρικής Διευθύνσεως Μυστικών Υπηρεσιών στο Κάιρο.

Παράλληλα με την οργάνωση των δικτύων πληροφοριών και κατασκοπείας, η ΥΠΕΠ ασχολήθηκε με την οργάνωση διαφυγών από την κατεχόμενη Ελλάδα τις την Αίγυπτο, ομάδων αξιωματικών και οπλιτών ή ιδιωτών, που διώκονταν από τις Αρχές Κατοχής, καθώς και Άγγλων στρατιωτικών του Βρετανικού Εκστρατευτικού Σώματος που παρέμειναν στην Ελλάδα, μετά την κατάληψη τις από τις Γερμανούς. Τα σχέδια αυτά τις ΥΠΕΠ, στα οποία υπήρχαν και προβλέψεις για τη διάθεση μεταφορικών μέσων, συντονίστηκαν και ενσωματώθηκαν με εκείνα που διέθεταν στο μεταξύ τα δίκτυα διαφυγής των Ελληνικών αντιστασιακών οργανώσεων από την αρχή τις Κατοχής ώστε, μέχρι το φθινόπωρο του 1941, να αναπτυχθούν πλήρως τα πέντε κυριότερα απ' αυτά. Με στολίσκο σαράντα περίπου πετρελαιοκίνητων και ιστιοφόρων σκαφών, η ΥΠΕΠ κατόρθωσε να φυγαδεύσει περίπου οκτακόσιους Άγγλους και το μεγαλύτερο μέρος τις Μεραρχίας Κρήτης, από ερημικούς ορμίσκους του Λακωνικού κόλπου τις το ακρωτήριο Σπάθα, στα βορειοδυτικά τις Κρήτης. Παρά ταύτα, η συνολική δραστηριότητα τις ΥΠΕΠ δεν ανταποκρίθηκε απόλυτα τις προσδοκίες τις Ελληνικής Κυβερνήσεως, ειδικότερα στον τομέα του συντονισμού, ελέγχου και επιλογής των κατάλληλων αξιωματικών για φυγάδευση στη Μέση Ανατολή, ώστε να καλύπτονται οι πραγματικές ανάγκες του συγκροτούμενου εκεί Ελληνικού Στρατού. Ταυτόχρονα, παρουσιάσθηκαν περιπτώσεις και τάσεις ανεξάρτητης και ανεξέλεγκτης δράσεως σε θέματα κατασκοπείας και παρακολουθήσεων. Έτσι, ο Πρόεδρος τις Κυβερνήσεως Εμμανουήλ Τσουδερός, μόλις επέστρεψε στο Κάιρο από το Λονδίνο, το Μάρτιο του 1942, διέταξε την κατάργηση της.

Η Ελληνοβρετανική Στρατιωτική Συμφωνία του 1942

Η Ελληνική Κυβέρνηση, από τις πρώτες ημέρες τις εγκαταστάσεως τις στο Λονδίνο και με αφορμή την έναρξη τις Διασυμμαχικής Διασκέψεως για την αποδοχή τις «*Δηλώσεως του Ατλαντικού*», βρήκε την ευκαιρία να θίξει τα εθνικά ζητήματα τις χώρας και τη στρατιωτική συνεργασία Ελλάδας-Μεγάλης Βρετανίας, κατά και μετά τον πόλεμο. Οι εκπρόσωποι τις τις Μεγάλης Βρετανίας είχαν τη γνώμη ότι καμιά συμφωνία δεν έπρεπε να γίνει τότε, για τις μετά τον πόλεμο σχέσεις των δύο χωρών. Για το θέμα

Οι Έλληνες στις Θερμοπύλες!

THE GREEKS IN THE PASS

*Reproduced by permission of the
Proprietors of "Punch."*

αυτό, ο Πρωθυπουργός τις Μεγάλης Βρετανίας Ουίνστον Τσώρτσιλ, δήλωσε, σε απάντηση σχετικής κρούσεως, ότι: *«Τώρα κάνουμε πόλεμο τον οποίο πρέπει να κερδίσουμε, γιατί αν δεν τον κερδίσουμε κανείς τις δεν θα μείνει. Ο πόλεμος θα διαρκέσει μερικά χρόνια. Μετά τη νίκη θα πάρουμε αποφάσεις, για τα προβλήματα που ενδιαφέρουν κάθε σύμμαχο. Τώρα είμαστε αποφασισμένοι να τις προσφέρουμε την υλική βοήθεια τις και τις υπηρεσίες τις για να οργανώσετε στρατό μέχρι δύο Ταξιαρχίες και για την αναδιοργάνωση του Ναυτικού και τις Αεροπορίας»*. Μετά τις δηλώσεις αυτές παραμερίστηκαν τα εθνικά θέματα και οι συζητήσεις περιορίστηκαν μόνο σε ό,τι αφορούσε τη συνδρομή που θα μπορούσε να δώσει η Μεγάλη Βρετανία στην Ελλάδα για την οργάνωση στρατού στη Μέση Ανατολή. Έτσι, ο Βρετανός Πρωθυπουργός ζήτησε να του υποβληθεί υπόμνημα, που θα καθόριζε το απαραίτητο πολεμικό υλικό για την αναδιοργάνωση των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων στη Μέση Ανατολή.

Το υπόμνημα υποβλήθηκε τις 11 Δεκεμβρίου 1941 και με αυτό η Ελληνική Κυβέρνηση ζητούσε υλικό για τη συγκρότηση μιας ακόμη Ταξιαρχίας, εκτός τις Πρώτης, που είχε ήδη συγκροτηθεί κατά το μεγαλύτερο μέρος τις. Οι συνομιλίες που ακολούθησαν μεταξύ των αντιπροσώπων των δύο Κυβερνήσεων κατέληξαν στη διατύπωση τις σχεδίου **Στρατιωτικής Συμφωνίας**, με την οποία η Βρετανική Κυβέρνηση δεχόταν να χορηγήσει πολεμικό υλικό για τη συγκρότηση αρχικά μιας μόνο Ελληνικής Ταξιαρχίας και αργότερα, ανάλογα με την παραγωγή πολεμικών μέσων, θα εξεταζόταν η μελλοντική ενίσχυση των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων.

Η οριστική Ελληνοβρετανική Στρατιωτική Συμφωνία υπογράφηκε τις 9 Μαρτίου 1942. Με τη συμφωνία αυτή, οι δύο Κυβερνήσεις εκδήλωναν την απόφαση τις να συνεχίσουν τον πόλεμο σε στενή συνεργασία μεταξύ τις, μέχρι τον επιτυχή τερματισμό του και συμφωνούσαν ότι τις από τις κύριους σκοπούς του πολέμου ήταν η πλήρης απελευθέρωση τις Ελλάδας και η αποκατάσταση τις ελευθερίας και τις ανεξαρτησίας τις. Τις αναγνωριζόταν η σπουδαιότητα τις διατηρήσεως των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων.

Με την ίδια συμφωνία καθορίζονταν και οι αρχές με βάση τις οποίες θα γινόταν η οργάνωση των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων και η συνεργασία τις με τις Συμμαχικές Ένοπλες Δυνάμεις. Η οργάνωση και η χρησιμοποίηση των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων συμφωνήθηκε να γίνει υπό Βρετανική Στρατιωτική Διοίκηση. Η Ελληνική Κυβέρνηση αναλάμβανε τις δαπάνες εφοδιασμού, μισθοδοσίας και συντηρήσεως τις.

Τις δαπάνες αυτές θα τις κατέβαλε η Βρετανική Κυβέρνηση, αλλά θα ζητούσε να τις αποδοθούν μελλοντικά από την Ελληνική Κυβέρνηση, όταν οι συνθήκες θα το επέτρεπαν. Η Βρετανική Κυβέρνηση αναλάμβανε τις να εφοδιάσει και να εξοπλίσει τις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις, το ταχύτερο.

Σε ό,τι αφορούσε την πειθαρχία και την εσωτερική διοίκηση των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων, συμφωνήθηκε να ισχύουν οι Ελληνικοί στρατιωτικοί Νόμοι και Κανονισμοί. Τα στρατιωτικά αδικήματα θα εκδικάζονταν από Ελληνικά Στρατοδικεία. Τα εγκλήματα ανθρωποκτονίας και βιασμού θα εκδικάζονταν από τα πολιτικά δικαστήρια της Βρετανικής Διοικήσεως. Ιδιαίτερη συμφωνία υπογράφηκε για τις περιπτώσεις καταδίκης σε θάνατο από Ελληνικά Στρατοδικεία, που θα λειτουργούσαν σε Βρετανικό έδαφος. Η εκτέλεση τέτοιων αποφάσεων απαιτούσε τη σύμφωνη γνώμη του Αρχηγού του Βρετανικού Στρατού. Με τον τρόπο αυτόν, ο Βρετανός Αρχιστράτηγος θα λειτουργούσε ως «*Συμβούλιο Χαρίτων*». Σκοπός του όρου αυτού ήταν να παρεμποδισθούν οι υπερβολές των Ελληνικών Στρατοδικείων, που πιθανόν να οφείλονταν σε λόγους πολιτικών αντιθέσεων.

Στην πράξη, η Ελληνοβρετανική αυτή Στρατιωτική Συμφωνία εφαρμόστηκε κατά τρόπο, ώστε η Ελληνική Κυβέρνηση να καταβάλει στη Βρετανική Κυβέρνηση μόνο τη δαπάνη για τη μισθοδοσία του προσωπικού και τα έξοδα διατροφής, που ξεπερνούσαν την καθορισμένη για το Βρετανικό Στρατό, κλίμακα. Όλα τα άλλα έξοδα αποτελούσαν ειδικό λογαριασμό, για την εξόφληση του μετά τον πόλεμο.

Συμμετογή Ελληνικού Στρατού Μ.Α. σε συμμαχικές επιχειρήσεις

Η οικονομία του χώρου δεν επιτρέπει εκτενέστερη ανάπτυξη της δράσεως των μονάδων του Ελληνικού Στρατού Μ.Α. σε συμμαχικές επιχειρήσεις κατά του Άξονα εκτός της Ελλάδας. Ως εκ τούτου συνοψίζονται επιγραμματικά μόνο οι σημαντικότερες εξ αυτών, οι οποίες είναι οι ακόλουθες:

- Μάχες Ελ Αλαμείν στη Βόρεια Αφρική: Πρώτη Ελληνική Ταξιαρχία
- Επιχειρήσεις Βόρειας Αφρικής και ανακαταλήψεως Δωδεκανήσων: Ιερός Λόχος
- Κατάληψη Ιταλίας: Τρίτη Ορεινή Ελληνική Ταξιαρχία, με διάκριση κατά τη μάχη του Ρίμινι, μετά την οποία η Ταξιαρχία αυτή μετονομάστηκε σε Ταξιαρχία Ρίμινι.

Δυσμενέστατες και σοβαρότατες επιπτώσεις στις δυνατότητες συμμετοχής σε συμμαχικές επιχειρήσεις των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων που εμάχοντο στο εξωτερικό κατά του Άξονα στο πλευρό των Συμμάχων μας, είχαν τα αλληπάλληλα στασιαστικά κινήματα που εξυφάνθηκαν μέσα σ' αυτές, από μεθοδεύσεις του ΚΚΕ κατά τη διάρκεια του Β' ΠΠ. Παρά το ότι η δράση του Ελληνικού Στρατού Μ.Α. και η εμπιστοσύνη των Συμμάχων μας στις εν λόγω Ελληνικές στρατιωτικές δυνάμεις περιορίστηκε σημαντικά, τελικά έγινε ότι ήταν δυνατό, για να περισωθεί το Ελληνικό γόητρο.

AMONG THE IMMORTALS

By courtesy of the "Daily Express" and the Artist, Strube.

Μεταξύ των Αθανάτων

Δράση του Πολεμικού Ναυτικού 1941-45, με κύρια Βάση τη Μέση Ανατολή

Κυρία αποστολή του πολεμικού μας Στόλου, απετέλεσε η συνοδεία και προστασία από εχθρικές επιθέσεις νηοπομπών συμμαχικών Εμπορικών Πλοίων στη Μεσόγειο, που διακινούσαν πολύτιμο πολεμικό και άλλο υλικό. Ενδεικτικά σημειώνεται ότι το **1943** επί **41** Πολεμικών Πλοίων που εκτελούσαν συνοδείες, τα **27** ήταν Αγγλικά, τα **11 Ελληνικά** και μόνο 3 Γαλλικά. Ελληνικά Πολεμικά έδρασαν επίσης στον Ατλαντικό, από Αγγλία μέχρι Cape Town και από Gibraltar μέχρι Azores.

Αθροίζοντας τις αποστάσεις που κάλυψε σε επιχειρήσεις κατά την περίοδο αυτή καθ' ένα από τα Πλοία του Στόλου μας, βρίσκουμε ότι όλα μαζί διέτρεξαν περί τα 2 εκατομμύρια ναυτικά μίλια και ήταν συνολικά 185.000 περίπου ώρες εν πλω. Κατά μέσο όρο δηλαδή, κάθε Πλοίο διήνυσε αυτό το χρονικό διάστημα περί τα 20.000 ναυτικά μίλια, ήτοι έκανε περί το 80% του περίπλου της γης υπό πολεμικές συνθήκες.

Σημαντική ήταν επίσης η συμμετοχή του Ελληνικού Στόλου στη μεγάλη και επιτυχημένη συμμαχική απόβαση στην Σικελία, που άρχισε στις 10 Ιουλίου 1943 και οδήγησε λίγο αργότερα στη συνθηκολόγηση της Ιταλίας στις 8 Σεπτεμβρίου 1943. Σ' αυτή έλαβαν μέρος τα Αντιτορπιλικά Β.ΟΛΓΑ-ΠΙΝΔΟΣ-ΚΑΝΑΡΗΣ-ΜΙΑΟΥΛΗΣ-ΣΑΧΤΟΥΡΗΣ-ΑΔΡΙΑΣ και τα γηραιά Τορπιλλοβόλα ΝΙΚΗ-ΑΣΠΙΣ.

Ο Ιταλικός Στόλος, ο μεγαλύτερος της Μεσογείου, παραδόθηκε στο Συμμαχικό στην Αλεξάνδρεια στις 16 Σεπτεμβρίου 1943. Τους Συμμάχους εκπροσωπούσαν κατά την εν λόγω παράδοση ο Βρετανός Ναύαρχος Αρχηγός των Συμμαχικών Ναυτικών Δυνάμεων της Μεσογείου και ο Έλληνας Αρχηγός Στόλου, που επέβαινε στο Ναρκαλιευτικό ΚΑΡΤΕΡΙΑ.

Ελληνικά Πολεμικά έλαβαν επίσης μέρος στη συμμαχική αποβατική ενέργεια στο Άνζιο της Ιταλίας την 21 Ιανουαρίου 1944. Σ' αυτήν συμμετείχαν τα Αντιτορπιλικά ΚΡΗΤΗ-ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ και τα Αρματαγωγά ΣΑΜΟΣ-ΛΗΜΝΟΣ-ΧΙΟΣ.

Στη μεγάλη συμμαχική απόβαση στη Νορμανδία στις 2 Ιουνίου 1944, που ήταν όχι μόνο η μεγαλύτερη επιχείρηση του Β Παγκοσμίου Πολέμου, αλλά η πιο μεγάλη συνδυασμένη στρατιωτική επιχείρηση όλων των εποχών, ο Ελληνικός Στόλος, παρά το μεγάλο κίνημα του ΚΚΕ στο Ναυτικό κατά τον Απρίλιο του ιδίου έτους, έλαβε μέρος με τις Κορβέτες

ΣΑΧΤΟΥΡΗΣ-ΤΟΜΠΑΖΗΣ.

Πολεμικά Πλοία που παραγορήθηκαν στον Ελληνικό Στόλο, όταν επιχειρούσε στο πλευρό των Συμμάχων στο εξωτερικό το 1941-44

Οι Σύμμαχοι, αναγνωρίζοντας τη σημαντική μαχητική ικανότητα του Πολεμικού μας Ναυτικού και την ουσιαστική συμβολή του στον διεξαγόμενο κοινό αγώνα κατά του Άξονα, ενίσχυσαν αποτελεσματικά το Στόλο μας με νέες αλλά και με μεταχειρισμένες μονάδες, που ήταν όμως σε πολύ καλλίτερη κατάσταση από τις προϋπάρχουσες στο Ναυτικό μας.

Κατά το 1942-43 παρελήφθησαν από την Αγγλία τα ακόλουθα νεοαυτηγνημένα Αγγλικής κατασκευής Πλοία:

- 6 Αντιτορπιλλικά (ΠΙΝΔΟΣ-ΑΔΡΙΑΣ-ΜΙΑΟΥΛΗΣ-ΚΑΝΑΡΗΣ-ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ-ΚΡΗΤΗ) και
- 4 Κορβέτες (ΣΑΧΤΟΥΡΗΣ-ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ-ΤΟΜΠΑΖΗΣ-ΚΡΙΕΖΗΣ)

Κατά το 1942-43 παρελήφθησαν από τις ΗΠΑ τα ακόλουθα παλαιά Πλοία:

- 1 καταδιωκτικό Υποβρυχίων (Β. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΙ),
- 4 Αρματαγωγά (ΛΕΣΒΟΣ-ΣΑΜΟΣ-ΔΗΜΝΟΣ-ΧΙΟΣ)
- 13 Ναρκαλιευτικά (ΠΑΡΑΛΟΣ-ΣΑΛΑΜΙΝΑ-ΚΑΡΤΕΡΙΑ-ΑΦΡΟΕΣΣΑ-ΑΛΦΕΙΟΣ-ΠΗΝΕΙΟΣ-ΑΧΕΛΩΟΣ-ΕΥΡΩΤΑΣ-ΣΠΕΡΧΕΙΟΣ-ΚΑΣΣΟΣ-ΚΩΣ-ΛΕΡΟΣ-ΠΑΤΜΟΣ)
- 4 μικρά πλωτά μέσα

Κατά το 1943-44 παρελήφθησαν από την Αγγλία:

- 2 Αγγλικά Αντιτορπιλλικά, καινούργια (ΑΙΓΑΙΟΝ-ΑΣΤΙΞ)
- 2 Αγγλικά Αντιτορπιλλικά παλαιά (ΣΑΛΑΜΙΣ-ΝΑΥΑΡΙΝΟΝ)
- 1 Υποβρύχιο Αγγλικό, καινούργιο (ΠΗΠΙΝΟΣ)
- 1 Ιταλικό Υποβρύχιο παλαιό, λεία πολέμου (ΜΑΤΡΩΖΟΣ)

Με την πάροδο του χρόνου η μνήμη εξασθενεί και θα ήταν χρήσιμο να θυμηθούμε αυτά που ελέχθησαν για την Ελλάδα στο Β Παγκόσμιο Πόλεμο:

Έχομε συνηθίσει να λέμε: “Οι Έλληνες πολεμούν σαν ήρωες.” Στο μέλλον θα λέμε: “Οι ήρωες πολεμούν σαν Έλληνες”

*Εφημερίδα “Manchester Guardian”,
19 Απριλίου 1941*

«Με την Γαλλία τώρα, που και αυτή είχε εγγυηθεί την Ανεξαρτησία της Ελλάδας και την υποστήριξή της, έναντι κάθε επίθεσης από τον Άξονα, εκτός του πολέμου, ήταν σε όλο τον κόσμο ολοφάνερο -τονίζει ο Μπάκλεϋ- ότι ενόψη των ζωτικών αναγκών μας (Μ. Βρετανία) για την δική μας άμυνα και τις εξαιρετικά περιορισμένες δυνατότητές μας δεν υπήρχε θέμα να πάρουμε πρωτοβουλία για την προστασία της Ελλάδας.

Αν και η Ελλάδα την θεωρούσε ότι ίσχυε και ήταν υποχρεωτική σε αντίθεση με την Ρουμανία που την είχε απορρίψει και είχε συνταχθεί με τον Άξονα. Και σε συνδυασμό με την κατάσταση, που αντιμετωπίζαμε στην Αφρική με τον Γκρατσιάνι να έχει εισχωρήσει σχεδόν 100 μίλια στην Αίγυπτο, ήταν αδιανόητο ότι η Ελλάδα θα μπορούσε να προβάλλει σοβαρή αντίσταση!»

Και την Δευτέρα στις 28 Οκτωβρίου στις 3 το πρωί ο πρεσβευτής της Ιταλίας Σενιόρ Γκράτσι επέδωσε τελεσίγραφο στον στρατηγό Μεταξά με την κατηγορία ότι η Ελλάδα είχε παραβιάσει την ουδετερότητά της προς όφελος της Μ. Βρετανίας και ζητούσε την άμεση παράδοση στις Ιταλικές στρατιωτικές δυνάμεις ορισμένων στρατηγικών σημείων και λιμένων εφόσον χρόνο θα διαρκούσε ο πόλεμος κατά της Μ. Βρετανίας».

Η απάντηση είναι γνωστή. Επιηκολούθησε εκείνο που δεν περίμενε κανείς στον κόσμο την εποχή εκείνη, όταν φαινόταν ότι η νίκη του Άξονα ήταν επικείμενη. Ο Buckley γράφει:

«... Ο κόσμος περίμενε να δει την Ελλάδα να πέφτει εύκολο θύμα της επίθεσης. Πώς θα ήταν δυνατό η αποφασιστικότητα του Έλληνα δικτάτορα και το πνεύμα αντίστασης του Ελληνικού λαού να υπερिσχύσουν της συντριπτικής υπεροχής των Ιταλών;

Παρά τις υποχρεώσεις της στην Αφρική η Ιταλία είχε συγκεντρώσει, στα Αλβανικά σύνορα με την Ελλάδα, δυνάμεις που υπερτερούσαν τις Ελληνικές σχεδόν 4 προς 1.

Καθώς οι Έλληνες εστερούοντο τανκς και δεν διέθεταν παρά μόνο ελάχιστα αεροπλάνα, δεν είχαν τα μέσα για την αντιμετώπιση των Ιταλικών τεθωρακισμένων μονάδων και των επιθέσεων από τον αέρα.*

Και όμως συνέβη αυτό που δεν ανέμενε κανείς. Ηρωική Ελληνική προσπάθεια κατέληξε σε θρίαμβο των Ελληνικών όπλων!...».

Πλοία του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού που απολέστηκαν κατά τις επιχειρήσεις 1941-44

- 2 Αντιτορπιλλικά (Β.ΟΛΓΑ 26/9/43-ΑΔΡΙΑΣ 22/10/43, βλέπε κατωτέρω)
- 3 Υποβρύχια (ΓΛΑΥΚΟΣ 12/5/42-ΤΡΙΤΩΝ 16/11/42-ΚΑΤΣΩΝΗΣ 14/9/43)
- 2 Ναρκαλιευτικά (ΚΩΣ-ΚΑΣΟΣ)

Σημειώνεται ότι το Αντιτορπιλλικό ΑΔΡΙΑΣ επιχειρώντας στη θαλάσσια περιοχή πλησίον της Καλύμνου μαζί με άλλα συμμαχικά πλοία για την ανακατάληψη νησιών του Αιγαίου, μετά την Ιταλική συνθηκολόγηση του Σεπτεμβρίου 1943, προσέκρουσε σε νάρκη την 22/10/43, έχασε την πλώρη του, αλλά δεν βυθίστηκε. Το πλήρωμα διέσωσε το πλοίο, το οποίο μετά από πρόχειρες επισκευές κατηύθυνε με τις μηχανές του στην Αλεξάνδρεια, όπου κατέπλευσε την ημέρα εορτασμού του Αγίου Νικολάου στις 6/12/43, υπό τις θυελλώδεις επευφημίες όλων των εκεί ορμούντων Συμμαχικών Πλοίων

Σύνθεση του Ελληνικού Στόλου κατά τον επανόπλου του στην Πατρίδα με την απελευθέρωση της Ελλάδας τον Οκτώβριο του 1944.

Στις 17 Οκτωβρίου του 1944 η εξόριστη Ελληνική Κυβέρνηση επανέπλευσε στον Πειραιά, επιβαίνοντας του Θωρηκτού ΑΒΕΡΩΦ. Ο Ελληνικός Στόλος, μεγαλύτερος και κραταιότερος από ήταν όταν μετά την κατάληψη της Χώρας συνέχισε τον πόλεμο στο πλευρό των Συμμάχων. Το Στόλο κατά την απελευθέρωση αποτελούσαν τα ακόλουθα κυρίως Πλοία:

- 1 Θωρηκτό (ΑΒΕΡΩΦ)
- 15 Αντιτορπιλλικά (ΠΙΝΔΟΣ-ΑΔΡΙΑΣ-ΜΙΑΟΥΛΗΣ-ΚΑΝΑΡΗΣ-ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ-ΚΡΗΤΗ-ΣΠΕΤΣΑΙ-ΚΟΥΝΤΟΥΡΙΩΤΗΣ-ΣΑΛΑΜΙΣ-ΝΑΥΑΡΙΝΟΝ-ΑΙΓΑΙΟΝ-ΑΣΤΙΓΞ-ΑΕΤΟΣ-ΙΕΡΑΞ-ΠΑΝΘΗΡ)
- 5 Υποβρύχια (ΠΗΠΙΝΟΣ-ΜΑΤΡΩΖΟΣ-ΝΗΡΕΥΣ-ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΗΣ-ΔΕΛΦΙΝ)
- 4 Κορβέττες (ΣΑΧΤΟΥΡΗΣ-ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ-ΚΡΙΕΖΗΣ-ΤΟΜΑΖΗΣ)
- 1 καταδιωκτικό Υποβρυγίων (Β. ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΙΙ),
- 4 Αρματαγωγά (ΛΕΣΒΟΣ-ΣΑΜΟΣ-ΛΗΜΝΟΣ-ΧΙΟΣ)
- 13 Ναρκαλιευτικά (ΠΑΡΑΛΟΣ-ΣΑΛΑΜΙΝΑ-ΚΑΡΤΕΡΙΑ-ΑΦΡΟΕΣΣΑ-ΑΛΦΕΙΟΣ-ΘΑΣΟΣ-ΑΧΕΛΩΟΣ-ΕΥΡΩΤΑΣ-ΤΑΥΡΟΣ-ΛΕΡΟΣ-ΠΑΤΜΟΣ-ΚΑΣΟΣ-ΚΩΣ)
- 1 Πλωτό Συνεργείο (ΗΦΑΙΣΤΟΣ)

Από το βιβλίο του Christopher Buckley GREECE AND CRETE 1941,
σελίδα 102, για τη συνθηκολόγηση του Στρατηγού Τσολάκογλου

«Εξετάζοντας την κατάσταση από καθαρή στρατιωτική πλευρά είναι δύσκολο να δοθεί ποιο ακριβώς θα εξυπηρετούσε περαιτέρω αντίσταση (της ελληνικής στρατιάς στην Αλβανία). Με την κατάληψη των Ιωαννίνων από τις Γερμανικές δυνάμεις οι οποίες είχαν φθάσει άποθεν των ιδικών του, ο Τσολάκογλου δεν είχε καμιά ελπίδα να απουύρει το στρατό του δημιουργώντας ταχίυτατα ένα ρήγμα προς τα νότια.

Αλλά δεν είχε τα αναγκαία μεταφορικά μέσα να το επιχειρήσει. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο Τσολάκογλου με την συνθηκολόγησή του δεν είχε καμιά επίδραση στην στρατηγική θέση του συμμάχου του (των Βρετανών). Οι δυνάμεις του στρατηγού Ουίλσον είχαν ήδη χάσει την επαφή με τους κύριους ελληνικούς σχηματισμούς, όταν έγινε η συνθηκολόγηση, και είχαν πραγματοποιήσει τακτική υποχώρηση στην γραμμή άμυνας στις Θερμοπύλες.

Συνεπώς η θέση τους δεν είχε σε καμιά περίπτωση χειροτερεύσει με την παράδοση στην Ήπειρο. Εάν οι βρετανοί είχαν σχέδιο που θα αποσκοπούσε σε αγώνα οπισθοφυλακών μέχρι κάτω στο νοτιότερο σημείο της Πελοποννήσου ανεξάρτητα από τις απώλειες που θα συνεπαγόταν, τότε οι δυνάμεις του εχθρού που απελευθερώθηκαν με την συνθηκολόγηση θα είχαν χρησιμοποιηθεί με σημαντικές επιπτώσεις.

Όμως η βρετανική απόφαση για εκκένωση της Ελλάδος είχε ήδη ληφθεί και τα σημεία επιβίβασης είχαν καθορισθεί και βρέσκονταν σχετικά σε μικρή απόσταση.

By courtesy of the "Daily Mail" and the Artist, Illingworth.

Στάση των πληρωμάτων των Πλοίων του Ελληνικού Στόλου στο εξωτερικό

Από την Ιταλική επίθεση της 28 Οκτωβρίου 1940, μέχρι και το τέλος της Μάχης της Κρήτης 31 Μαΐου 1941, που ολοκληρώθηκε η κατάληψή της Πατρίδας μας, επιδείχτηκε μοναδική λαϊκή σύμπνοια, που είχε τότε εμφυσηθεί από την Ηγεσία. Οι διχόνοιες και αλληλοσπαραγμοί, που ακόμη πληρώνουμε, επαναλήφθηκαν αμέσως μετά.

Κατά το δικτατορικό καθεστώς της περιόδου 1936-40 δεν λειτουργούσαν πολιτικά κόμματα και συνεπώς δεν συμμετείχαν στελέχη τους στη νομή της εξουσίας. Μετά την κατάληψη της Χώρας έγιναν προσπάθειες από μερικές πολιτικές δυνάμεις και άτομα, να ανακτήσουν το χαμένο έδαφος και να δημιουργήσουν τις προϋπόθεσης για να κερδίσουν τον έλεγχο της διακυβερνήσεώς της, όταν θα έφθανε η απελευθέρωση. Το Κομμουνιστικό Κόμμα, αν και μικρό, έχοντας στις γενικές εκλογές του Ιανουαρίου 1936 αποσπάσει το 5,7% των ψήφων, ανέπτυξε την πλέον επιτυχημένη και μαχητική δράση στην προσπάθειά του για την κατάκτηση αυτού του σκοπού. Από την αρχή σχεδόν της εχθρικής κατοχής το ΚΚΕ δημιούργησε το ΕΑΜ, στο οποίο επεδίωξε να ενταχθούν όλοι όσοι είχαν τη θέληση, ασχέτως κομματικών προσανατολισμών, να αγωνισθούν μέσα στην υποδουλωμένη Ελλάδα, για την αποτίναξη του ζυγού. Το ΕΑΜ δημιούργησε τον ΕΛΑΣ, ως δυναμική στρατιωτική οργάνωση στα Ελληνικά βουνά, που του επέτρεπε την δια των όπλων επιβολή του.

Παράλληλα το ΚΚΕ επέτυχε να επεκτείνει την επιρροή του και στις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις που δρούσαν από τη Μ.Α, υπό την Ελληνική Κυβέρνηση που είχε καταφύγει εκεί μετά την κατάκτηση της Χώρας μας. Αποτέλεσμα των ενεργειών του ΚΚΕ ήταν να ξεσπάσουν στάσεις και κινήματα ανάμεσα στις μαχόμενες στο πλευρό των Συμμάχων Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις στο εξωτερικό. Η πρώτη στάση εκδηλώθηκε κατά τη συμμετοχή στις 1^{ης} Ελληνικής Ταξιαρχίας στη νικηφόρα Μάχη του Ελ Αλαμέϊν περί τα τέλη του 1942. Ακολούθησαν και άλλα ανάλογα περιστατικά, μέχρι που στις αρχές του 1944 ξέσπασαν στις Ελληνικές Δυνάμεις Στρατού, Ναυτικού και Αεροπορίας που δρούσαν στη Μ.Α. στα πλαίσια του κοινού συμμαχικού αγώνα κατά του Άξονος, οργανωμένα από το ΚΚΕ εκτεταμένα κινήματα.

Στα κείμενα του αιμινήστου Γεωργίου Παπανδρέου, Τόμος Β, που έχει δημοσιεύσει ο Εκδοτικός Οίκος Μπίρη το 1964, διαβάζουμε μεταξύ άλλων:

- Σ.16: “Μετά την επίθεση και κατοχή της Ελλάδος υπό της Γερμανίας, το ΚΚΕ εξεδήλωσεν αμέριστον συμπάθειαν υπέρ των Γερμανών. Είχε πιστεύσει ότι ο σύμφωνον Ρωσίας-Γερμανίας ήτο πραγματικόν και διαρκές.”
- Σ.24: “Το ΚΚΕ, ως ηγετική δύναμη του ΕΑΜ και ΕΛΑΣ, πλάϊ στους εθνικούς τίτλους του γιά τον απελευθερωτικό αγώνα, βαρύνεται, δυστυχώς και με ευθύνες εμφυλίου πολέμου.”

Στο βιβλίο του "Τα χρόνια του Μεγάλου Πολέμου 1939-44" ο συνετός πολιτικός Παναγιώτης Κανελλόπουλος υποσημειώνει μεταξύ άλλων στις σελίδες 63-64:

"Επηρεασμένος ακόμη από τόν δημοκρατικόν αγώνα πού είχα διεξαγάγει κατά τό έτος 1935, καθώς και από τήν τετραετή επί δικτατορίας εξορίαν μου, είχα εκδηλώσει ... υπερβολικήν εμπιστοσύνην πρὸς τούς δημοκρατικούς Αξιωματικούς τού Κινήματος τού '35. Ορισμένοι εξ αυτών απεδείχθησαν άξιοι τής εμπιστοσύνης αυτής. Δέν εσκέπτοντο παρά μόνον τό πολεμικόν καθήκον των. Πολλοί όμως απότακτοι τού 1935 συνηργάσθησαν μέ τούς κομμουνιστάς, τόσο κατά τό πρώτον μικρό κίνημα της Μ.Α. τό οποίον μέ υπεχρέωσε νά παραιτηθώ τόν Μάρτιον τού 1943, όσο και κατά τό μέγα κίνημα τού Απριλίου τού 1944, τό οποίον αντιμετώπισαν αποφασιστικώς και γενναιότατα οι αείμνηστοι Σοφοκλής Βενιζέλος και Ναύαρχος Π. Βούλγαρης, αφού είχαν και αυτοί υποπέσει προηγουμένως - μετ' εμέ και παρά τό ιδικόν μου προηγούμενον πάθημα, τό οποίον δέν εξήγησαν ορθώς - εις τό λάθος νά εμπιστευθούν Διοικήσεις εις παλαιούς φίλους των, αποτάκτους τού '35, εξ ών ορισμένοι απεδείχθησαν ανάξιοι εμπιστοσύνης."

Όλες αυτές οι στάσεις και τα αιματηρά κινήματα του ΚΚΕ που συνέβησαν κατά τη διάρκεια του πολέμου **ενώπιον του κοινού εχθρού**, έστρεψαν τους Έλληνες εναντίον αλλήλων, εξασθενίζοντας τη συμμαχική προσπάθεια γιά τη καταβολή του Άξονα. Μπορεί οι στάσεις και τα κινήματα να μην επεκράτησαν, αλλά το τίμημα πληρώθηκε και πληρώνεται ακριβά. Η αίγλη του Έλληνα πολεμιστή, που κερδήθηκε με αίμα και πολλές άλλες θυσίες κατά την περίοδο 1940-45, ξέφτισε. Μετά το κίνημα στο Ναυτικό τον Απρίλιο του 1944 στο εξωτερικό, τα περισσότερα πολεμικά μας Πλοία αποσύρθηκαν από τις επιχειρήσεις γιά σημαντικό χρονικό διάστημα και καθυστέρησε η εν εξελίξει παραλαβή νέων Πλοίων. Ήταν εν τούτοις αξιοσημείωση η μεγάλη προσπάθεια του Ναυτικού μας, που πέτυχε να ανακάμψει από αυτή την περιπέτεια με τις ελάχιστες δυνατές επιπτώσεις και να συνεχίσει ακάματο την πολεμική του

Επιστολή του Προέδρου των ΗΠΑ Franklin D. Roosevelt
προς τον Πρεσβευτή της Ελλάδας στην Washington
με αφορμή την πρώτη επέτειο του ΟΧΙ

«THE WHITE HOUSE WASHINGTON

His Excellency
Cimon P. Diamantopoulos,
Ambassador of Greece
Washington, D.C

October 28, 1942

My Dear Ambassador:

On the early morning of October 28, 1940, the Fascist aggressors handed an ultimatum to Greece. The challenge was hurled back without a moment's hesitation. This was what might have been expected from a gallant and courageous people devoted to their homeland. You commemorate tonight the second anniversary of the beginning of the total resistance of the Greek people to totalitarian warfare.

More significant, even, than the initial reply to the challenge is the fact that Greece has continued to fight, with every means at its command. When the Greek mainland was overrun, resistance was carried on from the islands. When the islands fell, resistance continued from Africa, from the seas, from anywhere the aggressors could be met.

To those who prefer to compromise, to follow a course of expedience, to appease, or to count the cost, I say that Greece has set the example which every one of us must follow until the despoilers of freedom everywhere have been brought to their just doom.

Very sincerely yours,
Franklin D. Roosevelt»

προσπάθεια κατά του Άξονα, μέχρι την τελική συμμαχική Νίκη τον Αύγουστο του 1945.

Το Εμπορικό μας Ναυτικό

Η συνολική χωρητικότητα των πλοίων του Ελληνικού Εμπορικού Ναυτικού (ΕΕΝ) κατά την έναρξη του Β΄ ΠΠ ήταν περί το **2,6%** εκείνης της παγκόσμιας. Το ΕΕΝ διέθετε περί τα 600 ωκεανοπόρα ατμοκίνητα πλοία και περί τα 700 πετρελαιοκίνητα καΐκια. Από τα ατμοκίνητα πλοία του ΕΕΝ, τα 90% περίπου ήταν φορτηγά. **Εν τούτοις η ολική χωρητικότητα των πλοίων του ΕΕΝ ήταν τότε μεγαλύτερη των αντιστοίχων εμπορικών ναυτικών της Σουηδίας, Σοβιετικής Ενώσεως, Καναδά, Δανίας και Ισπανίας.**

Η Μ. Βρετανία, παρά το ότι το 1939 διέθετε το 26.11% της παγκόσμιας χωρητικότητας, είχε ανάγκη κάθε διαθέσιμου πρόσθετου εμπορικού πλοίου, προκειμένου να καλύψει τις αυξημένες λόγω του πολέμου μεταφορικές ανάγκες όχι μόνο της μητροπολιτικής Αγγλίας, αλλά και τις πρόσθετες σε παγκόσμια κλίμακα. Περί τα μέσα του 1940 το Βρετανικό Βασιλικό Ναυτικό διέθετε καύσιμα για 2 μόνο μήνες. Περί τον Σεπτέμβριο του 1941 είχαν απολεσθεί γύρω στα **25%** των Βρετανικών Εμπορικών πλοίων. Το ΕΕΝ, με πολιτική απόφαση της Ελληνικής Κυβερνήσεως και τη συνεργασία Εφοπλιστών και Πληρωμάτων, ήρθε αρωγό στη κάλυψη των εν λόγω αναγκών, **αμέσως από την έναρξη του Β΄ ΠΠ.**

Τα περισσότερα των πλοίων του ΕΕΝ ήταν καρβουνοκίνητα. Οι συνθήκες διαβιώσεως των πληρωμάτων του ΕΕΝ ήταν πολύ σκληρές έως άθλιες. Ναυτιλιακά βοηθήματα ήταν υποτυπώδη, περιοριζόμενα στην απλή μαγνητική πυξίδα και τις οπτικές παρατηρήσεις των ακτών την ημέρα και των άστρων τη νύκτα. Πολλοί Φάροι δεν λειτουργούσαν λόγω του πολέμου.

Τα αργοκίνητα πλοία του ΕΕΝ ήταν εύκολοι στόχοι των Γερμανικών Υποβρυχίων και των πολεμικών επιφανείας. Οι Διεθνείς Κανόνες δεν ετηρούντο συνήθως, κάτι που απέβαινε εις βάρος της ζωής των πληρωμάτων. Σύμφωνα με αυτούς τους Κανόνες τα φορτία πλοίων ουδετέρων κρατών έπρεπε να ελέγχονται και εάν διεπιστώνετο ότι μετέφεραν υλικά για πολεμικές ανάγκες, επετρέπετο να βυθιστούν, αφού προηγουμένως απεβιβάζετο το πλήρωμά τους. Εν τούτοις πολλές φορές όχι μόνο τορπιλλίστηκαν και βυθίστηκαν εμπορικά πλοία μόλις έγιναν αντιληπτά, αλλά και όσοι από τα πληρώματά τους προσπάθησαν να

διαφύγουν, πολυβολήθηκαν και εξοντώθηκαν, για να μην υπάρξουν ίχνη.

Επισημαίνεται ότι διαταγές προς τα Γερμανικά Υποβρύχια, που εκδόθηκαν ήδη από τον **πρώτο μήνα του Β΄ ΠΠ την 30-9-39**, περιείχαν, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα: **«...επειδή οι Έλληνες έχουν πωλήσει και μισθώσει πολυάριθμα (εμπορικά) πλοία στους Άγγλους, τα Ελληνικά πλοία πρέπει να θεωρούνται ως εχθρικά Κατά τις επιθέσεις τα Υποβρύχια να παραμένουν αθέατα»**

Κατά τον Β΄ ΠΠ από το σύνολο των **500** περίπου ωκεανοπόρων φορτηγών ατμοπλοίων του ΕΕΝ βυθίστηκαν από πολεμικές ενέργειες περί τα **211**. Επιπροσθέτως **107** φορτηγά μας απωλέστηκαν από άλλες αιτίες. Επίσης από τα **55** επιβατηγά πλοία, βυθίστηκαν τα **52**. Ακόμη από τα **700** καΐκια χάθηκαν περί τα **500**. Οι μεγαλύτερες απώλειες σημειώθηκαν στον Ατλαντικό κατά το έτος 1941. Μέχρι τότε πολλά βραδυκίνητα φορτηγά πλοία διέσχιζαν τον ωκεανό μόνα, ενώ οι νηοπομπές προσέφεραν περιορισμένη προστασία. Μετέπειτα οι ετήσιες απώλειες συμμαχικών πλοίων έβαιναν μειούμενες, με την ενίσχυση της παρεχομένης καλύψεως από πολεμικά πλοία και αεροπλάνα.

Οι απώλειες του ΕΕΝ πρέπει να συγκριθούν με εκείνες του συνόλου των απωλειών των συμμαχικών εμπορικών πλοίων διαρκούντος του Β΄ ΠΠ. Κατά τα Βρετανικά στοιχεία, που αποκαλύφθηκαν μετά τον πόλεμο, οι Σύμμαχοι έχασαν συνολικά περί τα **2.600** εμπορικά πλοία, τα 95% των οποίων στον Ατλαντικό. Κατά συνέπεια **οι απώλειες του ΕΕΝ σε φορτηγά και επιβατηγά, ανήλθαν στο 14% του συνολικού αριθμού των βυθισθέντων συμμαχικών εμπορικών πλοίων κατά τον Β΄ ΠΠ.**

Τα κυριότερα όπλα που χρησιμοποιήθηκαν κατά πλοίων περιελάμβαναν τορπίλλες και νάρκες. Το σύνολο των ναρκών που ποντίστηκαν κατά τον Β΄ ΠΠ υπολογίστηκαν σε **άνω των 700.000**. Από αυτές περί το **70%** ποντίστηκαν από Αγγλία και Γερμανία. Οι νάρκες, μέχρι να εξουδετερωθούν μετά την λήξη του Β΄ ΠΠ, εξακολούθησαν να βυθίζουν πλοία για μεγάλο ακόμη διάστημα.

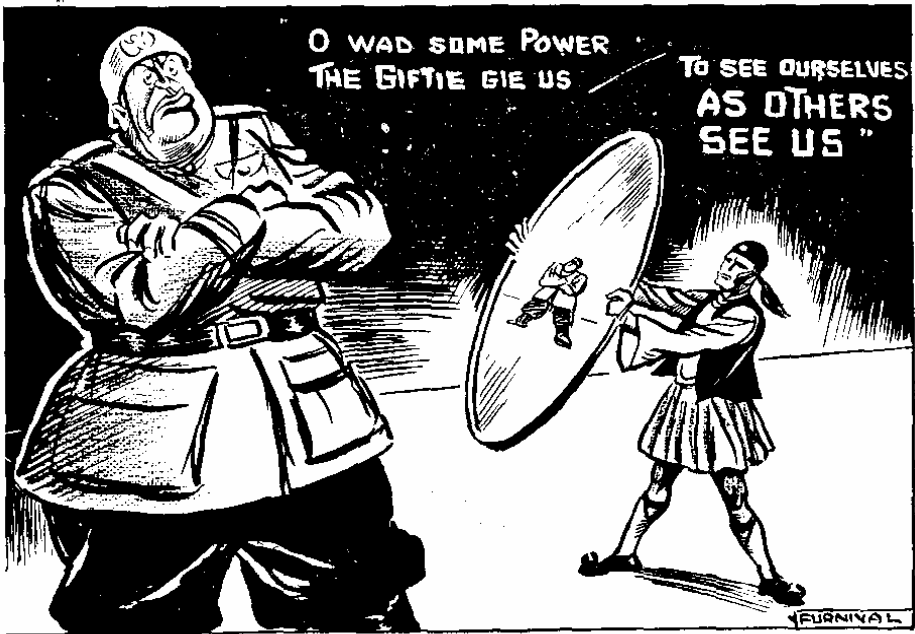
Κατά τη διάρκεια των Ιταλικών επιθέσεων κατά της Ελλάδας, πλοία του ΕΕΝ, υπό την προστασία του Πολεμικού μας Ναυτικού μετέφεραν **ασφαλώς** περί το **80%** του πολεμικού υλικού και των στρατευμάτων σε λιμένες πλησίον του μετώπου, χρησιμοποιώντας περί τα 140 φορτηγά, 47 επιβατηγά και 56 ρυμουλκά.

Δεν είναι εφικτό στη συνοπτική αυτή περιγραφή να μνημονευτούν όλα τα

δράματα και τα επιτεύγματα του ΕΝΝ κατά τον Β΄ΠΠ. Γι' αυτό γίνεται ενδεικτικά μνεία σε δύο ιδιαίτερα σημαντικά περιστατικά.

Το πρώτο αφορά το πλοίο «ΝΙΚΟΛΑΟΣ Γ. ΚΟΥΛΟΥΚΟΥΝΤΗΣ», το οποίο υπό την πλοιαρχία του Κωνσταντίνου Πανώργιου, επέτυχε παρά τους κινδύνους και τις δυσκολίες, να εισέλθει την 2-2-43 στο λιμένα της Λιβύης και να εκφορτώσει πολύτιμα καύσιμα για το 8^ο Βρετανικό Στράτευμα που πολεμούσε στη Βόρεια Αφρική. Ο Βρετανός Πρωθυπουργός Winston Churchill επισκέφτηκε το πλοίο στις 4-2-43 και το συνεχάρη προσωπικά.

Το δεύτερο αφορά σε παρόμοιο εγχείρημα. Το φορτηγό «ΕΛΠΙΣ», υπό την πλοιαρχία του Νικολάου Κουβαλιά, πλησίασε υπό σφοδρότατο βομβαρδισμό την Λιβύη και εκφόρτωσε καύσιμα για τα Βρετανικά στρατεύματα, επισύροντας τις επιδοκμασίες του Βασιλιά της Αγγλίας.

By courtesy of the "Lancashire Daily Post" and the Artist.

Ο Τσολιός αποκαλύπτει τον πραγματικό Μουσολίνι

Υλική προπαρασκευή της Πολεμικής μας Αεροπορίας

Το Γενικό Επιτελείο Αεροπορίας στο συνοπτικό τόμο που εξέδωσε το 2000, με τίτλο ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ 1908-1944, παρέχει πολλά σημαντικά στοιχεία, από τα οποία έχουν επιλεγεί τα ακόλουθα συναφή με το θέμα μας.

Η πρώτη ερασιτεχνική πτήση αεροπλάνου στην Ελλάδα, πραγματοποιήθηκε το 1908. Στις αρχές του 1911 η Ελληνική Κυβέρνηση μετεκάλεσε Γαλλική Αποστολή, προς διοργάνωση Αεροπορικής Υπηρεσίας, για στις Ελληνικές Ένοπλες Δυνάμεις. Οι πολεμικές αεροπορικές μονάδες που συγκροτήθηκαν, προσκολλήθηκαν χωριστά στο Στρατό Ξηράς και στο Πολεμικό Ναυτικό. Η πρώτη πτήση Στρατιωτικού αεροπλάνου στην Ελλάδα έγινε το 1912.

Το 1917, το Πολεμικό Ναυτικό, το οποίο διέθετε Ναυτική Αεροπορία, εισηγήθηκε την ίδρυση στο Παλαιό Φάληρο Εργοστασίου Αεροπλάνων. Η μεσολάβηση της Μικρασιατικής καταστροφής το 1922 ανέτρεψε τις προτεραιότητες και μόνο το 1924 έγινε δυνατή η κατάρτιση συμβάσεως με Αγγλικό οίκο κατασκευής αεροπλάνων, για παραγωγή στην Ελλάδα του πρώτου διθεσίου Τορπιλοπλάνου και τη σύσταση του Ελληνικού Εργοστασίου Αεροπλάνων στο Παλαιό Φάληρο. Μετά τη λήξη της συμβάσεως με τον Αγγλικό οίκο την 1 Ιανουαρίου 1938, το εν λόγω Εργοστάσιο περιήλθε στο κράτος και λειτούργησε έκτοτε ως Κρατικό Εργοστάσιο Αεροπλάνων (ΚΕΑ).

Η Πολεμική μας Αεροπορία, που ξεκίνησε ουσιαστικά από το 1912 ως Αεροπορία Στρατού και Αεροπορία Ναυτικού, θεμελιώθηκε ως ενιαία Πολεμική Αεροπορία το 1930. Τότε η Πολεμική μας Αεροπορία (ΠΑ) διέθετε περί τα 50 αναγνωριστικά αεροσκάφη. Η πρώτη παραγγελία για την προετοιμασία της ΠΑ προς αντιμετώπιση των αναγκών που ανεμένετο να ανακύψουν από τη επικείμενη πολεμική σύγκρουση, έγινε 30 Σεπτεμβρίου 1936, με την παραγγελία στην Πολωνία 36 αεροσκαφών διώξεως. Τον ίδιο μήνα υπογράφηκε σύμβαση με το ΚΕΑ, για τη συναρμολόγηση 30 εκπαιδευτικών αεροπλάνων. Μέχρι το 1939 παραγγέλθηκαν και παρελήφθησαν από Αγγλία, Γαλλία, Γερμανία και Πολωνία 128 αεροπλάνα διώξεως, βομβαρδισμού, στρατιωτικής και ναυτικής συνεργασίας, 75 εκπαιδευτικά και 3 μεταφορικά για την Πολιτική Αεροπορία. Ακόμη 107 πολεμικά αεροπλάνα που είχαν παραγγελθεί την ίδια περίοδο στη Γαλλία και Αγγλία, δεν μας παραδόθηκαν, λόγω της εκρήξεως την 1 Σεπτεμβρίου 1939 του Β΄ ΠΠ.

Η Ε.Β.Α. είχε επίσης στη διάθεσή της μικρό αριθμό αεροσκαφών δεύτερης γραμμής (έξι βομβαρδιστικά Hawker Horsley II, έξι εκπαιδευτικά/καταδιωκτικά Avia B.534 και δύο καταδιωκτικά Gloster Gladiator), καθώς και εκπαιδευτικών (20 Avro 621, 22 Avro 626 Prefect και ορισμένα Morane-Saulnier MS. 230). Τα Bréguet Bré 19 και Potez Po 25, αφού χρησιμοποιήθηκαν για σύντομο διάστημα, αποσύρθηκαν από τις επιχειρήσεις, ενώ τα υδροπλάνα Dornier Do 22 μετατράπηκαν σε αεροπλάνα.

Στην πράξη, το σύνολο των αεροσκαφών πρώτης γραμμής της Ε.Β.Α. ήταν 78 αεροσκάφη (24 P.Z.I. P.24, 9 Bloch MB.151, 11 Bristol Blenheim Mk IV, 10 Fairey Battle B.1, 8 Potez 633 B2 και 16 Henschel Hs 126).

Προκύπτει λοιπόν ότι 463 ιταλικά αεροπλάνα τέθηκαν αντιμέτωπα 78 ελληνικών. Ωστόσο η κατάσταση αυτή γινόταν ακόμη δυσμενέστερη για την Ε.Β.Α. λόγω της ασύγκριτης υπεροχής, σε τεχνικά χαρακτηριστικά και επιχειρησιακές δυνατότητες, των αεροσκαφών της Regia Aeronautica. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι τα καταδιωκτικά Fiat CR.42 Falco και G.50 Freccia ανέπτυσαν ταχύτητα 500 χλμ/ώρα, ενώ τα βομβαρδιστικά CRDA CANT Z 1007 bis, Savoia Marchetti SIAI S.M.79 και FIAT BR.20 Cicogna είχαν σαφώς μεγαλύτερη ακτίνα δράσης, ήταν εξοπλισμένα με σύγχρονα όργανα ναυτιλίας και έφεραν μεγαλύτερο φορτίο βομβών. Αντίθετα, τα αεροπλάνα της Ε.Β.Α. παρουσίαζαν πολλά τεχνικά προβλήματα, ενώ σημαντική ήταν η έλλειψη προσωπικού, κατάλληλου εξοπλισμού και εφοδίων.

Θα πρέπει επίσης να αναφερθεί ότι τα αεροδρόμια που χρησιμοποιούσε η Ε.Β.Α. ήταν περιορισμένα σε αριθμό και μολιά απ' αυτά ετίθεντο εκτός ενεργείας με τις πρώτες βροχοπτώσεις. Φανερή ήταν και η έλλειψη ασύρματης επικοινωνίας και αντιαεροπορικού υλικού. Αντίθετα, η Regia Aeronautica διέθετε μεγάλο αριθμό σύγχρονων αεροδρομίων, επαρκώς εξοπλισμένων, τόσο σε μικρή απόσταση από το μέτωπο (Κορυτσά, Αργυρόκαστρο, Τίρανα, Βεράτιο, Αυλώνα) όσο και στην ΝΑ Ιταλία (Bari, Lecce, Brindisi, Foggia, Taranto). Μπορούσε καιά συνέπεια να προωθηεί τα αεροπλάνα της και να αναπτύσσει δράση με άνεση ακόμα και όταν οι καιρικές συνθήκες ήταν δυσμενείς.

Έναντι της συντριπτικής αυτής υπεροχής των Ιταλών σε όλους τους τομείς η Ε.Β.Α. είχε να αντιτάξει κυρίως το ηθικό του προσωπικού της.

ΠΡΩΤΕΣ ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Η επίθεση εναντίον της Ελλάδας διηχρήθη σ' ένα εκτεταμένο θέατρο επιχειρήσεων που περιελάμβανε τη Δυτική Μακεδονία και την Ήπειρο. Η πρώτη αεροπορική επίθεση εναντίον της Αθήνας εκδηλώθηκε στις 09:30 της 28ης Οκτωβρίου 1940. Την ίδια περίπου ώρα βομβαρδιζόταν η Πάτρα.

Η πρώτη αερομαχία έλαβε χώρα δύο ημέρες αργότερα πάνω από την Κορυτσά μεταξύ τριών Fiat CR.42 Falco και δύο Henschel Hs 126 της 3 Μ.Σ.Σ. χωρίς να σημειωθούν απώλειες. Την ίδια ημέρα, πέντε Fiat CR.42 εντόπισαν δύο Henschel του 3/2 Α.Σ.Σ.Σ. που εκτελούσαν αναγνωριστικές πτήσεις πάνω από το μέτωπο. Οι Ιταλοί κατόρθωσαν να διατρήσουν τον κινητήρα του ενός αναγκάζοντάς το σε προσγείωση ΒΑ της Καστοριάς. Ο παρατηρητής Ανθυποσμηναγός Ευάγγελος Γιάνναρης πληγώθηκε θανάσιμα από τα ιταλικά πυρά. Στη συνέχεια τα ιταλικά καταδιωκτικά έπληξαν και το δεύτερο Henschel, με αποτέλεσμα το θάνατο του χειριστή Ανθυποσμηναγού Λάζαρου Παπαμυχαήλ και του πολυβολητή Σμηνία Κωνσταντίνου Γεμενιτζή.

Την επομένη, δύο Fiat CR.42 αιχμαλωτίστηκαν με σκοπό να αναχατίσουν ελληνικό αναγνωριστικό, λόγω όμως της κακοκαιρίας οι χειριστές έχασαν τον προσανατολισμό τους και αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα αεροσκάφη. Το αιώγευμα της 1ης Νοεμβρίου 1940 τρία Blenheim της 32 Μ.Β. κατευθύνθηκαν προς τα αεροδρόμια της Κορυτσάς. Ένα απ' αυτά με χειριστή τον Υποσμηναγό Κων. Μαργαρίτη εφόρμησε καιά του στόχου, τον οποίο έπληξε με εξαιρετική ακρίβεια. Σαραντάρια Ιταλοί που ήταν στην αίθουσα ενημέρωσης του αεροδρομίου σκοτώθηκαν και 20 τραυματίστηκαν. Λίγη ώρα αργότερα δύο ιταλικά καταδιωκτικά προσέκρουσαν κατά την προσγείωση σε κραιώρες που είχαν δημιουργηθεί από το βομβαρδισμό και καταστράφηκαν. Την ίδια ημέρα εντάθηκε και η δράση της Regia Aeronautica. Δεκαπέντε ελληνικές πόλεις βομβαρδίστηκαν με αποτέλεσμα να φονευθούν 90 άτομα. Η Θεσσαλονίκη επλήγη από σχηματισμό δέκα Savoia Marchetti SIAI S.M. 79 και δέκα CRDA CANIZ 1007, συνοδευόμενων από εννέα καταδιωκτικά Fiat CR.42. Επτά ελληνικά P.Z.L. P.24 της 21 Μ.Δ. αιχμαλωτίστηκαν για να τα αναχαιτίσουν και προξένησαν ζημιές σε ένα ιταλικό βομβαρδιστικό.

2α ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ: ΜΙΑ ΗΜΕΡΑ ΟΡΟΣΗΜΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΒΑΣΗ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ

Η συμβολή της Ε.Β.Α. στην ανατροπή των σχεδίων του Ιταλού Αρχιστρατήγου Visconti Prasca, που προέβλεπαν την υπερφαλάγγιση των ελληνικών στρατευμάτων στην Ήπειρο και τη διάνοιξη της οδού Ιωαννίνων-Μετσόβου, ήταν καθοριστική. Η Πίνδος αποτελούσε την "αχίλλειον πτέρναν" της ελληνικής αμυντικής διάταξης, διότι οι αμυνόμενοι εκεί είχαν αποσπαστεί γρήγορα από την Ιταλική Μεραρχία Αλπινιστών "Julia". Η Μεραρχία έπρεπε να ενισχυθεί το συντομότερο, γιατί το Στρατηγείο Κοζάνης εκτιμούσε ότι θα αδυνατούσε να αντιμετωπίσει ενδεχόμενη κυκλωτική κίνηση απ' αυτή.

Το πρωί της 2ας Νοεμβρίου 1940 ένα Bréguet Bré 19 της 2 Μ.Σ.Σ., με παρατηρητή τον Ανθυποσηναγό Δημ. Καρακίτσο και χειριστή το Σμηνία Ιωάννη Κατσούλα, ανέλαβε αποστολή αναγνώρισης της Πίνδου. Το αεροσκάφος κατήλθε σε χαμηλό ύψος διακρίνοντας συγκέντρωση στρατευμάτων στην οδό Σαμαρίνας-Διστράιου. Οι Ιταλοί μόλις είδαν το αεροπλάνο το θεώρησαν δικό τους και άπλωσαν το κόκκινο ημικυκλικό πλαίσιο αναγνώρισης. Η πανίσχυρη επιλεκτική Μεραρχία “Julia” είχε εντοπιστεί ... Το Στρατηγείο Κοζάνης αξιοποιώντας την πληροφορία ενέργησε αστραπιαία με αποτέλεσμα την ταχεία προώθηση από τη Θεσσαλονίκη της Μεραρχίας Ισημικού, η οποία κατέλαβε τη στενωπό του Μετσόβου για να εμποδίσει την προέλαση του εχθρού. Το απομεσήμερο, τρία Bréguet της 2 Μ.Σ.Σ. εξαπέλευσαν επίθεση εναντίον της ιταλικής Μεραρχίας βομβαρδίζοντας και πολυβολώνοντας την από χαμηλότατο ύψος. Ο εντοπισμός της “Julia” ειηρέασε ουσιαστικά την εξέλιξη του αγώνα. Αν δεν είχε εντοπιστεί έγκαιρα και καθόρθω να προελάσει προς το Μέτσοβο, η κατάσταση θα απέβαινε κρίσιμη για τις ελληνικές δυνάμεις και ίσως ο πόλεμος –κατά τη γνώμη στρατιωτικών παρατηρητών– να τερματιζόταν στο σημείο εκείνο.

Τις πρώτες πρωινές ώρες της ίδιας ημέρας δόθηκε στην 22 Μ.Δ. η εντολή για άμεση απογείωση με σκοπό την αναχαίτιση σχηματισμού εχθρικών βομβαρδιστικών, που εντοπίστηκε πάνω από τη Βέροια να μετά με κατεύθυνση τη Θεσσαλονίκη. Η συνάντηση των έξι ελληνικών Ρ.Ζ.Ι. με 15 ιταλικά βομβαρδιστικά και ειδικά καταδιωκτικά έγινε πάνω από το Λαγκαδά. Η εμπλοκή ήταν άμεση. Ο χειριστής ενός Ρ.Ζ.Ι., Υποσηναγός Μαρ. Μητραλέξης, αφού εξάντλησε τα πυρομαχικά του, με μια εξαιρετικά παράπολη ενέργεια “έκρουσε” με την έλικα του καταδιωκτικού του το ουραίο πηδάλιο ενός τρικινητήριου ιταλικού βομβαρδιστικού. Το Savoia Marchetti εισήλθε σε περιδίνηση και συνειρβίβη στο έδαφος, ενώ ο χειριστής σκοτώθηκε. Τα υπόλοιπα μέλη του πληρώματος, κάνοντας χρήση των αλεξιπτώτων τους, κατάφεραν να σωθούν. Λόγω στρέβλωσης της έλικας του αεροπλάνου του, ο Μητραλέξης πραγματοποίησε αναγκαστική προσγείωση κοντά στο χώρο όπου είχε πέσει το εχθρικό αεροσκάφος. Ο Έλληνας αεροπόρος εξήλθε με το περιστρόφο στο χέρι και συνέλαβε αιχμαλώτους τους τέσσερις Ιταλούς, τους οποίους παρέδωσε στη Στρατιωτική Διοίκηση Θεσσαλονίκης. Το κατόρθωμά του απασχόλησε για πολλές ημέρες τον ελληνικό και ξένο τύπο. Η εφημερίδα “ΠΡΩΙΑ”, στο φύλλο της 17ης Νοεμβρίου 1940, δημοσίευσε συνέντευξη του Ανθυποσηναγού Brusolo Caribaldo, ενός από τους διασωθέντες, ο οποίος επιβεβαίωσε το συμβάν και απέρριψε όποιες εκδοχές ήθελαν τη σύγκρουση ως ατύχημα.

Το απόγευμα της 2ας Νοεμβρίου 1940 όλα τα διαθέσιμα αεροπλάνα της 22 Μ.Δ. απογειώθηκαν ύστερα από την πληροφορία ότι εχθρικός σχηματισμός κατευθυνόταν και πάλι προς τη Θεσσαλονίκη. Τα ελληνικά Ρ.Ζ.Ι. έμληξαν τέσσερα ιταλικά καταδιωκτικά, από τα οποία το ένα πιθανότατα

κατέπεσε. Σημαντική δράση επέδειξαν και οι Μοίρες Βομβαρδισμού. Σμήνος τριών βομβαρδιστικών της 31 Μ.Β. έπληξε με επιτυχία μηχανοκίνητες μονάδες και προκεχωρημένα τμήματα του ιταλικού στρατού.

Τόση υπήρξε η ορμή και η γενναιότητα των Ελλήνων αεροπόρων, ώστε ο Ιταλός Αρχιστράτηγος, ο οποίος στις παραμονές του πολέμου θεωρούσε την Ε.Β.Α. ανάξια λόγου, πέντε μόλις ημέρες μετά την εκδήλωση της επίθεσης ζητούσε επίμονα αεροπορικές ενισχύσεις από την Ανωτέρα Διοίκηση Αεροπορίας στα Έγγραφα, για να αναπληρώσει τις μεγάλες απώλειες από τους βομβαρδισμούς των αεροδρομίων της Κορυτσάς και του Αργυροκάστρου:

ΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΙΣ 3 ΕΩΣ ΤΙΣ 13 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

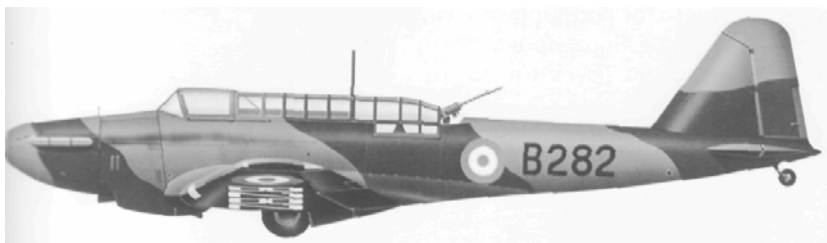
Κατά το διάστημα αυτό οι Ιταλοί αποκρούστηκαν στη γραμμή Ελαία-Καλαμά και εκκαθαρίστηκε ο ιταλικός θύλακας στην Πίνδο, ενώ οι ελληνικές δυνάμεις προωθήθηκαν προς Βορράν. Στο δυτικό μέτωπο οι Ιταλοί αρχικά κατάφεραν να διαβούν τον ποταμό Καλαμά και να καταλάβουν την Ηγουμενίτσα και την Παραμυθιά, αλλά γρήγορα αναχαιτίστηκαν. Η δράση της Ε.Β.Α. κατά την περίοδο αυτή υπήρξε έντονη και καθοριστική.

Στις 3 Νοεμβρίου πέντε αεροσκάφη της 22 Μ.Δ. απογειώθηκαν από το αεροδρόμιο της Μίκρας, με σκοπό να αναχαιτίσουν εννέα ιταλικά βομβαρδιστικά CRDA CANT Z 1007, συνοδευόμενα από καταδιωκτικά Fiat G.50, που μετούσαν προς τη Θεσσαλονίκη. Μόλις τα ιταλικά αεροπλάνα εισήλθαν στη ζώνη ανιαεροπορικής προστασίας της πόλης, δέχθηκαν καταγιομό πυρών με αποτέλεσμα να καταρριφθούν τρία. Συνολικά οι επιδρομές εναντίον της συμμορφεύουσας σιόιχσαν στην Ιταλική Αεροπορία 12 αεροπλάνα. Στις 4 Νοεμβρίου τμήματα του 1ου Συντάγματος Ιππικού δέχτηκαν επίθεση από ιταλικά βομβαρδιστικά, με αποτέλεσμα να βρεθούν σε δυσχερέστατη θέση. Τρία Breguet της 2 Μ.Σ.Σ. και του 3/2 Α.Σ.Σ.Σ. κατέφθασαν στο σημείο και, πετώντας σε αραιό σχηματισμό και χαμηλό ύψος, έπληξαν καίρια του Ιταλούς αλπιναίτες. Έξι ιταλικά καταδιωκτικά εμφανίστηκαν και ενεπλάκησαν σε αερομαχία με τα ελληνικά με αποτέλεσμα την κατάρριψη ενός Breguet. Ο χειριστής Ανθυποσμηναγός Φρειδερίκος Κατιάσος και ο Αρχισμηναγός Αλέξανδρος Σαρβάνης σκοτώθηκαν. Πολύτιμες σιάνθηκαν καιά την ίδια ημέρα και οι πληροφορίες αναγνωριστικής αποστολής της 21Μ.Δ. προς το Γενικό Στρατηγείο. Η ξύλινη γέφυρα του Αώου απέναντι από την Κέρκυρα είχε ανατιναχθεί, ενώ σημαντικά τμήματα του εχθρού δεν πρόλαβαν να περάσουν το ποτάμι και είχαν αποκοπεί. Την επόμενη ημέρα οι πρώτοι Ιταλοί αιχμάλωτοι οδηγούνταν στην Αθήνα.

Στις 5 Νοεμβρίου, κατά τη διάρκεια βομβαρδισμού του Πειραιά, καταρρίφθηκαν δύο ιταλικά αεροπλάνα, εκ των οποίων το ένα από τη R.A.F. Την επομένη η 32 Μ.Β. προσέβαλε με επιτυχία το λιμάνι της Αιολώνας. Μεταξύ 8 και 13 Νοεμβρίου οι Ιταλοί συνέχισαν τους βομβαρδισμούς πάνω από στόχους και κατοικημένες περιοχές της Βορείου Ελλάδος. Στις 13 Νοεμβρίου η Ε.Β.Α. βομβάρδισε δύο φορές το αεροδρόμιο της Κορυτσάς και καταρρίφθηκε ένα εχθρικό καταδιωκτικό.

Η πρώτη φωτογραφία χειριστών της Ε.Β.Α. που δημοσιεύθηκε στο εξωτερικό. Η λεζάντα ανέφερε: “ΗΡΩΙΚΟΙ ΑΕΡΟΠΟΡΟΙ ΕΤΟΙΜΟΙ ΓΙΑ ΑΠΟΓΕΙΩΣΗ: Ιπτάμενοι της Ε.Β.Α. έτοιμοι να απογειωθούν από πεδίο προσγείωσης για να διεξαγάγουν επιχειρήσεις κατά των εισβολέων Ιταλών. Προσέγεραν εξαιρετική υποστήριξη στον Ελληνικό Στρατό με την ηρωική τους αντίσταση”. (Φωτογραφία του Associated Press, Λονδίνο, NAP 233957)

Η ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ Ε.Β.Α. ΚΑΤΑ ΤΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΤΕΠΙΘΕΣΗΣ

Στις 14 Νοεμβρίου 1940 άρχισε η μεγάλη αντεπίθεση του Ελληνικού Στρατού σε ολόκληρο το μέτωπο που διάρκεσε μέχρι τις 6 Ιανουαρίου 1941. Σ' αυτή την κρίσιμη φάση η δράση της Ε.Β.Α. εσιιάσθηκε στο κέντρο του μετώπου, με σκοπό να παράσχει αεροπορική κάλυψη στα μεζοπόρα τμήματα, καταστρέφοντας ταυτόχρονα τις οδοί υποχώρησης και τις γραμμές ανεφοδιασμού του εχθρού. Πραγματοποίησε αιμοστολές αναγνώρισης πάνω από τις εχθρικές γραμμές, βομβαρδισμούς σημαντικών στόχων και πολυβολισμούς εχθρικών στρατευμάτων και ενεπλάκη σε πολλές αερομαχίες με ιταλικά αεροπλάνα, έχοντας να αντιμετωπίσει μια ακόμη πιο ενισχυμένη Regia Aeronautica, αφού οι Ιταλοί είχαν ρίξει πρόσφατα στη μάχη 250 επιπλέον αεροσκάφη.

Στις 14 Νοεμβρίου σχηματισμός έξι Fairey Battle και επτά Blenheim των 33 και 32 Μ.Β., αντίστοιχα, ανέλαβαν την εκτέλεση αιμοστολής βομβαρδισμού των δύο αεροδρομίων της Κορυτιάς. Τέσσερα Fairey Battle επιτέθηκαν εναντίον του βόρειου αεροδρομίου καταστρέφοντας ένα ιταλικό αεροπλάνο Caproni CA 133 και προξενώντας ζημιές σε άλλα τέσσερα. Λίγο αργότερα δύο Blenheim και δύο Fairey επιτέθηκαν εναντίον του νότιου αεροδρομίου καταστρέφοντας δέκα εχθρικά αεροπλάνα, ενώ άλλα τόσα υπέστησαν σοβαρές ζημιές. Κατά τη διάρκεια της αιμοστολής ένα Blenheim, με πλήρωμα τους Υποσημηναγούς Δημήτριο Παπαγεωργίου και Σταμάτιο Χαραλάμπους και τον Αρχισμηνία Κωνσταντίνο Κούλη, χτυπήθηκε και εξερράγη στον αέρα από βολή ιταλικού αντιαεροπορικού, με αποτέλεσμα το θάνατο και των τριών αεροπόρων. Την ίδια ημέρα έξι βομβαρδιστικά Fairey Battle της 33 Μ.Β. προσέβαλαν με μεγάλη επιτυχία το αεροδρόμιο του Αργυροκάστρου, καταστρέφοντας 13 ιταλικά αεροπλάνα στο έδαφος. Έντονη ήταν και η δράση των Μοιρών Διώξεως την ίδια ημέρα, κατά την οποία πραγματοποιήθηκαν 42 εξοδοι στην περιοχή της Κορυτιάς. Από τις σφοδρές αερομαχίες που ακολούθησαν οι Ιταλοί έχασαν τρία Fiat CR.42, ενώ τέσσερα ελληνικά P.Z.L. υπέστησαν ελαφρές ζημιές.

Στο διάστημα από 15 έως 30 Νοεμβρίου συνεχίστηκαν οι βομβαρδισμοί και οι αερομαχίες πάνω από το μέτωπο. Χαρακτηριστική ήταν η επιχείρηση της 18ης Νοεμβρίου κατά την οποία ενεπλάκησαν πέντε P.Z.L. των 22 και 23 Μ.Δ. με ιταλικά καταδιωκτικά και βομβαρδιστικά. Ο χειριστής ενός από τα P.Z.L., Σμηνίας Γεώργιος Βαλκανάς, βρέθηκε αντιμέτωπος με ιταλικά καταδιωκτικά πάνω από τη Μόροβα. Όταν εξαντλήθηκαν τα πυρομαχικά του, πραγματοποίησε επίθεση αυτοκτονίας, μέφτοντας με το αεροσκάφος του πάνω σε ιταλικό καταδιωκτικό. Η σύγκρουση ήταν μοιραία, αλλά και η αυτοθυσία του Σμηνία Βαλκανά χαρακτηριστική του φρονήματος των Ελλήνων αεροπόρων. Κατά τη διάρκεια της ίδιας αερομαχίας, ο Υποσημηναγός Ιωάννης Κυριαζής, αν και χτυπημένος σοβαρά στο πόδι από βλήμα εχθρικού καταδιωκτικού, δεν υποχώρησε, αλλά έστριψε τα όπλα του εναντίον δύο ιταλικών καταδιωκτικών, τα οποία κατέπεσαν διάρητα.

Την ίδια ημέρα τρία Blenheim της 32 Μ.Β. αιωγαιώθηκαν με αποστολή του βομβαρδισμού του Αργυροκάστρου. Λόγω όμως της πυκνής νέφωσης που επικρατούσε στην περιοχή, ένα από τα αεροπλάνα έριξε τις βόμβες του στην Πρεμετή. Ωστόσο, στην πόλη εκείνη ο εχθρός είχε αιωθηθείσει σημαντικές ποσότητες πυρομαχικών, καυσίμων και άλλων εφοδίων. Επί τρία μερόνυχια τα πυρομαχικά καίγονταν και ανακινάσσονταν λόγω του βομβαρδισμού από ένα και μόνο αεροσκάφος!

Στις 22 Νοεμβρίου 1940 ισχυρή δύναμη από 15 αεροσκάφη Potez 633 της 31, Blenheim της 32 και Fairey Battle της 33 Μ.Β. έσπευσε σε ενίσχυση τριών Henschel 126, που είχαν εντοπίσει εχθρική φάλαγγα μήκους οκτώ χλμ. να υποχωρεί από την Κορυτσά προς το Πόγραδετς. Τα ομαδικά κυρά των ελληνικών αεροπλάνων επέφεραν την πλήρη διάλυση της φάλαγγας. Κατά την επιστροφή στο αεροδρόμιο ένα από τα Henschel εντοπίστηκε από 15 ιταλικά καταδιωκτικά και χτυπήθηκε στο λέβητα της βενζίνης, με αποτέλεσμα να πιάσει φωτιά. Το πλήρωμα εγκατέλειψε το αεροσκάφος. Ο χειριστής Ανθυποσημηναγός Δημήτριος Σιδέρης υπέκυψε αργότερα στα τραύματά του, ενώ ο παρατηρητής Ανθυποσημηναγός Γεώργιος Τζαμουράνης υπέστη σοβαρά εγκαύματα.

Οι αλληλέλληλες επιτυχίες των ελληνικών στρατευμάτων και της Ε.Β.Α. είχαν ως αποτέλεσμα την πτώση του ηθικού των Ιταλών και τη δημιουργία πλήρους σύγχυσης.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1940

Στις 2 Δεκεμβρίου έφθασαν ενισχύσεις που είχε αποστείλει η R.A.F. για την Ελληνική Αεροπορία Διώξεως. Οκτώ αεροσκάφη τύπου Gloster Gladiator Mk II της 112ης Μοίρας προσγειώθηκαν στην Α.Β. Θριασίου. Σ' αυτά προστέθηκαν αργότερα άλλα έξι. Τα Gladiator ωστόσο παραλήφθηκαν με πολλές ελλείψεις σε ανταλλακτικά, ενώ στην έκθεση της Α.Δ.Α.Σ προς τον Αρχηγό Γ.Ε.Α χαρακτηρίζονταν ως "*ιδιαιτέρως χρησιμοποιηθέντα*".

Στο μεταξύ η ελληνική προέλαση στο μέτωπο συνεχιζόταν. Αρχές Δεκεμβρίου καταλήφθηκε το Αργυρόκαστρο και η Πρεμετή και οι Ιταλοί υποχωρούσαν προς το Τεμελένι, ενώ η Αεροπορία συνέχιζε να προσφέρει τις πολύτιμες υπηρεσίες της, ιδιαίτερα στο βομβαρδισμό των υποχωρουσών εχθρικών φάλαγγων. Οι Ιταλοί μπροστά στις απρόσμενες επιτυχίες του Ελληνικού Στρατού ζήτησαν να ενισχυθεί επειγόντως η Αεροπορική Διοίκηση Αλβανίας με μεταφορικά αεροπλάνα. Μέσα στο πρώτο δεκαήμερο του Δεκεμβρίου αφίχθησαν 53 Junkers Ju 52-3/ms και 19 καταδιωκτικά Macchi MC 200 Saettae. Προηγουμένως είχαν ενταχθεί στη δύναμη της Διοίκησης Αλβανίας 14 βομβαρδιστικά Savoia Marchetti SIAI S.M. 79, καθώς και ένα σμήνος καταδιωκτικών Fiat G.50 bis.

Παρά τις σημαντικές αυτές ενισχύσεις, σε σύσκεψη Ιταλών επιτελών που πραγματοποιήθηκε στα Τίρανα στις 20 Δεκεμβρίου, εκφράστηκαν ανησυχίες για τις ανεπαρκείς επιδόσεις της Regia Aeronautica στο Αλβανικό Μέτωπο. Μεταξύ των άλλων αποφασίστηκε οι αεροπορικές βομβαρδιστικές αποστολές κατά των ελληνικών πόλεων να πραγματοποιούνται και κατά τις νυκτερινές ώρες. Για το σκοπό αυτό η Αεροπορική Διοίκηση Αλβανίας ενισχύθηκε με 75 τρικινητήρια βομβαρδιστικά CRDA CAN 7 και 50 SIAI S.M. 79, καθώς και με 90 νεότερου τύπου μαχητικά Macchi MC 200.

Από την άλλη πλευρά οι Έλληνες είχαν να αντιμετωπίσουν και τις δυσμενείς καιρικές συνθήκες. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι το αεροδρόμιο Πτολεμαΐδας, διαν έπεσε παγετός, αποκλείστηκε ολοσχερώς. Υπό αυτές τις συνθήκες ο κίνδυνος προσβολής των αεροδρομίων και η καταστροφή των αεροπλάνων διαγραφόταν ολοφάνερα. Η Α.Δ.Α.Σ. έπρεπε επειγόντως να μροβεί σε ενέργειες για να προσιαιέψει τα αεροπλάνα, μεταφέροντάς τα σε ασφαλέστερο μέρος. Στα πλαίσια αυτά ο Αντισημάρχος Εμ. Κελαϊδής, Διοικητής της Αεροπορίας Διώξεως, διέταξε την άμεση μεταφορά των αεροσκαφών στο αεροδρόμιο Σέδες. Έξοσερα μερόνυκτα ακολούθησαν, κατά τη διάρκεια των οποίων όλο το προσωπικό παρέμεινε συνεχώς άγρυπνο καταβάλλοντας υπεράνθρωπες προσπάθειες. Τα αεροπλάνα αποσυναρμολογήθηκαν και μεταφέρθηκαν οδικώς μέχρι το Αμύνιαιο και από εκεί σιδηροδρομικώς στο αεροδρόμιο Σέδες.

Η αιώθηση των Ιταλών σε μεγάλο βάθος μέσα στο αλβανικό έδαφος είχε ως αποτέλεσμα τα αεροδρόμια που χρησιμοποιούσε η Ελληνική Αεροπορία να καταστούν απομακρυσμένα από την περιοχή δράσης. Τα απαρχαιωμένα καταδιωκτικά, υποχρεωμένα να διανύουν μεγάλες αποστάσεις, δεν μπορούσαν να συνοδεύσουν αποτελεσματικά στις επιχειρήσεις τα βομβαρδιστικά.

Οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες επίσης επηρέασαν ανασταλτικά τη διεξαγωγή των επιχειρήσεων. Η ύπαρξη δυνατών ρευμάτων και η περιορισμένη ορατότητα λόγω της πυκνής νέφωσης στα βουνά καθιστούσαν τις πτήσεις εξαιρετικά δυσμενείς και επικίνδυνες. Από την άλλη πλευρά, οι ραγδαίες βροχοπτώσεις δημιουργούσαν λίμνες και απέκλειαν την πρόσβαση προς τα αεροδρόμια, οι διάδρομοι των οποίων συχνά καθίσταντο ακατάλληλοι για αποπροσγειώσεις.

Τον Ιανουάριο του 1941 ο αριθμός των διαθέσιμων αεροπλάνων πρώτης γραμμής της Ε.Β.Α. ανερχόταν σε 39 αεροσκάφη. Πιο συγκεκριμένα, επτά βομβαρδιστικά (4 Bristol Blenheim Mk IV και 3 Fairey Battle B.1), 28 καταδιωκτικά (7 Gloster Gladiator Mk II, 2 Bloch MB.151, 19 P.Z.L. P. 24) και 14 στρατιωτικής συνεργασίας (4 Henschel Hs 126 και 10 Dornier Do 22).

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1941

Στις 9 Ιανουαρίου το Β' Σώμα Στρατού κατέλαβε την Κλεισούρα και μέχρι το τέλος του μήνα την κορυφογραμμή του όρους Τρεμπεσίνα. Παρά τις δυσμενείς καιρικές συνθήκες, η Ελληνική Αεροπορία συνέδραμε αποφασιστικά τα επίγεια τμήματα.

Η έλλειψη ανταλλακτικών και εξοπλισμού συντήρησης των αεροσκαφών καθιστούσαν το έργο της ακόμη δυσκολότερο. Προκειμένου να υπερκερασιούν διάφορα τεχνικά προβλήματα, το προσωπικό κατέφευγε συχνά στην εφαρμογή διαφόρων επινοήσεων. Στα πλαίσια αυτά, ο Επισμηναγός Χαρ. Ποταμιάνος, Διοικητής της 32 Μ.Β., εισήγαγε σημαντικές καινοτομίες στην εκπαίδευση των βομβαρδιστών στις νέες κεφαλές σκόπευσης αμερικανικού τύπου: Ένα πρωτόγονο σύστημα από σπάγκους, οι οποίοι δένονταν κατά μήκος της γραμμής πτήσης του αεροπλάνου και υπό γωνία, καθιστούσε δυνατό τον ακριβή βομβαρδισμό από ύψος 2.000 μέτρων! Η έλλειψη εσωτερικής επικοινωνίας μεταξύ του πολυβολητή και του χειριστή –που σήμαινε ότι ο πρώτος δεν μπορούσε να ειδοποιήσει το πλήρωμα για την εμφάνιση εχθρικών αεροπλάνων– καλύφθηκε με τη χρησιμοποίηση και δεύτερου συστήματος σπάγκων, οι οποίοι συνδέονταν με το δεξί πόδι του χειριστή. Εφαρμόζοντας έναν απλό εσωτερικό κώδικα επικοινωνίας (ανάλογα με τον αριθμό των “τραβηγμάτων”), ο πολυβολητής μπορούσε να στέλνει ορισμένα στοιχειώδη αλλά απαραίτητα μηνύματα στο χειριστή.

Μέχρι το τέλος του μήνα η Ιταλική Αεροπορία συνέχιζε τους βομβαρδισμούς εναντίον κατοικημένων πόλεων και η Ε.Β.Α., καιρού επιτρέποντος, ανιδρούσε δυναμικά. Χαρακτηριστική ήταν η αερομαχία που έγινε πάνω από την Κλεισούρα στις 25 Ιανουαρίου: επτά Ρ.Ζ.Λ. της 22 Μ.Δ. σε συνεργασία με επτά Gladiator της 21ης Μοίρας, εντόπισαν πέντε βομβαρδιστικά Fiat BR.20. Από τη συμπλοκή που ακολούθησε καταρρίφθηκαν τρία βομβαρδιστικά, ενώ τα υπόλοιπα τράπηκαν σε φυγή.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1941

Στις 9 Φεβρουαρίου οι ευνοϊκές καιρικές συνθήκες επέτρεψαν στις δύο Αεροπορίες να αναπτύξουν σημαντική δράση. Οι Ιταλοί βομβάρδισαν την Πρέβεζα, την Πάτρα και τη Θεσσαλονίκη. Ιδιαίτερη αίσθηση προκάλεσε η επίθεση κατά του Ναού της Αγίας Σοφίας Θεσσαλονίκης, έργου του 5ου αι. μ.Χ.

Η Ελληνική Αεροπορία από την πλευρά της παρείχε επιχειρησιακή υποστήριξη στην περιοχή του μετώπου (Πρεμεΐη-Κλεισούρα-Χάνι Μιυαλαμπάνι). Οκτώ Ρ.Ζ.Λ. της 22 και 23 Μ.Δ., καθώς και τέσσερα Gladiator της 21, συνάντησαν 18 εχθρικά βομβαρδιστικά SIAI S.M. 79 συνοδευόμενα από 12 καταδιωκτικά Fiat G.50 και 12 Fiat CR.42. Η εμπλοκή ήταν άμεση. Ο Υποσμηναγός Μαρ. Μητραλέξης έπληξε με επιτυχία ένα Fiat CR.42, ενώ ο Επισμηναγός Επι. Δάγκουλας κατέρριψε ένα άλλο. Μεγάλη επιτυχία σημείωσαν και οι αεροπόροι της 21 Μ.Δ.: Ο Σμηναγός Ιωάννης Κέλλας κατέρριψε δύο ιταλικά καταδιωκτικά και ο Επισμηναγός Ι. Δημητρακόπουλος ένα, ενώ ο Υποσμηναγός Α. Μπαρδαβίλιας και ο Επισμηναγός Ν. Κωστορίζος πιθανολό-

γησαν την κατάρριψη δύο ακόμη εχθρικών αεροπλάνων, αφού ανέφεραν ότι τα ανιλήφθηκαν να πέφτουν, αφήνοντας πίσω τους μαύρους καπνούς. Κατά τη διάρκεια των αερομαχιών τραυματίστηκε σοβαρά ο Επισμηνίας Ιωάννης Μιχόπουλος, όταν δέχθηκε συνδυσασμένη επίθεση τριών CR. 42. Παρά την αιμορραγία κατάφερε να εκτελέσει αναγκαστική προσγείωση στην Κακαβιά.

Περί τα μέσα Φεβρουαρίου, η 32 Μ.Β. ενισχύθηκε με την παραλαβή έξι βομβαρδιστικών Bristol Blenheim Mk IV. Το ριναίο τμήμα των αεροπλάνων αυτών διέφερε από τα νεότερου τύπου, γιατί είχε μικρότερο ρύγχος. Έτσι

ονομάστηκαν “κουτσομούρικα”. Επίσης δεν υπήρχε έξοδος κινδύνου από την κάτω πλευρά του αεροπλάνου, με αποτέλεσμα να δυσχεραίνεται η έγκαιρη εγκατάλειψη του αεροσκάφους από το πλήρωμα σε περίπτωση ανάγκης.

Αξίζει να αναφερθεί ότι στα μέσα Φεβρουαρίου το αιόσμιασμα της R.A.F. στην Ελλάδα ενισχύθηκε με έξι βαρέα βομβαρδιστικά Vickers Wellington και μια Μοίρα 18 καταδιωκτικών Hawker Hurricane. Μέχρι τότε ήταν εξοπλισμένη με παρωχημένης τεχνολογίας αεροσκάφη Gloster Gladiator και Bristol Blenheim. Στην πρώτη κιάλας έξοδο τα Hurricane κατέρριψαν τέσσερα εχθρικά αεροπλάνα, ενώ στις 28 Φεβρουαρίου σμήνος καιαδιωκτικών Hurricane σε συνεργασία με ομάδα Gladiator κατέρριψε 27 ιταλικά αεροπλάνα, χωρίς καμία απώλεια. Συνολικά, κατά τις επιχειρήσεις Φεβρουαρίου, η R.A.F. κατέρριψε 52 αεροπλάνα και προξένησε ζημιές σε άλλα 21. Οι χειριστές πιθανολόγησαν την κατάρριψη άλλων δέκα. Δέκα βρετανικά αεροσκάφη καταστράφηκαν και έξι υπέστησαν ζημιές.

Στις 20 Φεβρουαρίου η Ε.Β.Α. ανέλαβε και πάλι έντονη δράση. Επτά P.Z.L. της 22 Μ.Δ., σε συνεργασία με 12 αεροσκάφη των άλλων Μοιρών Διώξεως, εκτέλεσαν αποστολή προσιασίας φίλιων βομβαρδιστικών. Κατά τη διάρκεια της αποστολής εμφανίστηκαν σε δύο σχηματισμούς εχθρικά καιαδιωκτικά Romeo 37, συνοδευόμενα από 15 καταδιωκτικά G.50 Frecciae. Τα ιταλικά αεροσκάφη βρισκονταν σε ύψος μεγαλύτερο από τα ελληνικά και σε πλεονεκτικότερη θέση. Ο Σμηναγός Α. Αντωνίου, επικεφαλής του σχηματισμού της 22 Μ.Δ., κάλεσε με το ραδιοηλέφωνό του τα αεροσκάφη των άλλων Μοιρών που είχαν απομακρυνθεί για κάλυψη. Η κακή λειτουργία των επικοινωνιών όμως εμπόδισε τις ομάδες των φίλιων αεροπλάνων να ανιληφθούν τι συνέβαινε, με αποτέλεσμα η ομάδα της 22 Μ.Δ. να βρεθεί μόνη της αντιμέτωπη με τα εχθρικά καιαδιωκτικά. Κατά τη διάρκεια της αερομαχίας που ακολούθησε, οι Σμηναγοί Α. Αντωνίου και Γ. Φανουργάκης και ο Επισμηνίας Επ. Δάγκουλας κατέρριψαν τρία ιταλικά αεροσκάφη, ενώ ο Υποσμηναγός Α. Μιχαλιτσιάνος καταδίωξε και κατέρριψε ένα ακόμη καιαδιωκτικό.

Στις 23 Φεβρουαρίου το αεροσκάφος του Υποσηναγού Νικολάου Σκρουμπέλου, που συμμετείχε σε παρόμοια αποστολή προστασίας φίλων βομβαρδιστικών, καιαρρίφθηκε από εχθρικά πυρά πάνω από το μέτωπο στην περιοχή της Κλεισούρας και ο χειριστής σκοτώθηκε.

Σημαντική επιτυχία σημείωσε το ελληνικό αντιαεροπορικό πυροβολικό που συνολικά το Φεβρουάριο κατέρριψε 11 αεροσκάφη, από τα οποία τα επτά βομβαρδιστικά, ενώ επέφερε βλάβες σε άλλα τρία. Οι ιταλικοί βομβαρδισμοί κατά το μήνα αυτό προξένησαν το θάνατο 82 και τον τραυματισμό 101 αμάχων, καθώς και την κατάρρευση 110 οικιών. Η εχθρική αεροπορία επέδραμε 14 φορές εναντίον της Πρέβεζας, ενώ βομβάρδισε τον Πειραιά, τη Θεσσαλονίκη και το Βόλο, δηλαδή τα τρία σημαντικότερα λιμάνια της χώρας. Τέλος προσπάθησε επανειλημμένως να καταστρέψει τα αεροδρόμια Κατσικά Ιωαννίνων και Μάλεμε Κρήτης.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΜΑΡΤΙΟΥ 1941 ΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΕΙΣΒΟΛΗ

Το σημαντικότερο γεγονός των επιχειρήσεων κατά το Μάρτιο του 1941 ήταν η εκδήλωση της ιταλικής εαρινής επίθεσης "Primavera", η οποία εκδηλώθηκε τα ξημερώματα της 9ης Μαρτίου σε όλο το μήκος του μετώπου. Κατά την πρώτη ημέρα της επίθεσης οι ιταλικές χερσαίες δυνάμεις υποστηρίζονταν από 190 αεροσκάφη, από τα οποία τα 70 ήταν βομβαρδιστικά.

Δύο ημέρες αργότερα η Ελληνική Αεροπορία θρήνησε την απώλεια τεσσάρων αεροπόρων που ειέβαιναν σε ένα Fairey Battle της 33 Μ.Β. και σε ένα Blenheim της 32 (του Σηναγού Δημητρίου Πισόκα και του επισηναγού Δημητρίου Σταθάκου, καθώς και των Αρχισμηγιών Στέφανου Μαυροματίδη και Ματθαίου Τσολακίδη). Επίσης δύο ακόμη αεροπόροι χάθηκαν την ίδια ημέρα, όταν αεροσκάφος Avro 626 της 3 Μ.Σ.Σ. (οι Σμηνίες Χρήστος Σαραντόπουλος και Σωτήριος Κορίτσας) κατέπεσε στην Αττική.

Στις 18 Μαρτίου αεροσκάφος της 13 Μ.Ν.Σ. επιτέθηκε εναντίον υποβρυχίου που είχε εντοπιστεί κοντά στη νησίδα Φλέβες στο Σαρωνικό Κόλπο. Στη συνέχεια επιτέθηκαν στο υποβρύχιο όλα τα αεροσκάφη της Μοίρας. Από τις κηλίδες πειρελαίου που κάλυψαν μεγάλο μέρος της θαλάσσιας περιοχής φάνηκε ότι το υποβρύχιο επλήγη επιτυχώς. Έντονη ήταν η δράση της Ιταλικής Αεροπορίας στις 22 Μαρτίου. Κατά το βομβαρδισμό του αεροδρομίου της Παραμεθιάς το ελληνικό αντιαεροπορικό έπληξε δύο εχθρικά αεροπλάνα. Η αποστολή εμαναλήφθηκε αργότερα με αποτέλεσμα να καταστραφούν στο έδαφος δύο βρετανικά αεροσκάφη. Την ίδια ημέρα βομβαρδίστηκε η Κέρκυρα με συνέπεια το θάνατο 37 πολιτών.

Κατά τις πρώτες ημέρες του Απριλίου επτά ελληνικά Gladiator επιτέθηκαν εναντίον 10 ιταλικών βομβαρδιστικών που είχαν προηγουμένως πληξει το συγκρότημα του σιδηροδρομικού σταθμού Φλωρίνης. Οι Έλληνες χειριστές ιπθανολόγησαν την κατάρριψη δύο εχθρικών βομβαρδιστικών. Λίγο αργότερα, η R.A.F.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ Η ΥΠΟΧΩΡΗΣΗ

Κατά τις τρεις εβδομάδες των επιχειρήσεων για την αντιμετώπιση της γερμανικής εισβολής, η Ε.Β.Α. πραγματοποίησε 179 αποστολές διώξεως, αναγνώρισης και βομβαρδισμού. Στις 6 Απριλίου 1941 αεροσκάφη Ρ.Ζ.Λ. της 22 Μ.Δ. κατέρριψαν δύο γερμανικά Henschel Hs 126. Την ίδια ημέρα καταρρίφθηκε ένα ακόμη Dornier Do 17. Κατά την αερομαχία της 15ης Απριλίου για την προστασία του αεροδρομίου των Τρικάλων από εισβολή σχηματισμού Ju 87 και Bf 109 επλήγησαν τρία γερμανικά αεροσκάφη και καταρρίφθηκαν τρία ελληνικά: ένα Bloch της 24 Μ.Δ., ο χειριστής του οποίου Επισμηνίας Γεώργιος Μόκκας φονεύθηκε, ένα Ρ.Ζ.Λ. της 22ης και ένα Gladiator της 21ης, οι χειριστές των οποίων Επισμηνίας Α. Κατσαρέλλης και Σμηναγός Κέλλας τραυματίστηκαν. Την ίδια ημέρα φονεύθηκε και ο Επισμηνίας Π. Κουτρομπάς της 23 Μ.Δ., αφού προηγουμένως πέτυχε να καταρρίψει ένα Henschel Hs 126. Η Αεροπορία Βομβαρδισμού εκτέλεσε συνολικά 18 αποστολές. Τέλος η 12 Μ.Ν.Σ. με τρία Dornier Do 22 πραγματοποίησε επιτυχείς αποστολές έρευνας και συνοδείας νηοιομπών. Αξίζει επίσης να αναφερθεί ότι, σύμφωνα με δημοσιεύματα της εποχής, καταρρίφθηκαν από αντιαεροπορικά πυρά πολλά εχθρικά αεροσκάφη.

Έναντι της ολοφάνερης γερμανικής υπεροχής, η λύση της διαφυγής των αεροπλάνων και του προσωπικού της Ε.Β.Α. προς την Κρήτη και τη Μέση Ανατολή διαγραφόταν ως η πλέον ενδεδειγμένη. Προηγουμένως όμως η Αεροπορία συνέβαλε ενεργά στην κάλυψη της υποχώρησης του Ελληνικού Στρατού, μολοντί σχεδόν κανένα από τα αεροδρόμια της χώρας δεν παρείχε την παραμικρή ασφάλεια, λόγω της αποδιοργάνωσης του συστήματος εγκαίρως προειδοποίησης, το οποίο έδινε πληροφορίες από την έδρα του στο αεροδρόμιο της Λάρισας για τις επικείμενες κινήσεις της εχθρικής αεροπορίας. Ωστόσο, λόγω της μείωσης των παρατηρητηρίων εξαιτίας της σύμπτυξης του στρατού, το Κέντρο Επιχειρήσεων Λεραμύνης διέκοψε τελικά τη ροή πληροφοριών, με συνέπεια η Luftwaffe να αφηνδιάζει ανενόχλητα τα αεροδρόμια. Υπό αυτές τις συνθήκες καταστράφηκαν στο έδαφος πολλά ελληνικά, βρειανικά και γιουγκοσλαβικά αεροσκάφη στα αεροδρόμια Βασιλικής, Νιαμάτων και Παραμυθιάς.

Άμεση προτεραιότητα στα σχέδια διαφυγής στην Κρήτη είχε και η μεταφορά του Εκπαιδευτικού Κέντρου Ιταμένων (Ε.Κ.Ι.), το οποίο συγκροήθηκε με την αναστολή λειτουργίας της Σχολής Αεροπορίας. Το Υπουργείο Αεροπορίας είχε ήδη από νωρίς μεριμνήσει για τη μεταφορά των μαθητών στο ασφαλέστερο αεροδρόμιο του Άργους, όπου μέσα από ένα υπερεντατικό πρόγραμμα εκπαίδευσης θα ήταν σύντομα έτοιμοι για το μέτωπο. Υπεύθυνος για την οργάνωση της μετάβασης του Ε.Κ.Ι. στην Κρήτη ορίστηκε ο ίδιος ο Διοικητής της Σχολής Αεροπορίας Σμήναρχος Στ. Φίλιππας. Παρά κάποια μεμονωμένα περιστατικά αταξίας, εξαιτίας της σειράς προτεραιότητας που υποχρεωτικά υπηρέθη λόγω του περιορισμένου χώρου, το ακτιομετρικό "Alberta" που διατέθηκε από το Γ.Ε.Ν. απέπλευσε από το Ναύπλιο την 20η Απριλίου 1941.

Σύμφωνα με διαταγή του Γ.Ε.Α., που εκδόθηκε στις 16 Απριλίου 1941, όλες οι Αεροπορικές Μονάδες και Υπηρεσίες υποχρεώνονταν να προβούν στην άμεση καταστροφή υλικών, εφοδίων, αλλά και εμπιστευτικών εγγράφων που θα μπορούσαν να φανούν χρήσιμα στον εχθρό. Παρά τη σαφήνεια της διαταγής, η έκδοση και ορισμένων άλλων αντικρουόμενων οδηγιών προκάλυψε σύγχυση με αποτέλεσμα να μην υλοποιηθεί πλήρως.

Η ΤΥΧΗ ΤΩΝ ΑΕΡΟΣΚΑΦΩΝ ΚΑΙ Η ΔΙΛΦΥΓΗ ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ

Τη στιγμή που ο Διοικητής Αεροπορίας Διώξεως Αντισμήναρχος Εμ. Κελαϊδής αναζητούσε ασφαλέστερο αεροδρόμιο για τη μετασιθάμευση των καταδιωκτικών, έλαβε γνώση της απόφασης του Υπουργείου Αεροπορίας σχετικά με τη μετάβαση των δυνάμεων στην Κρήτη μέσω Άργους. Εντούτοις, η έκδοση αλληπάλληλων και συχνά αντιφατικών διαταγών και η απουσία συγκροτημένου σχεδίου διαφυγής συνειτέλεσαν στη μη έγκαιρη αναχώρηση όλων των αεροσκαφών από το αεροδρόμιο της Αμφίκλειας, όπου τελικά τα περισσότερα καταστράφηκαν. Εξάλλου, όσα κατάφεραν να φθάσουν στα αεροδρόμια της Ελευσίνας και του Άργους, τελικά καταστράφηκαν και αυτά από τους συνεχείς γερμανικούς βομβαρδισμούς.

Με την προέλαση των γερμανικών στρατευμάτων προς την Αθήνα, οι Μοίρες Βομβαρδισμού διατάχθηκαν να μετασιθαμείσουν από το αεροδρόμιο Τανάγρας στην Ελευσίνα, όπου τα αεροπλάνα τους αφανίστηκαν από επιδρομή σμήνους Messerschmitt Bf 109.

Οι Μοίρες Στρατιωτικής Συνεργασίας αναγκάστηκαν να προβούν σε συνεχείς σιμμιτζέξια για να επιβιώσουν, έως ότου διαδοχικές γερμανικές επιθέσεις επέφεραν την καταστροφή τους, καθώς τελικά ένα μόνο αεροπλάνο διασώθηκε στο αεροδρόμιο του Αγρινίου.

Οι Μοίρες Ναυτικής Συνεργασίας προβλεπόταν να αναχωρήσουν για την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, με ενδιάμεσο σταθμό την Κρήτη για ανεφοδιασμό. Η 11 Μ.Ν.Σ. απώλεσε όλα της τα υδροπλάνα Fairey 111 F, καθώς τεχνικά προβλήματα τα υποχρέωσαν σε προσθαλάσσωση στη Μονεμβασιά, όπου εντοίστηκαν από τη Luftwaffe και καταστράφηκαν. Από τα τέσσερα Dornier Do 22 της 12 Μ.Ν.Σ. ένα μόνο κατάφερε τελικά να φθάσει στη Σούδα της Κρήτης. Η 13 Μ.Ν.Σ. με εννέα Avro Anson προοριζόταν και αυτή για την Κρήτη. Δέχτηκε όμως σοβαρά πλήγματα από αεροπορική επιδρομή στη βάση της Σαλαμίνας. Οι τεχνικοί ειτέρευαν την απογείωση σε τέσσερα μόνο από τα αεροπλάνα, τα οποία κατάφεραν τελικά να φθάσουν στον προορισμό τους, αποφεύγοντας σχηματισμό 15 Ju 88 που εμφανίστηκε κατά τη διάρκεια της πύσης. Ένα ακόμη Anson κατόρθωσε τελικά να απογειωθεί για την Κρήτη. Εκεί βρισκόταν ήδη και τέσσερα εκπαιδευτικά Avro 621, τα οποία είχαν προσγειωθεί στο αεροδρόμιο του Μάλεμα.

Η τελειωτική πράξη του Ελληνογερμανικού Πολέμου διαδραματίστηκε στην Κρήτη, όπου είχαν καταφύγει οι Έλληνες και Σύμμαχοι υπερασπιστές της ημειρωτικής Ελλάδας, καθώς και η πολιτική ηγεσία της χώρας. Με δεδομένο τον κίνδυνο από επικείμενους βομβαρδισμούς της Luftwaffe, δόθηκε εντολή για την άμεση μεταφορά των Ικάρων ατιμουλοϊκώς στην Αίγυπτο, εγχείρημα το οποίο στέφθηκε με επιτυχία.

Όσον αφορά τα διασωθέντα αεροσκάφη: Το Dornier Do 22 της 12 Μ.Ν.Σ. αναχώρησε για το Αβουκίρ της Αιγύπτου. Τα εκπαιδευτικά Avro 621 που σιθάμειναν στο Μάλεμα, παρά τις αντιρρήσεις των Βρετανών για την σκοπιμότητα της μεταφοράς τους, προσγειώθηκαν τελικά στο Κέντρο Διερχομένων στη Γάζα. Τα πέντε Avro Anson τέλος της 13 Μ.Ν.Σ. κατέληξαν στην βρετανική βάση της Dekheila, για να αποτελέσουν τον πυρήνα της ειδοαναγκρότησης Ελληνικής Αεροπορίας στο εξωτερικό.

ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΜΟΙΡΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΜΑΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ ΣΤΗ ΜΕΣΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

**Η πρώτη μάχη μονάδα που συγκροτήθηκε στη Μ.Α. ήταν η 13^η
Μοίρα Ελαφρού Βομβαρδισμού (13 Μ.Ε.Β.)**

13η ΜΟΙΡΑ ΕΛΑΦΡΟΥ ΒΟΜΒΑΡΔΙΣΜΟΥ (13 Μ.Ε.Β.)

Η Μοίρα υπαγόταν στο 201 Group ως 13th Hellenic Squadron, R.H.A.F. Κύρια αποστολή της ήταν η αεροπορική προστασία των νηοπομπών και η εκτέλεση πτήσεων ανίχνευσης και αναγνώρισης. Πρώτος διοικητής τοιμοθετήθηκε ο Επίσημαγός Σπ. Δακόπουλος.

Στις 25 Ιουνίου 1941, όταν δόθηκε εντολή για την πρώτη της αποστολή, η Μοίρα ήταν πανέτοιμη να ανταποκριθεί. Σε συνεργασία με τη Διοίκηση Αεράμυνας του Δέλτα του Νείλου, ένα Avro Anson πείαξε σε ύψος 5.500 μέτρων και προέβη σε εικονικό βομβαρδισμό του λιμανιού της Αλεξάνδρειας, για να διαπιστωθεί η επάρκεια των ραντάρ αεράμυνας και η ετοιμότητα των αεροπλάνων αναχαίτισης. Στις 14 Ιουλίου 1941 η Μοίρα ανέλαβε πλέον καθημερινά πολεμικά καθήκοντα. Γενικά οι εξοδοί της Μοίρας αφορούσαν αποστολές σάρωσης ("Broom I"), καθώς και ανθυποβρυχιακές περιπολίες.

Στις 3 Νοεμβρίου η Μοίρα διατάχθηκε να μετακινηθεί στο αεροδρόμιο Mariut, έξω από την Αλεξάνδρεια, όπου και εγκαταστάθηκε την 1η Δεκεμβρίου. Λίγες ημέρες μετά παρελήφθησαν τρία Blenheim Mk IV (short-notice). Το νέο αεροδρόμιο αποδείχθηκε γρήγορα ακατάλληλο, λόγω των συνεχών βροχοπτώσεων και του λασιώδους εδάφους, με αποτέλεσμα η Μοίρα να διαταχθεί να το εκκενώσει στο τέλος Δεκεμβρίου και να μετακινηθεί στο 86 Landing Ground (L.G.), 30-40 χλμ. νότια της Αλεξάνδρειας, απ' όπου και συνέχισε την εκτέλεση αποστολών μέχρι τις 31 Ιανουαρίου 1942.

Ωστόσο η μειωμένη απόδοση των πεπαλαιωμένων Anson λίγο έλειψε να στοιχίσει τη διάλυση της Μοίρας. Όμως η διοίκηση του 201 Group επέμεινε και τελικά πέτυχε τον εκσυγχρονισμό του πτητικού υλικού της με την παράδοση των δύο πρώτων Blenheim Mk V τον Ιανουάριο του 1942.

Στις 2 Μαΐου 1942 πραγματοποιήθηκε η πρώτη αποστολή ανθυποβρυχιακής συνοδείας νηοπομπής, υπό την κωδική ονομασία "Master", στη θαλάσσια περιοχή της El Daba. Δύο ημέρες αργότερα παραχωρήθηκαν στη Μοίρα τρία ακόμη Blenheim Mk V. Με ανανεωμένο το αεροπορικό της υλικό η Μοίρα πραγματοποίησε συνολικά, μέχρι την 31η Μαΐου 1942, 182 εξόδους. Τριάντα από τις εξόδους αυτές αφορούσαν αποστολές συνοδείας νηοπομπών, οι οποίες πλέον αποτέλεσαν το κύριο έργο της Μοίρας. Κατά το εξάμηνο Μαΐου-Οκτωβρίου 1942 η Μεσόγειος και κυρίως το νότιο και ανατολικό

της τμήμα ήταν γεμάτο από γερμανικά και ιταλικά υποβρύχια, ενώ καιά το διάστημα εκείνο κινήθηκαν οι περισσότερες και μεγαλύτερες συμμαχικές και εχθρικές νηοιομπέες. Σιαδιακά η Μοίρα απέκλισε την ιλήρη εμμοισοσύνη του 201 Group, το ομοίο της ανέθετε ιη συνοδεία και μροστασία μεγάλων και σημαντικών νηοιομπών.

Εν όψει όμως του διαγραφόμενου κινδύνου από ιην ακάθεκτη προέλαση του Ρόμελ, που είχε φθάσει προ των πυλών της Αλεξάνδρειας, η Μοίρα εγκαιασιάθηκε στις 10 Ιουλίου 1942 σε μικρό αεροδρόμιο στη Γάζα της Παλαιστίνης, έμμεσα από ενδιάμεση παραμονή οχτώ ημερών στο L.G. 207 του Kassasin, αναλαμβάνοντας αποστολές στην ευρύτερη περιοχή της Χαίφα, του Port Said και της Βηρυτού.

Στις 14 Ιουλίου, για λόγους κυρίως επιχειρησιακούς αλλά και εξαιτίας άλλων δυσχερειών, ένα Σμήνος Blenheim της Μοίρας μειαστιάθμισε στο αεροδρόμιο Saint Jean, κοντά στη Χαίφα. Από εκεί η Μοίρα κάλυπτε τις θαλάσσιες περιοχές από ιην Κύπρο και τη Βηρυτό έως τη Χαίφα και το Tel Aviv, το Port Said, την Αλεξάνδρεια, ιη Mersa Matruh της Αιγύπτου και το Tobruk της Λιβύης. Κατά ιην κρίσιμη εκείνη περίοδο των επιχειρήσεων, η Μοίρα κλήθηκε να συνοδεύσει εμπορικά πλοία που μετέφεραν πολεμοφόδια, στρατεύματα, καύσιμα κ.ά. στη Χαίφα μέσω του Περσικού Κόλμου και του Ιράκ. Στις 29 Αυγούστου η Μοίρα μετακινήθηκε στο καταλληλότερο για Blenheim αεροδρόμιο Gaza East, ενώ το Σμήνος του Saint Jean παρέμεινε στη βάση ιου για να συνεχίσει από εκεί ιη δράση του και το μήνα Σεπτέμβριο.

Αποτέλεσμα της δράσης της 13 Μ.Ε.Β., σε συνεργασία και με άλλες συμμαχικές μοίρες, ήταν η επαρκής προσίαση των νηοπομιών, με συνέπεια τη σιαδιακή μετατροπή της Ανατολικής Μεσογείου σε σχετικά ασφαλή για τα συμμαχικά πλοία θάλασσα. Μπορεί το έργο αυτό να μην παρείχε ιην ικανοποίηση που θα προσέφερε ο επιτυχής βομβαρδισμός ενός εμύγειου στόχου, ωστόσο, ήταν καθοριστικό για ιην εξέλιξη του πολέμου, δεδομένου ότι η ασφαλής ναυσιπλοία των συμμαχικών πλοίων έμπαξε αποφασιστικό ρόλο στην τροφοδοσία σε υλικό και πυρομαχικά των Συμμάχων. Για το λόγο αυτό, τόσο η 13η Μοίρα όσο και οι υπόλοιπες αεροπορικές μονάδες που δρούσαν στη Βόρεια Αφρική δέχτηκαν ια συγχαρητήρια του Αρχηγού του Σιόλου της Μεσογείου για τις καπιαστροφές που προκάλεσαν σε εχθρικά υποβρύχια.

Στις 29 Σεπτεμβρίου 1942 παρελήφθη το πρώτο Blenheim Mk V βελτιωμένου τύπου και στη συνέχεια ακολούθησαν και άλλες παραλαβές ιέτοιων αεροπλάνων. Λόγω των δυσμενών καιρικών συνθηκών αλλά και του χρονικού διαστήματος που απαιτήθηκε για ιη νέα μεταφορά της στο L.G. 227, στο Granaclis, η Μοίρα περιόρισε ως ένα βαθμό ιη δράση της το Νοέμβριο του

1942, όπως άλλωστε και το Δεκέμβριο, οπότε και έγιναν μόνο εκμιαδευτικές και δοκιμαστικές πτήσεις.

Τον πρώτο μήνα του 1943 η Μοίρα μετασιτάθμισε τμηματικά στο L.G. 07, μεταξύ της Mersa Matruh και του Sidi Barani. Στις αρχές Ιανουαρίου οι Βρετανοί αποφάσισαν να αντικαταστήσουν όλα τα αεροπλάνα της Μοίρας με τα νεότερου τύπου Blenheim Mk V, τα επονομαζόμενα Bisley ή long-nose, η δύναμη των οποίων σύντομα έφθασε τα 24.

Κατά το Μάιο του 1943 η 13 Μ.Ε.Β. λόγω της αισθητής μείωσης του δείκτη αιχμημάτων κασιτάχθηκε από τους Βρετανούς μεταξύ των τριών καλύτερων Συμμαχικών Μοιρών. Στο τέλος του Ιουλίου διατάχθηκε η μετακίνηση της 13 Μ.Ε.Β. στο αεροδρόμιο Gambut, στη Δερνα της Ανατολικής Λιβύης. Η διαδικασία ολοκληρώθηκε στις αρχές του Αυγούστου, οπότε άρχισε και η σταδιακή αντικατάσταση των Blenheim με Baltimore Mk III. Τα νέα αυτά αεροπλάνα, με βελτιωμένες πιητικές ικανότητες και με μεγάλη δύναμη πυρός, κατέστησαν τη Μοίρα ικανή να εκτελεί, παράλληλα με τις συνοδείες νηοπομπών και ανθυποβρυχιακές έρευνες, βομβαρδισμούς και επιθετικές αναγνωρίσεις. Τα Baltimore Mk III αντικαταστάθηκαν σταδιακά από τα Mk IV και Mk V.

Η δράση της Μοίρας κατά τους τρεις τελευταίους μήνες του 1943 επικεντρώθηκε σε μεγάλο βαθμό στις πολεμικές αποστολές επιθετικών σαρώσεων και φωτοαναγνωρίσεων, καθώς επίσης και στους βομβαρδισμούς εχθρικών στόχων στο Αιγαίο. Πιο συγκεκριμένα, μεταξύ 8ης και 14ης Νοεμβρίου, πραγματοποιήθηκαν τέσσερις αποστολές βομβαρδισμού του λιμανιού της Σούδας, ενώ αργότερα βομβαρδίστηκαν εχθρικά πλοία και στρατηγικοί στόχοι των Γερμανών σε όλη την έκταση του νοτίου Αιγαίου. Μέχρι το τέλος του 1943 η Μοίρα είχε να επιδείξει ένα ουδόλως ευκαταφρόνητο έργο, το οποίο προκάλεσε το θαυμασμό της Συμμαχικής Αεροπορίας Μέσης Ανατολής. Συγκεκριμένα είχε πραγματοποιήσει 1.302 αποστολές (740 συνοδείες νηοπομπών, 494 ανθυποβρυχιακές έρευνες, 50 επιθετικές αναγνωρίσεις και 18 βομβαρδισμούς).

Με τη μετακίνηση της Μοίρας από το Gambut στο L.G. 91 (Amriya South), στις 5 Ιανουαρίου, επαναλήφθηκε η εντατική εκπαίδευση σε βομβαρδισμούς, οι οποίοι αφορούσαν την πλειοψηφία των εξόδων που πραγματοποιήθηκαν το πρώτο τρίμηνο του έτους 1944. Ωστόσο, σειρά προβλημάτων που είχαν δημιουργηθεί στη Μοίρα από τη δράση πολιτικοποιημένων επιτροπών και άλλα συναφή γεγονότα οδήγησαν τους Βρετανούς στην απόφαση επίσημησης της διαδικασίας μετάβασης, ειδικά της 13 Μ.Ε.Β., στην Ιταλία, αφού είχε κριθεί ότι αυτός ήταν ο ασφαλέστερος τρόπος για να κοπιάσουν οι αναταραχές. Πράγματι, στις 29 Απριλίου 1944 η Μοίρα αναχώρησε για την Ιταλία.

Δεξιά: Ο χειριστής Σημαιοφόρος Γ. Ψαλλίδας, Β.Ν., και ο παρατηρητής Αρχισοφρνας Α. Αηδονόπουλος στο χειριστήριο ενός Αυτο Anson στη Dekheila. (ΥΠ.Ι.Ε.Τ.Π.Α. 40160)

Αριστερά: Το εσωτερικό ενός Αυτο Anson Mk I της 13 Μ.Ε.Β. Ο χειριστής Σοφρνας Κ. Αδοσίδης και ο ασυρματιστής Σοφρνας Α. Καραδήμιας πριν από την απογείωση. (ΥΠ.Ι.Ε.Τ.Π.Α. 40166)

Δεξιά: Η 13 Μ.Ε.Β., εκτός από την κύρια αποστολή της, ήταν επιφορτισμένη και με την εκτέλεση πτήσεων νηηλών προσέπων. Σ' αυτή την περίπτωση, στο Αυτο Anson επέβανε η "τραγουδίστρια της Νίκης" Σοφία Βέμπο. Για τη συνολική της προσοφορά στην εμγέωση του ηθικού του Έλληνα Στρατιάτη τιμήθηκε με το Χρυσό

Η 335 Β. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΙΡΑ ΔΙΩΞΕΩΣ (335 Β.Ε.Μ.Δ.)

Μετά τη δεδηλωμένη βρετανική πρόθεση για τη συγκρότηση Ελληνικών Μοιρών στη Μέση Ανατολή και τη δημιουργία της 13ης Μ.Ε.Β., ήταν πλέον ζήτημα χρόνου να αντιαποκριθεί το Βρετανικό Υπουργείο Αέρος στην ελληνική εισήγηση για την ίδρυση και Μοιρών Διώξεως. Οι εισηφές του Αξιωματικού Συνδέσμου Σμηνάρχου ΙΙ. Βήλου με τη R.A.F. γρήγορα καρποφόρησαν και στις 20 Αυγούστου 1941 το Αρχηγείο της R.A.F. Μέσης Ανατολής εισηγήθηκε στο Λονδίνο το σχηματισμό δύο Μοιρών.

Στις 7 Οκτωβρίου 1941 συγκροτήθηκε η πρώτη Ελληνική Μοίρα Διώξεως με την ονομασία αρχικά 361 και αμέσως μετά 335 "Hellenic Squadron". Με έδρα το Ασίτ, όπου παρέμεινε μέχρι το Δεκέμβριο του 1941, και Διοικητή τον Επισμηναγό Ξεν. Βαρβαρέσσο, η Μοίρα αρχικά πλαισιώθηκε από οκτώ αεροσκάφη Hawker Hurricane Mk I και στη συνέχεια από Mk IIb και IIc.

Στις 4 Δεκεμβρίου 1941 η Μοίρα διατάχθηκε να μετακινηθεί στο αεροδρόμιο St. Jean, ενώ πριν από το τέλος του έτους αποφασίστηκε νέα μειακίνησης της προς τη Δυτική Έρημο. Στις 26 Ιανουαρίου 1942 η Μοίρα εγκαταστάθηκε στο L.G. 20, δυτικά της El Daba, όπου συνεχίστηκε η εκπαίδευση του προσωπικού. Στις 12 Φεβρουαρίου η Μοίρα πραγματοποίησε την πρώτη πολεμική αποστολή της, η οποία αφορούσε την προστασία συμμαχικών νηοπομιών. Οι αποστολές συνεχίστηκαν σε όλη τη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του 1942, ενώ στις 26 Μαΐου η Μοίρα διατάχθηκε να μετακινηθεί στο L.G. 10, στο Maaten Gerawla, απ' όπου διεξήγαγε επιχειρήσεις για ένα περίπου μήνα, μέχρι να επιστρέψει και πάλι στο L.G. 20. Το συγκεκριμένο πεδίο προσγείωσης ήταν την περίοδο αυτή (Ιούνιος 1942) ένα από τα πλέον προκεχωρημένα του μειώμιου. Η 335, σε συνεργασία με άλλες συμμαχικές μοίρες, ανέλαβε το έργο της αναχαίτισης της εχθρικής αεροπορίας κατά τη διάρκεια της συμμαχικής υποχώρησης, ενώ στο μέτωπο, και ιδιαίτερα στην περιοχή νότια της Mersa Matruh, διεξάγονταν λυσσαλέες συγκρούσεις μεταξύ αρμάτων μάχης. Στην αναχαίτιση της εχθρικής αεροπορίας αντιμετώπιστηκαν δυσκολίες που δεν είχαν συναντήσει μέχρι τότε οι Έλληνες αεροπόροι, δεδομένου ότι η Μοίρα βρέθηκε ξαφνικά στο κέντρο του πολεμικού κυκλώνα. Ωστόσο, οι Έλληνες χειριστές καιόρθωσαν σύντομα να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα, έχοντας να αντιμετωπίσουν εχθρικά αεροσκάφη τα οποία υπερείχαν τόσο στον οπλισμό όσο και στα λοιπά τεχνικά χαρακτηριστικά.

Στις 26 Ιουνίου 1942 η Μοίρα έλαβε διαταγή να μετακινηθεί στο Idku, υπαγόμενη στη 252 Wing. Από το νέο της αεροδρόμιο ανέλαβε την αεροπορική άμυνα της Αλεξάνδρειας και την εκτέλεση αποστολών συνοδείας νηοπομπών που είχαν προορισμό τα λιμάνια της Αλεξάνδρειας και του Port Said. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης στη Μοίρα του Ανυπτεράρχου Mc Laughhey,

Αεροπορικού Διοικητή R.A.F. Αιγύπτου, ελήφθη η απόφαση αντικατάστασης των αεροσκαφών της Μοίρας με τα νεότερου τύπου Hurricane Mk IIb. Ωστόσο η κατάσταση στο μέτωπο είχε αρχίσει να σταθεροποιείται σημαντικά, πράγμα το οποίο οδήγησε στη λήψη απόφασης για τη μεταστάθμευση της 335 Β.Ε.Μ.Δ. στο μικρό αεροδρόμιο της Dekheila, δυτικά της Αλεξάνδρειας. Στις 18 Σεπτεμβρίου η Μοίρα διατάχθηκε να μετακινηθεί στο L.G. 173 (Αμπγιά), όπου επανεξοπλίστηκε με Hurricane Mk IIb. Στις 3 Οκτωβρίου μετακινήθηκε στο L.G. 85. Στις 7 Οκτωβρίου 1942, 12 Hurricane, με επικεφαλής το Διοικητή της Επισμηναγό Ι. Κέλλα, εκτέλεσαν την πρώτη αποστολή αναγνώρισης πάνω από το μέτωπο του Ελ Αλαμείν, καλύπτοντας την 33η Μοίρα της R.A.F. Ουσιαστικά επρόκειτο για το βάπτισμα του πυρός στη μάχη που έμελλε να κρίνει την τύχη του Πολέμου της Ερήμου και σε μεγάλο βαθμό του Β' Παγκόσμιου Πολέμου.

Σύμφωνα με το σχέδιο επιχειρήσεων προβλεπόταν η ένταξη της 335 στην 1η Πτέρυγα της Νοτιοαφρικανικής Αεροπορίας, με αποστολή την αεροπορική κάλυψη του μειώμιου του Ελ Αλαμείν, καθώς και την επέμβαση στον επίγειο αγώνα. Για την επίτευξη καλύτερης αποτελεσματικότητας η Μοίρα διαιρέθηκε σε δύο Σμήνη των 12 αεροσκαφών. Εξαιτίας των συχνών αεροπορικών επιδρομών, η Μοίρα διατάχθηκε να εγκαταλείψει το L.G. 85 και να μετακινηθεί στο L.G. 37 (Burg El Arab). Το αεροδρόμιο αυτό βρισκόταν μόλις 35 μίλια από το μέτωπο και προστατευόταν από ισχυρή αντιαεροπορική άμυνα. Η μετακίνηση αυτή συνέπεσε με τη συμμαχική επίθεση στο Ελ Αλαμείν, που άρχισε στις 21:00 της 23ης Οκτωβρίου 1942. Καθ' όλο το διάστημα που ακολούθησε η Μοίρα βρισκόταν σε συνεχή ετοιμότητα, εκτελώντας αποστολές πάνω από το Ελ Αλαμείν.

Καθώς συμπληρώνονταν δύο χρόνια από την ημέρα της κήρυξης του Ελληνοϊταλικού Πολέμου, τα ελληνικά πληρώματα αποφάσισαν να "γιورتάσουν" την επέτειο, παίρνοντας εκδίκηση για την εισβολή. Ο Διοικητής της Μοίρας ζήτησε και έλαβε την έγκριση των Συμμάχων για να προσβάλει το Ιταλικό Στρατηγείο του 20ου Σώματος, το οποίο έδρευε πίσω από τις γραμμές του Άξονα. Η επιχείρηση πραγματοποιήθηκε την αυγή της 28ης Οκτωβρίου 1942 με 12 αεροσκάφη Hurricane, συνοδευόμενα από αεροσκάφη της 274ης Μοίρας της R.A.F. Η επίθεση των ελληνικών αεροσκαφών ήταν εντυπωσιακή, όπως πιστοποιείται και από τις σοβαρές ζημιές που προκλήθηκαν στις ιταλικές εγκαταστάσεις.

Τον επόμενο μήνα η Μοίρα ανέλαβε το έργο κάλυψης της νικηφόρας 8ης Στρατιάς, που προωθούσε ημέρα με την ημέρα τις θέσεις της εναντίον των εχθρικών δυνάμεων. Στις 3 Νοεμβρίου 1942 εξοπλύθηκε μεγάλη συμμαχική αντεπίθεση, ενώ συνεχίστηκε η οπισθοχώρηση των Γερμανών. Τις επόμενες ημέρες η Μοίρα μεταστάθμευσε στο L.G. 13 (Sidi Haneish), και από εκεί στο L.G. 121 (Sidi Barrani). Στις 27 Νοεμβρίου αποσπάστηκαν από την 335 εννέα χειριστές οι οποίοι αποτέλεσαν τη βάση της 336 Β.Ε.Μ.Δ.

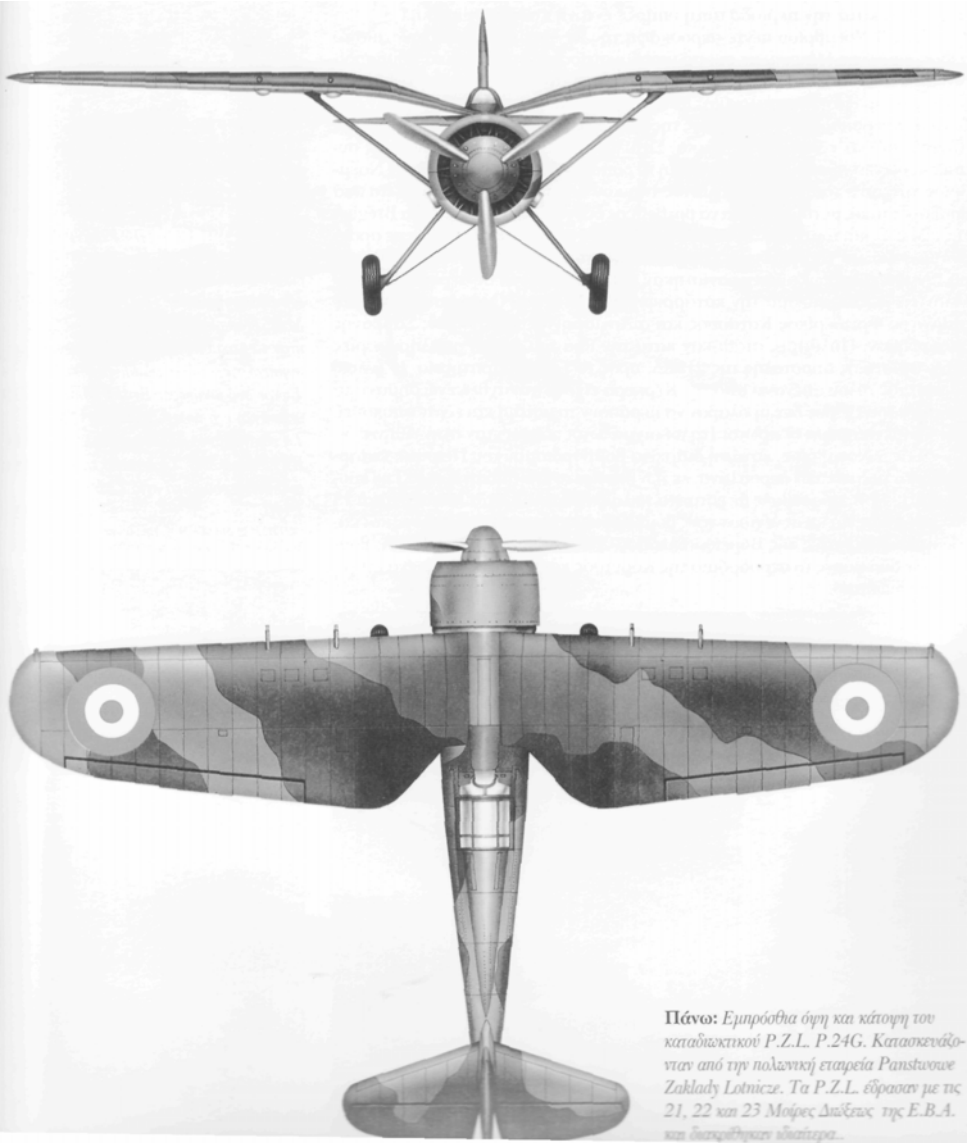
Στις αρχές Φεβρουαρίου του 1943 η Μοίρα μετακινήθηκε στη Mersa Matruh, όπου και παρέμεινε έως τον Ιανουάριο του 1944, εκτελώντας συνοδείες νηοπομιών, ανθυποβρυχιακές έρευνες, επιθεικές περιπολίες, αναγνωρίσεις, αναχαυίσεις εχθρικών αεροσκαφών και εκπαιδευτικές πτήσεις.

Στις 23 Ιουλίου οι δύο Ελληνικές Μοίρες Διώξεως, σε συνεργασία με τις 74η, 94η, 213η, 238η, 451η, 227η και 252η Συμμαχικές Μοίρες Hurricane, Spitfire και Beaufighter, κλήθηκαν να συμμετάσχουν στην εκτέλεση της αποστολής "Θέτις" η οποία προέβλεπε αεροπορική επιδρομή εναντίον γερμανικών στόχων στην Κρήτη. Οκτώ αεροσκάφη της 335 απογειώθηκαν από το αεροδρόμιο της Mersa Matruh. Η αποστολή έλαβε και χαρακτήρα εκδίκησης για την ομαδική σφαγή της Κανδάνου από τους Γερμανούς, σε αντίποινα της αιχμαγωγής του Γερμανού Στρατιωτικού Διοικητή της Κρήτης.

Τα συμμαχικά αεροπλάνα έφθασαν πάνω από τη Μεγαλόνησο ύστερα από τρίωρη περίπου πτήση. Το Ελληνικό Σμήνος εφόρμησε πάνω από την Ιεράπετρα και προέβη σε συνεχείς βουθίσεις, κατά τις οποίες χτυπήθηκαν καταυλισμοί, πολυβολεία και στρατιωτικά οχήματα, ενώ αργότερα οι Έλληνες χειριστές έπληξαν στόχους στον Άγιο Νικόλαο και το Ηράκλειο. Από το σύνολο των 100 και πλέον συμμαχικών αεροπλάνων απολέσθησαν περίπου τριάντα, ενώ η 335 Β.Ε.Μ.Δ. έχασε δύο από τους οκτώ χειριστές της (τους Επισημνίες Μαυρίκιο Λάιτμερ και Βασίλειο Δούκα), τα αεροσκάφη των οποίων επλήγησαν από αντιαεροπορικά πυρά. Η αεροπορική αυτή επιδρομή εναντίον γερμανικών στόχων στην Κρήτη επαναλήφθηκε στις 13 Νοεμβρίου 1943 με την κωδική ονομασία "Επιχείρηση Sociable". Τέσσερα Hurricane Mk IIc απογειώθηκαν από το L.G. 121 και προέβησαν σε πολυβολισμό στόχου στην Κρήτη. Η ίδια αποστολή επαναλήφθηκε στις 15 και 17 Νοεμβρίου.

Το Δεκέμβριο του 1943 καρποφόρησε το ελληνικό αίτημα για την αντικατάσταση των πεπαλαιωμένων Hurricane με σύγχρονα καταδιωκτικά Supermarine Spitfire Mk Vb και Vc. Κατά τη διάρκεια του έτους 1943 η Μοίρα συμπλήρωσε περισσότερες από 8.000 πολεμικές ώρες πτήσεως, καθώς και 3.400 εκπαιδευτικές, συμβάλλοντας σημαντικά σε όλο το φάσμα των επιχειρήσεων στη Μέση Ανατολή. Την 1η Μαρτίου 1944 η Μοίρα, διαθέτοντας 30 χειριστές και 15 αεροσκάφη, μετά από σύντομη παραμονή στο αεροδρόμιο Τοστρα, μεταστάθμευσε στο Bersis, απ' όπου συνέχισε μέχρι το καλοκαίρι τις συνήθεις επιχειρησιακές δραστηριότητές της.

Το Σεπτέμβριο του 1944 άρχισαν οι προετοιμασίες της μεταστιάθμευσης στην Ιταλία, που ήταν και ο τελευταίος σταθμός της Μοίρας στο εξωτερικό πριν από τον οριστικό επαναπατρισμό της στην Ελλάδα. Η αναχώρηση της πραγματοποιήθηκε τελικά στις 15 Σεπτεμβρίου.

Πάνω: Εμπρόσθια όψη και κάτωψη του καταδιωκτικού P.Z.L. P.24G. Κατασκευάσθηκαν από την πολωνική εταιρεία Państwowe Zakłady Lotnicze. Τα P.Z.L. έφθασαν με τις 21, 22 και 23 Μοίρες Διώξεως της Ε.Β.Α. και διακρίθηκαν ιδιαίτερα...

Η 336 Β. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΙΡΑ ΔΙΩΞΕΩΣ (336 Β.Ε.Μ.Δ.)

Μετά τη νίκη των Συμμάχων στο Ελ Αλαμείν το Συμμαχικό Στρατηγείο, λόγω της επικείμενης επέκτασης των επιχειρήσεων προς το έδαφος της Νοτίου Ευρώπης, αποφάσισε να ιδρύσει και δεύτερη Ελληνική Μοίρα Διώξεως. Άλλωστε η δυναμότητα αύξησης των Ελληνικών Μοιρών είχε αρχίσει να διαφαίνεται από καιρό, λόγω της εξαιρετικής επίδοσης της 335 Μοίρας Διώξεως και της 13ης Μοίρας Ελαφρού Βομβαρδισμού, ενώ από τα Εκπαιδευτικά Κέντρα της Ροδεσίας και της Νοτίου Αφρικής είχε αποφοιτήσει ικανός αριθμός ιπταμένων και τεχνικού προσωπικού για να στηρίξει τη νέα Μοίρα. Πράγματι η νέα Μοίρα άρχισε τη λειτουργία της στις 25 Φεβρουαρίου 1943. Βάση του προσωπικού της 336 Β.Ε.Μ.Δ. ήταν αξιωματικοί και υπαξιωματικοί προερχόμενοι από την 335. Πρώτος Διοικητής της ορίστηκε ο Σμηναγός Σπ. Διαμαντόπουλος.

Η πρώτη ιστορική πτήση της νεοσυσταθείσας Μοίρας εκτελέστηκε την 1η Μαρτίου σε αποστολή αναγνώρισης τομέα. Εκτός από τους έμπειρους και δοκιμασμένους χειριστές που προέρχονταν από την 335 Β.Ε.Μ.Δ., το προσωπικό της Μοίρας αποτέλεσαν κατά βάση οι νεόκοποι Αρχισμηνίες της 10ης Σειράς της Σχολής Αεροπορίας, οι οποίοι σε πρώτη φάση επιδόθηκαν στις δοκιμαστικές πτήσεις, προκειμένου να εξοικειωθούν με τα 16 Hawker Hurricane ΙΙc που αρχικά της παραχώρησαν οι Βρειανοί. Στις 3 Απριλίου διατάχθηκε να αναλάβει το επιχειρησιακό έργο της 134ης Μοίρας, υπαγόμενη στη 219η Σμηναρχία, και να μετακινηθεί από το αεροδρόμιο Almasa (L.G. 219), στο Sidi Barrani (L.G. 121). Η Μοίρα από τη νέα της έδρα ανέλαβε σταδιακά την εκτέλεση πολεμικών αποστολών, που κατά κύριο λόγο αφορούσαν τις συνοδείες νηοπομπών και την αεροπορική κάλυψη της περιοχής γύρω από το αεροδρόμιο. Παράλληλα συνεχιζόταν και η εκπαίδευση των χειριστών στις νυκτερινές πτήσεις.

Το καλοκαίρι του 1943 η Μοίρα συμμετείχε στις αεροπορικές επιδρομές στην Κρήτη. Γενικότερα οι επιχειρήσεις αυτές είχαν σκοπό να επιφέρουν καίρια πλήγματα στη γερμανική άμυνα του νησιού, να παρεμποδίσουν τις μετακινήσεις των εχθρικών στρατευμάτων από και προς την Κρήτη, καθώς και να βοηθήσουν τις συμμαχικές αποβαικές επιχειρήσεις στο Αιγαίο. Για τους λόγους αυτούς οι αεροπορικές επιδρομές επικεντρώθηκαν στις παράκτιες ζώνες του νησιού, προκειμένου να πληγούν τα εχθρικά πλωτά μέσα που μετακινούσαν δυνάμεις προς τις Κυκλάδες και τα Δωδεκάνησα.

Στις 23 Ιουλίου 1943 απογειώθηκαν συνολικά 57 αεροπλάνα συμμαχικά και ελληνικά οδηγούμενα από δύο Bcaufighter. Αποστολή του σχηματισμού των ελληνικών αεροπλάνων ήταν η αιφνιδιαστική προσβολή του ανατολικού τμήματος της Κρήτης, ενώ ένας δεύτερος σχηματισμός από

το Bu Amud και ευθύνθηκε προς το δυτικό τμήμα. Μετά 10 ημέρας της αιμοστολής, η επιστροφή των συμμαχικών σχηματισμών αποδείχθηκε ιδιαίτερα δύσκολη. Πλήγματα από αντιαεροπορικά πυρά, μηχανικές βλάβες, καθώς και διαρροές καυσίμων, δεν επέτρεψαν την επιστροφή του ενός τετάρτου περίπου των αεροσκαφών που συμμετείχαν στην αιμοστολή.

Η διοίκηση της R.A.F. είχε αρχίσει σταδιακά να αναθέτει στη Μοίρα και αιμοστολές σάρωσης ("sweep"). Επρόκειτο για πτήσεις έρευνας σε πολύ χαμηλό ύψος, με σκοπό τον εντοπισμό και την αναγνώριση εχθρικών αεροσκαφών που πετούσαν και αυτά σε χαμηλό ύψος, προκειμένου να αποφύγουν τα ρανιάρ. Στις 12 Οκτωβρίου η Μοίρα ενισχύθηκε με έξι Supermarine Spitfire Mk Vc. Το Νοέμβριο η Βρετανική Διοίκηση αποφάσισε να επαναλάβει τις επιχειρήσεις στην Κρήτη με τη συμμετοχή και των Ελληνικών Μοιρών. Γους τελευταίους μήνες του έτους η 336 συμπίληρωσε τις περισσότερες εξόδους από οποιαδήποτε άλλη Συμμαχική Μοίρα. Τα αεροπλάνα της εκτός από τις συνήθεις αποστολές προσέφεραν βοήθεια και σε διάφορες άλλες περιπτώσεις, ανάλογα με τις ανάγκες. Στα πλαίσια αυτά, στις 2 Δεκεμβρίου 1943, αεροσκάφος της 336 B.F.M.A. κατόρθωσε να εντοπίσει ένα Baltimore της 13 M.E.B. που είχε υποχρεωθεί σε αναγκαστική προσγείωση στην περιοχή κοντά στο Sidi Barrani, με αποτέλεσμα τα σωστικά συνεργεία να προσεγγίσουν τάχιιστα το αεροσκάφος.

Τον Ιανουάριο του 1944 η Μοίρα συνέχισε με αμείωτη ένταση τις επιχειρήσεις. Ωστόσο ο χειμώνας και οι δυσμενείς κλιματολογικές συνθήκες παρενέβαλαν σημαντικά προβλήματα στο έργο της. Εξαιτίας της επιδείνωσης της κατάστασης στο αεροδρόμιο του Sidi Barrani, τμήμα της διατάχθηκε να μετακινηθεί στο El Adem στις 26 Ιανουαρίου. Την τελευταία ημέρα του μήνα όμως ο καιρός βελτιώθηκε αισθητά και υπό συνθήκες πλήρους ηλιοφάνειας τα 17 αεροσκάφη της Μοίρας καιόρθωσαν να απογειωθούν και να φθάσουν με ασφάλεια στο El Adem.

Στις 4 Μαρτίου 1944 διατάχθηκε νέα μετακίνηση στο Bu Amud. Αξιοσημείωτο είναι ότι παρά τη διαδικασία μετακίνησης η Μοίρα συνέχισε το πολεμικό έργο της με 16 εξόδους στις 4 Μαρτίου και δύο την επομένη. Οι τελευταίες πραγματοποιήθηκαν μία μόλις ώρα μετά την προσγείωση των αεροσκαφών της στο νέο αεροδρόμιο. Το Μάρτιο συμπληρώθηκε και η αντικατάσταση των αεροσκαφών Hurricane από Spitfire. Για ένα διάστημα παρέμειναν μόνο τέσσερα Hurricane για την εκτέλεση αποστολών "first light" και "last light", δηλαδή για αποστολές που απαιτούσαν την παρουσία αεροπλάνων πάνω από τη νηοπομπή με το πρώτο και τελευταίο φως της ημέρας, καθώς τα Hurricane είχαν τη δυνατότητα νυκτερινών πτήσεων.

Λόγω των δυσμενών καιρικών συνθηκών και ιδιαίτερα του προβλήματος με τις αμμοθύελλες που καθήλωσαν τα αεροσκάφη στο έδαφος, η Μοίρα στις αρχές Απριλίου του 1944 διατάχθηκε εκ νέου να εγκαταλείψει το αεροδρόμιο Bu Amud με προορισμό το L.G. 08 της Mersa Matruh. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι την εβδομάδα που έληγε στις 11 Απριλίου 1944 η 336 πέτυχε τον υψηλότερο δείκτη απόδοσης (όσον αφορά τον αριθμό εξόδων) από όλες τις Συμμαχικές Μοίρες στη Μέση Ανατολή. Κατά τους μήνες Μάιο και Ιούνιο η Μοίρα επιδόθηκε κυρίως σε εκπαιδευτικό έργο, επικεντρώνοντας την προσπάθεια σε νυχτερινές πτήσεις, ακροβατικούς ελιγμούς, σχηματισμούς μάχης, βομβαρδισμούς δια βυθίσεως και χρήση φωτοπολυβόλου. Στις 9 Ιουλίου διατάχθηκε να μετακινηθεί στο El Adem και για το σκοπό αυτό τα αεροσκάφη, οι χειριστές και το προσωπικό εδάφους που είχαν αποσπαστεί στο Idku επέστρεψαν στη Mersa Matruh. Εκεί άρχισαν να περνούν οι πληροφορίες ότι η Μοίρα θα μετακινούνταν και πάλι, τη φορά αυτή σε ευρωπαϊκό έδαφος. Όπως σημειώνεται στο Βιβλίο Επιχειρήσεων της Μοίρας, όλο το προσωπικό ζήτησε επίμονα να συμπεριληφθεί στις συμμαχικές δυνάμεις που θα απελευθέρωναν την Ελλάδα. Τελικά στις 15 Σεπτεμβρίου μετακινήθηκε αεροπορικά με DC 3 στην Ιταλία.

Η ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΜΑΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ ΚΑΙ Ο ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΜΕΝΗ ΠΑΤΡΙΔΑ

Η 13 Μ.Ε.Β. στην Ιταλία

Είχε ήδη ληφθεί η απόφαση ότι η Μοίρα, κατά τη διάρκεια της παραμονής της στην Ιταλία, θα επιχειρούσε από το αεροδρόμιο Biferno υιαγόμενη στην 3η Νοτιοαφρικανική Πιέρυγα. Παράλληλα ολοκληρώθηκε και η διαδικασία συνιήρησης και προσαρμογής των αεροσκαφών της στην 107 Μ.Υ. της R.A.F., στην Ισμαηλία. Στις 24 Μαΐου η Μοίρα άρχισε να επιχειρεί από τη νέα της βάση. Για πρώτη φορά στην ιστορία της επιδόθηκε σε επιχειρήσεις ελαφρού βομβαρδισμού με στόχο κυρίως σιδηροδρομικές εγκαταστάσεις. Τις πρώτες αυτές επιχειρήσεις ακολούθησαν δεκάδες άλλες με ρυθμό μια περίπου την ημέρα.

Στις 9 Ιουλίου, ύστερα από ολιγοήμερη παραμονή στο αεροδρόμιο της Pescara, η Μοίρα επέστρεψε στο Biferno, αφού προηγουμένως έπληξε το σιδηροδρομικό σταθμό στο Castel Bolognese. Από το νέο αεροδρόμιο και υιαγόμενη πλέον στη 254η Πιέρυγα της R.A.F., η οποία ανήκε στο νεοσυσταθέντα σχηματισμό Balkan Air Force, ανέλαβε το βομβαρδισμό στόχων στη Γιουγκοσλαβία αλλά και στην Αλβανία. Από τη στιγμή αυτή το έργο της κατέστη δυσκολότερο, δεδομένου ότι η αντιαεροπορική κάλυψη στις δύο αυτές χώρες της Βαλκανικής ήταν καλύτερα οργανωμένη σε σχέση με τη Βόρεια Ιταλία.

Συνολικά κατά την παραμονή της στην Ιταλία η Μοίρα κατέστρεψε έξι σιδηροδρομικές γέφυρες, επτά σιδηροδρομικούς σταθμούς και έπληξε περισσότερες από εννέα λιμενικές εγκαταστάσεις. Κατέστρεψε επίσης τρεις γέφυρες αυτοκινητόδρομων, βομβάρδισε επιτυχώς σιδηροδρομικές εγκαταστάσεις, ανατίναξε τέσσερις αποθήκες πυρομαχικών, βομβάρδισε τρία εργοστάσια, οκτώ στρατιωτικούς καταυλισμούς, εφιά δεξαμενές βενζίνης-πετρελαίου, πέντε στρατιωτικές αποθήκες και έξι συγκεντρώσεις εχθρικών στρατευμάτων. Η απόδοση αυτή τονίστηκε ιδιαίτερα στην τετραμηνιαία έκθεση των Συμμαχικών Αεροπορικών Δυνάμεων Μεσογείου.

Στις 4 Νοεμβρίου το προσωπικό και το τροχαίο υλικό της Μοίρας αναχώρησε από το Campo Marino με προορισμό τον Τάραντα, απ' όπου θα επιβιβάζονταν στα πλοία για την πολυπόθητη επιστροφή στην Ελλάδα. Τα αεροπλάνα της συνοδευόμενα από τα καταδιωκτικά των δύο άλλων Ελληνικών Μοιρών έφθασαν στο Χασάνι (Ελληνικό) στις 14 Νοεμβρίου.

Η 335 Β.Ε.Μ.Δ. στην Ιταλία

Από τις αρχές Σεπτεμβρίου 1944 η Μοίρα ζούσε σε αναμονή της φημολογούμενης εντολής για μετάβαση στην Ελλάδα. Στο μεταξύ συνεχίζονταν οι εκπαιδευτικές πτήσεις, προκειμένου να προετοιμασθεί η Μοίρα για τις ανάγκες του μετώπου στην Ευρώπη, καθώς και οι κατάλληλες τροποποιήσεις στα αεροσκάφη, για να είναι σε θέση να αντιαποκριθούν και σε αποστολές ελαφρού βομβαρδισμού. Η πρώτη πολεμική επιχείρηση από ιταλικό έδαφος έγινε στις 19 Σεπτεμβρίου και αφορούσε έρευνα οδικών αρτηριών, κατά την οποία εντοπίστηκαν εχθρικά φορηγά, καθώς και κίνηση πλοίων στο λιμάνι του Σπλιτ. Έπειτα από καταρακιδώδεις βροχές που κράτησαν περισσότερο από δώδεκα ημέρες και πλημμύρισαν το αεροδρόμιο της Ντιονα, η Μοίρα διατάχθηκε να μετασταθμεύσει, εφόσον το επέτρεπε ο καιρός, στο αεροδρόμιο του Βίσερνο, κοντά στο Campo Marino, μετακίνηση που ολοκληρώθηκε στις 8 Οκτωβρίου. Το απόγευμα της ίδιας ημέρας ο Σμηναγός Ν. Βολονάκης, ο Υποσμηναγός Ι. Μαργαρίτης και ο Υποσμηναγός Ηρ. Μητράκης προσγειώθηκαν στο αεροδρόμιο του Αράξου, το οποίο είχε απελευθερωθεί πριν από λίγες ημέρες, και εκτέλεσαν από εκεί τις πρώτες αποστολές στην Ελλάδα από την εποχή της γερμανικής εισβολής.

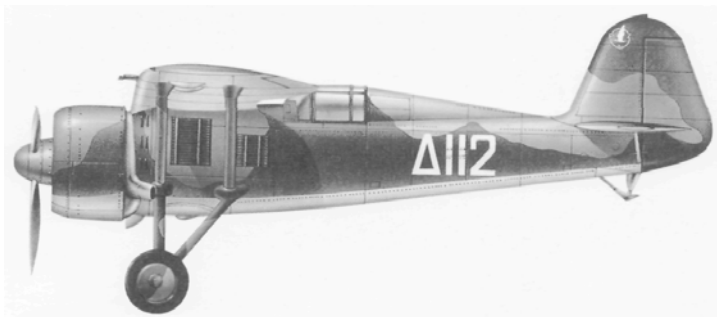
Στις 19 Οκτωβρίου η Μοίρα ειδοποιήθηκε να ετοιμασθεί για τη μετάβαση στην Ελλάδα. Οι πολεμικές επιχειρήσεις διακόπηκαν και το έργο της εστίαστηκε σε πτήσεις ελέγχου, για να κρατηθούν όλα τα αεροσκάφη σε ενέργεια. Παράλληλα το προκαποικό έδαφος προετοιμάζε πυρετωδώς τη μετακίνησή της στην Ελλάδα. Στις 2 Νοεμβρίου 1944 η 335 Μοίρα Διώξεως μετακινήθηκε στον Τάραντα. Στις 5 Νοεμβρίου το προσωπικό όλων των Μοιρών μαζί με την Τα-

Ξιαρχία "Ρίμινι" και Έλληνίδες νοσοκόμες επιβιβάστηκαν στα ηλοία και αναχώρησαν για τον Πειραιά. Τα αεροσκάφη, έπειτα από αλληπάλληλες αναβολές, πέταξαν για την Ελλάδα στις 14 Νοεμβρίου 1944. Κατά το διάστημα 21-24 Νοεμβρίου η Μοίρα, από τη νέα της βάση στο Χασάνι, επιδόθηκε σε ασκήσεις βομβαρδισμού, με σκοπό να συνδράμει στην αιελευθέρωση της Κρήτης που βρισκόταν ακόμη υπό γερμανική κατοχή.

Η 336 Β.Ε.Μ.Δ. στην Ιταλία

Από τον Ιούλιο του 1944 το προσωπικό της 336 Μοίρας Διώξεως είχε πληροφορηθεί το ενδεχόμενο μετακίνησης της Μοίρας στην Ιταλία, πράγμα που προκάλεσε θύελλα ενθουσιασμού, όμως σημειώνει ο Διοικητής της Μοίρας στο Βιβλίο Επιχειρήσεων τον Αύγουστο του 1944. Οι πρώτες ημέρες του Σεπτεμβρίου αναλώθηκαν για την προετοιμασία της μετακίνησης της Μοίρας. Εκτός από τις συνεχείς ασκήσεις προσαρμογής στις νέες συνθήκες, τα αεροσκάφη υιέστησαν τις αναγκαίες τεχνικές τροποποιήσεις προκειμένου να είναι ικανά για τη διάβαση της Μεσογείου. Στις 17 Σεπτεμβρίου τα αεροσκάφη της 336 προγειώθηκαν στο Biserno και την επόμενη ημέρα μεταφέρθηκαν στο νέο αεροδρόμιο της Μοίρας στη Νουοβα. Η 336 Β.Ε.Μ.Δ. ανέλαβε δράση στις επιχειρήσεις της Γιουγκοσλαβίας, υπαγόμενη στην 281η Πτέρυγα της Balkan Air Force.

Στις 8 Οκτωβρίου τρία αεροσκάφη της προσγειώθηκαν στο αεροδρόμιο του Αράξου, απ' όπου την επομένη εκτέλεσαν επιθετική αναγνώριση στον Κορινθιακό Κόλπο σε συνεργασία με δύο Spitfire της 335. Στις 9 Νοεμβρίου όλο το προσωπικό της Μοίρας βρισκόταν στο Χασάνι. Στις 14 Νοεμβρίου έφθασαν και τα αεροσκάφη της, οπότε και ολοκληρώθηκε ο επαναπατρισμός και των τριών Μοιρών στην Ελλάδα. Η τελευταία σελίδα της συμμετοχής της Ελληνικής Αεροπορίας στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο γράφτηκε στις 20 Νοεμβρίου 1944 με την πραγματοποίηση μεγαλειώδους παρέλασης στην Αθήνα, όπου επιφυλάχθηκε ενθουσιώδης υποδοχή στους Έλληνες Αεροπόρους.

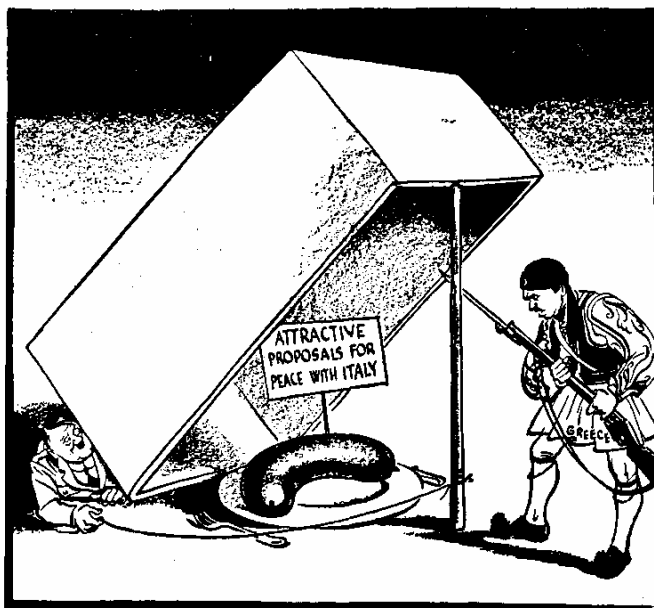

Επίλογος

Από τα προαναφερθέντα διαφαίνεται καθαρά ότι οι Έλληνες, με σκληρή προετοιμασία, σύμπνοια, μαχητικότητα και χρηστή ηγεσία, μπορούν να διακρίνονται και μέσα και έξω από την Ελλάδα. Ελπίζεται ότι η συνοπτική αυτή παρουσίαση θα βοηθήσει στην ανάπτυξη του ενδιαφέροντος των σημερινών αναγνωστών, να θελήσουν να διερευνήσουν σε βάθος την εξιστορούμενη περίοδο και να βγάλουν τα δικά τους συμπεράσματα.

Βιβλιογραφία:

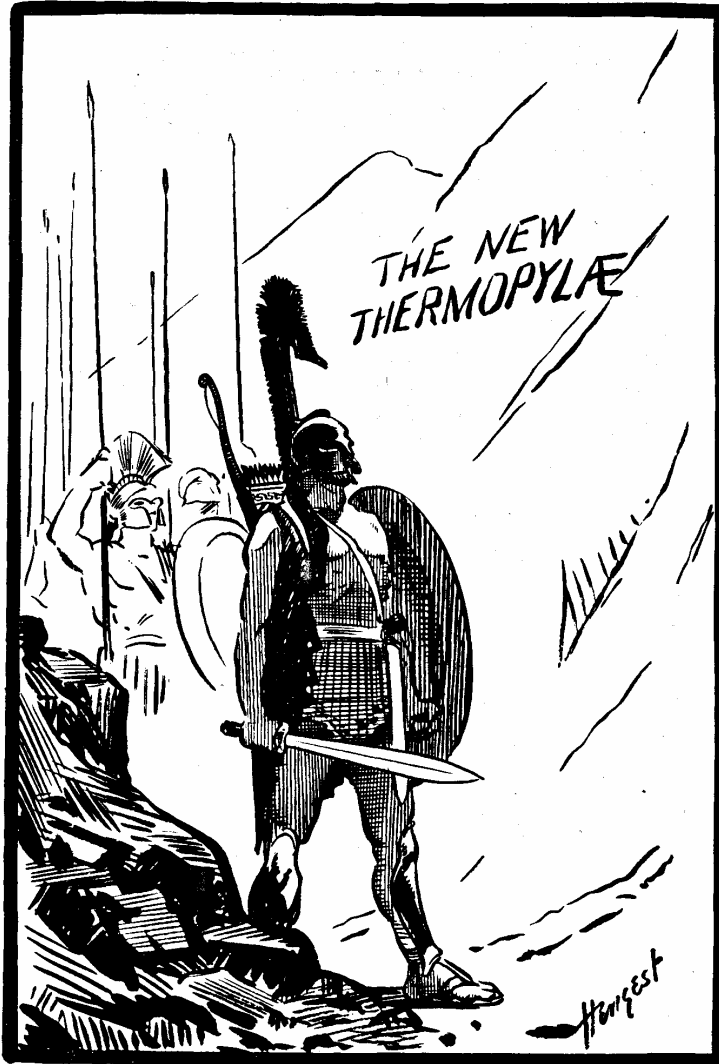
- ΕΑΝ Η ΕΛΛΑΔΑ ΔΕΝ ΕΛΕΓΕ ΟΧΙ ΤΟ 1940, του παλαιμάχου Γεωργίου Ευθυμίου Χαροκόπου, Εκδόσεως ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ, 2005
- Η ΗΡΩΙΚΗ ΕΛΛΑΣ 1940-1941, Έκδοση τα ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ, 2001
- ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΡΑΣΕΩΣ ΤΟΥ Β. ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ 1940-44, εκδόσεως της Ιστορικής Υπηρεσίας Ναυτικού, 1953 και 1954
- Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΠΟΛΕΜΟ, Εκδόσεως της Διευθύνσεως Ιστορίας του Γενικού Επιτελείου Στρατού

**POISONED
BOLONEY**

By courtesy of the "Daily Mirror" and the Artist, Zec.

Η Δόξα που είναι ΕΛΛΑΔΑ

THE GLORY THAT IS GREECE

By courtesy of the "Manchester Evening News" and the Artist, Hengest.